

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ЕКОНОМІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ

Кафедра фінансів, банківської справи та страхування

Кваліфікаційна робота

магістра

на тему «Стратегія управління кредитним портфелем АТ «Універсалбанк»
в умовах фінансової нестабільності»

Виконав: студент 2 курсу групи 8.0722-фк
спеціальності 072 Фінанси, банківська справа та
страхування, освітня програма фінанси і кредит

В.М. Шило

Керівник к.ф.-м.н., доцент Кисільова І.Ю.

Рецензент д.е.н., професор Огренич Ю.О.

Запоріжжя – 2023

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Факультет економічний
Кафедра фінансів, банківської справи та страхування
Освітній рівень магістр
Спеціальність 072 Фінанси, банківська справа та страхування
Освітня програма фінанси і кредит

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри _____ А.П. Кущик

« ____ » _____ 2023 року

**З А В Д А Н Н Я
НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ СТУДЕНТУ**

Шило Владиславу Миколайовичу

1. Тема роботи: «Стратегія управління кредитним портфелем АТ «Універсалбанк» в умовах фінансової нестабільності

керівник роботи: Кисільова Інна Юріївна, к.ф.-м.н., доцент
затверджені наказом ЗНУ від 01 травня 2023 р. № 650-с.

2. Строк подання студентом роботи: 10 листопада 2023 р.

3. Вихідні дані до роботи: дані фінансової звітності АТ «Універсалбанк», Державної служби статистики України, а також монографічні дослідження та наукові статті вітчизняних і зарубіжних авторів.

4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити): визначити сутність та структуру кредитного портфеля банку; визначити основні принципи та методи управління кредитним портфелем банку; провести оцінку фінансового стану АТ «Універсалбанк»; провести аналіз кредитного портфеля АТ «Універсалбанк»; розробити напрямки стратегії управління кредитним портфелем АТ «Універсалбанк» в умовах фінансової нестабільності.

5. Перелік графічного матеріалу (з точним зазначенням обов'язкових креслень): кваліфікаційна робота містить 20 рис., 28 табл. і 6 формул.

6. Консультанти розділів роботи

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв
1	Кисільова І.Ю., доцент	8.08.2023 р.	8.08.2023 р.
2	Кисільова І.Ю., доцент	11.09.2023 р.	11.09.2023 р.
3	Кисільова І.Ю., доцент	02.10.2023 р.	02.10.2023 р.

7. Дата видачі завдання: 20 червня 2023 року

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи	Строк виконання етапів роботи	Примітка
1.	Складання бібліографії та вивчення літературних джерел	20.06.2023 р. – 31.07.2023 р.	виконано
2.	Виконання вступу	1.08.2023 р. – 07.08.2023 р.	виконано
3.	Виконання розділу 1	08.08.2023 р. – 10.09.2023 р.	виконано
4.	Виконання розділу 2	11.09.2023 р. – 1.10.2023 р.	виконано
5.	Виконання розділу 3	2.10.2023 р. – 19.10.2023 р.	виконано
6.	Формулювання висновків	20.10.2023 р. – 1.11.2023 р.	виконано
7.	Оформлення роботи, одержання відгуку та рецензії	2.11.2023 р. – 9.11.2023 р.	виконано
8.	Подання роботи на кафедру	10.11.2023 р.	виконано

Студент _____ В.М.Шило
(підпис) (ініціали та прізвище)Керівник роботи _____ І.Ю. Кисільова
(підпис) (ініціали та прізвище)**Нормоконтроль пройдено**Нормоконтролер _____ І.О. Щєбликіна
(підпис) (ініціали та прізвище)

РЕФЕРАТ

Кваліфікаційна робота: 113 с., 20 рис., 28 табл., 77 джерел, 3 додатки

Об'єктом дослідження є процеси стратегічного управління кредитним портфелем комерційного банку.

Предметом дослідження є сукупність теоретико-методичних засад та прикладних проблем, пов'язаних із стратегічним управлінням кредитним портфелем банку.

Метою роботи є подальший розвиток теоретичних положень та удосконалення методичних і практичних рекомендацій щодо розробки та оцінки стратегії управління кредитним портфелем банку АТ «Універсалбанк».

Завдання: провести дослідження фінансового стану АТ «Універсалбанк»; оцінити показники кредитного портфеля; розробити основні напрямки стратегії управління кредитним портфелем банку АТ «Універсалбанк».

Методи досліджень: діалектичний метод пізнання, системний, комплексний та структурно-функціональний підхід, кількісний аналіз, методи дедукції та індукції, аналізу та синтезу, метод математичного моделювання.

Наукова новизна: набуло подальшого розвитку: термінологічний апарат, зокрема визначення поняття «кредитний портфель банку», який визначено як сукупність об'єктів вкладення банком акумульованих коштів; удосконалено: підхід до оцінки якості кредитного портфеля.

Практичне значення одержаних результатів. Пропозиції щодо формування ефективної стратегії управління кредитним портфелем банку можуть бути використані в діяльності банківських установ.

**КРЕДИТНИЙ ПОРТФЕЛЬ, КОМЕРЦІЙНИЙ БАНК, СТРАТЕГІЯ
УПРАВЛІННЯ КРЕДИТНИМ ПОРТФЕЛЕМ БАНКУ, ПОКАЗНИКИ ОЦІНКИ
КРЕДИТНОГО ПОРТФЕЛЯ**

SUMMARY

Qualifying work: 113 p., 20 fig., 28 tab., 3 annex, 77 references.

In an unstable external environment and during the recovery of Ukraine's economy, a significant role is assigned to banking institutions, whose task is to ensure the normal functioning of the financial system of Ukraine. One of the main operations of banks is active, in particular credit operations.

Commercial banks form a loan portfolio, which consists of a set of credit services and is characterized by certain parameters, including risk and profitability. The formation of a balanced optimal loan portfolio is the key to the successful functioning of a commercial bank, so the issue of organizing loan portfolio management is relevant. The issues of effective formation and management of the bank's loan portfolio are considered in the works of domestic and foreign scientists and researchers.

The object of the research is the processes of strategic management of the loan portfolio of a commercial bank.

The subject of the research is a set of theoretical and methodological foundations and applied problems related to the strategic management of the bank's loan portfolio.

The aim of the publication is to further develop theoretical provisions and improve methodological and practical recommendations for the development and evaluation of the strategy for managing the loan portfolio of the bank JSC «Universalbank».

Objectives: to conduct a study of the financial condition of JSC "Universalbank"; evaluate the indicators of the loan portfolio; to develop the main directions of the strategy for managing the loan portfolio of the bank JSC "Universalbank" and to develop practical recommendations on the main provisions of the strategy for ensuring financial reliability.

Research methods: dialectical method of cognition, systemic, complex and

structural-functional approach, quantitative analysis, methods of deduction and induction, analysis and synthesis, method of mathematical modeling.

The novelty of the results obtained: the terminological apparatus, in particular the definition of the concept of "bank loan portfolio", which is defined as a set of objects of investment of accumulated funds by the bank, has been further developed; improved: approach to assessing the quality of the loan portfolio.

Practical significance of the results obtained. Proposals for the formation of an effective strategy for managing the bank's loan portfolio can be used in the activities of banking institutions.

LOAN PORTFOLIO, COMMERCIAL BANK, BANK'S LOAN PORTFOLIO
MANAGEMENT STRATEGY, LOAN PORTFOLIO ASSESSMENT INDICATORS

ЗМІСТ

ВСТУП.....	8
1 ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ Й УПРАВЛІННЯ КРЕДИТНИМ ПОРТФЕЛЕМ БАНКУ.....	11
1.1 Кредитний портфель банку та його складові	11
1.2 Система формування та управління кредитним портфелем банку..	17
1.3 Методика аналізу формування та управління кредитним портфелем банку	28
2 АНАЛІЗ ФОРМУВАННЯ Й УПРАВЛІННЯ КРЕДИТНИМ ПОРТФЕЛЕМ АТ «УНІВЕРСАЛБАНК».....	35
2.1 Організаційно–економічна характеристика АТ «Універсалбанк»...	35
2.2 Аналіз динаміки та структури кредитного портфелю банку АТ «Універсалбанк»	46
2.3 Оцінка якості та ефективності управління кредитним портфелем банку АТ «Універсалбанк».....	66
3 ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ СТРАТЕГІЇ УПРАВЛІННЯ КРЕДИТНИМ ПОРТФЕЛЕМ АТ «УНІВЕРСАЛБАНК».....	72
3.1 Основні напрямки формування стратегії управління кредитним портфелем АТ «Універсалбанк»	72
3.2 Проблеми управління якістю кредитного портфеля АТ «Універсалбанк»	89
ВИСНОВКИ	102
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	106
ДОДАТКИ.....	114

ВСТУП

Актуальність роботи. В умовах нестабільного зовнішнього середовища значна роль відводиться банківським установам, задача яких полягає в забезпеченні нормального функціонування фінансової системи України. Одними з основних операцій банків є активні, зокрема кредитні операції. Комерційні банки формують кредитний портфель, який складається із набору кредитних послуг та характеризується певними параметрами, зокрема ризиком та доходністю. Формування збалансованого оптимального кредитного портфеля є запорукою успішного функціонування комерційного банку, тому питання організації управління кредитним портфелем є актуальним.

Питання ефективного формування та управління кредитним портфелем банку розглядають у своїх роботах вітчизняні та зарубіжні вчені та дослідники.

Мета і завдання дослідження. Метою роботи є подальший розвиток та удосконалення формування та управління кредитним портфелем банку АТ «Універсалбанк».

Для досягнення цієї мети було поставлено такі завдання:

- визначити сутність кредитного портфелю банку та його складових;
- розкрити систему управління кредитним портфелем банку;
- систематизувати методичні підходи до аналізу формування та управління кредитним портфелем банку;
- охарактеризувати фінансово-кредитну діяльність АТ «Універсалбанк»;
- провести аналіз динаміки та структури кредитного портфелю банку АТ «Універсалбанк»;
- оцінити якість, ризиковість та ефективність управління кредитним портфелем банку;
- надати пропозиції щодо оптимізації кредитного портфелю банку.

Об'єктом дослідження є процес формування та управління кредитним портфелем банку.

Предметом дослідження є теоретико–методичні положення та практичні рекомендації щодо ефективного формування та управління кредитним портфелем банку.

Методи дослідження. В роботі застосовано загальнонаукові підходи до формування та управління кредитним портфелем банку та спеціальні методи: систематизація та узагальнення (аналіз підходів щодо визначення поняття «кредитний портфель», показників оцінки ефективності управління кредитним портфелем), методи аналізу та синтезу (аналіз факторів зовнішнього та внутрішнього середовища, аналіз ринку та виділення його тенденцій, аналіз діяльності банку), статистичні методи (аналіз динаміки кредитного портфелю).

Інформаційною базою для дослідження стали наукові праці вітчизняних та іноземних вчених з теорії банківської справи, матеріали періодичних галузевих видань, матеріали по огляду банківського ринку України, Інтернет-сайти основних конкурентів та внутрішні джерела інформації АТ «Універсалбанк». Для обробки даних була використана програма для роботи з електронними таблицями Microsoft Excel.

Новизна отриманих результатів:

набуло подальшого розвитку: термінологічний апарат, зокрема визначення поняття «кредитний портфель банку», який визначено як сукупність об'єктів вкладення банком акумульованих коштів;

удосконалено: підхід до оцінки якості кредитного портфеля.

Практичне значення отриманих результатів полягає в тому, що наведені пропозиції можуть бути використані в діяльності АТ «Універсалбанк» з підвищення ефективності формування та управління кредитним портфелем.

Особистий внесок автора. Кваліфікаційна робота є самостійною науковою працею, а усі викладені результати було отримано автором особисто під керівництвом наукового керівника.

Апробація результатів дослідження. Надруковано тези:

Шило В.М. Формування кредитного портфелю банку в сучасних умовах. Збірник тез II Всеукраїнської науково-практичної конференції студентів, аспірантів та молодих вчених «Питання відбудови економіки України в контексті міжнародних інвестиційних стратегій відновлення» 09 листопада 2023 р.

Публікації. За матеріалами дослідження опубліковано статтю в фаховому періодичному виданні.

1 ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ Й УПРАВЛІННЯ КРЕДИТНИМ ПОРТФЕЛЕМ БАНКУ

1.1 Кредитний портфель банку та його складові

Найбільш вагомими для розвитку економіки серед банківських операцій є кредитні операції банку, які формують кредитний портфель банку.

Як зазначає С. Говоруха [1], банківський портфель визначається як система активів і пасивів банку, яка в свою чергу складається з портфеля активних та портфеля пасивних операцій банку. Активні, зокрема кредитні операції є найважливішим джерелом отримання прибутку, і становлять більшу частину банківського портфеля активних операцій та є цілісним об'єктом управління, який характеризується специфічними особливостями.

Основні етапи кредитної діяльності банку узагальнено на рис. 1.1 [1]:

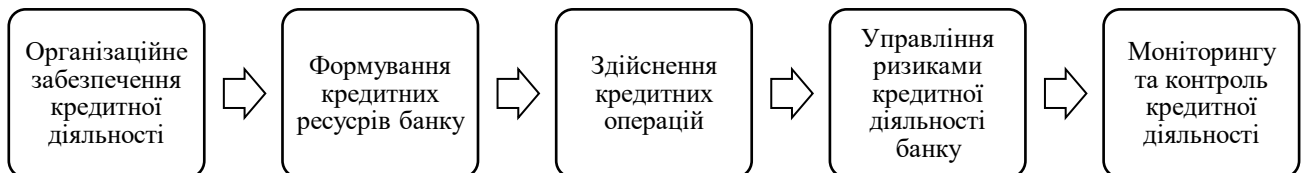

Рисунок 1.1 – Основні етапи кредитної діяльності банку

Під кредитним портфелем зазвичай розуміють певну кількість банківських позик, які структуровано за певними ознаками, які, в свою чергу, визначаються завданнями визначеної банком кредитної політики. Зазначимо, що кредитний портфель в балансі банку розглядається як єдине ціле.

У табл. 1.1 узагальнено підходи дослідників до визначення поняття «кредитний портфель».

Таблиця 1.1 – Підходи до визначення поняття «кредитний портфель»

Автор	Визначення
Ю. Бугель [2]	Кредитний портфель – це набір кредитних інструментів для досягнення встановлених цілей
Ю. В. Серік [3]	Кредитний портфель – це сукупність усіх позик наданих банком з метою отримання доходу
В. Вовк[4]	Кредитний портфель – це сукупність відповідних економічних відносин між кредитором і позичальником з приводу поворотного руху вартості
А. Пашков [5];	Кредитний портфель – це сукупність коштів, які розміщуються у вигляді зобов'язань (міжбанківські кредити, кредити юридичним особам, кредити фізичним особам)
К. С. Затворницький [6]	Кредитний портфель є основною частиною активів будь-якого банку, забезпечуючи потрібну для функціонування установи прибутковість.
К. В.Єрмоленко, А. Л. Свечкіна [7]	Кредитний портфель – це сукупність кредитів наданих банком на певну дату з метою одержання доходу у вигляді відсотків
Н.І. Демчук [8]	Кредитний портфель – це сукупність усіх позик, наданих банком з метою одержання прибутку.
К.Р. Степаненко [9]	Кредитний портфель – це інструмент управління активними операціями банку, метою здійснення яких є підвищення прибутку, ефективності діяльності, що досягається шляхом надання позичок за різними напрямками кредитування з урахуванням вимог кредитної політики банку та органів банківського нагляду
Г. В. Кравчук [10]	Кредитний портфель банку – це сукупність наданих банком позичок, сформованих з метою отримання прийняттого рівня доходу та забезпечення платоспроможності банку при оптимальному рівні ризику

Отже, можна побачити, що серед науковців існує узгоджена думка щодо тлумачення поняття «кредитний портфель банку».

Узагальнюючи розглянуті тлумачення, К.Р. Степаненко [9] визначає кредитний портфель як інструмент управління активними операціями банку, метою здійснення яких є підвищення прибутку, ефективності діяльності, що досягається шляхом надання позичок за різними напрямками кредитування з урахуванням вимог кредитної політики банку та органів банківського нагляду.

Залежно від характеристик портфеля, можна виділити такі його види (табл. 1.2) [11]:

Таблиця 1.2 – Види кредитних портфель та їх характеристика

Тип портфеля	Характеристика
Портфель доходу	Портфель орієнтовано на кредити, що забезпечують стабільний дохід, отримання якого характеризується мінімальними ризиками та постійною своєчасною виплатою відсотків
Портфель ризику	Портфель складається переважно з кредитів із високим рівнем ризику
Збалансований портфель	Портфель являє собою раціональне поєднання кредитів різного типу, як високоризикованих так і кредитів із низьким рівнем ризику

Формування збалансованого кредитного портфеля є одним із основних напрямків у діяльності комерційного банку. Це дає можливість чітко визначити тактику та стратегію розвитку комерційного банку, оцінити та прогнозувати можливості кредитування клієнтів і розвитку ділової активності на ринку.

Основні завдання формування кредитного портфеля комерційного банку наведено на рис. 1.1 [12]:

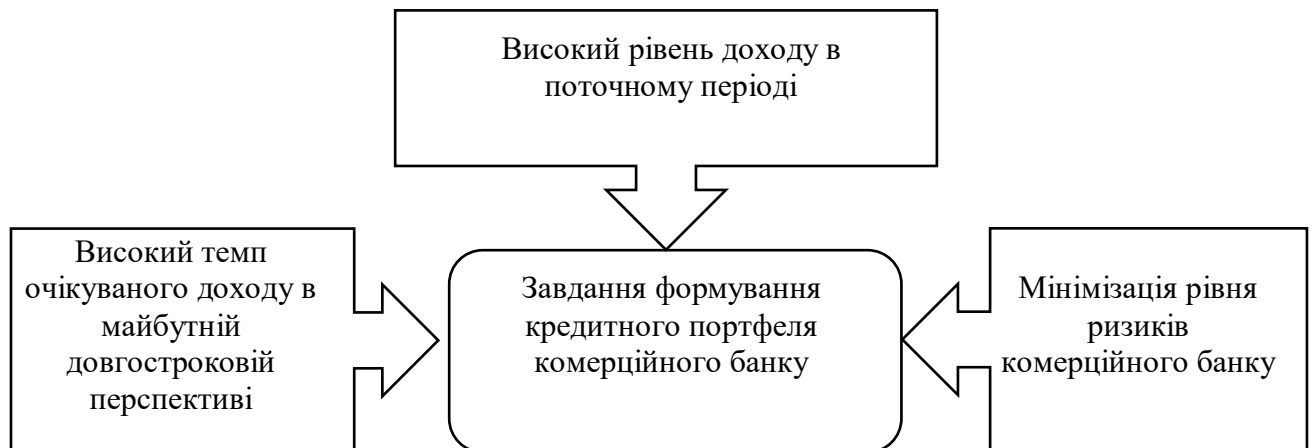

Рисунок 1.2 – Ключові завдання формування кредитного портфеля комерційного банку

Отже, структура та якість кредитного портфеля суттєво впливають на надійність, репутацію та фінансові результати комерційного банку, крім того, наявність оптимального та якісного кредитного портфеля визначає ліквідність банку. Л.С. Крючко, А.В. Сидоренко [12] визначають кредитну політику комерційного банку як сукупність певних дій і заходів, котрі виконує комерційний банк, головною метою яких виступає розв'язання стратегічних та

тактичних завдань, в основу яких покладено мікроекономічні, макроекономічні, регіональні і галузеві чинники в галузі оптимізації дохідності кредитних операцій та можливого кредитного ризику.

Ефективна та оптимальна кредитна політика надає можливість раціонально регулювати, керувати та організовувати відносини між банком і його клієнтами щодо руху грошових коштів.

Кредитна стратегія на рівні окремого банку визначається: вибором клієнтів і кредитних інструментів; нормами і правилами, які регламентують практичну діяльність банківського персоналу; компетентністю керівництва банку і рівнем кваліфікації персоналу, який займається питаннями кредитування.

Тактика кредитної політики охоплює конкретні інструменти, які використовуються банком для реалізації його стратегічних цілей під час здійснення кредитних операцій, напрями їх вдосконалення, порядок організації кредитного процесу. Вона полягає в поєднанні вибору між ліквідністю та безпекою банку і можливістю отримання прибутків. Кредитна політика містить загальну мету і основні завдання її досягнення [13].

Метою кредитної політики банку є створення високоякісних активів, які забезпечують постійний плановий рівень прибутковості; вкладання кредитних коштів у економічно перспективні, рентабельні проекти; розроблення й активне впровадження нових кредитних технологій, кредитних продуктів і послуг; зміцнення і підвищення конкурентоспроможності на ринку; підвищення якості наданих послуг. Основними завданнями кредитної політики банку є: забезпечення високоприбуткового розміщення коштів банку; постійний контроль над структурою кредитного портфеля і його якісним складом; надання надійних і рентабельних кредитів, мінімізація і диверсифікація кредитних ризиків.

Кредитний портфель українських банків за 2022 р. скоротився на 1,4% - до 1,134 трлн грн, тоді як обсяг непрацюючих кредитів (NPL) зріс на 25,2%, або на 87 млрд грн - до 432 млрд грн.

Згідно з ним, частка непрацюючих кредитів у банківській системі країни минулого року збільшилася до 38,12% з 30,02% роком раніше.

При цьому уточнено, що за грудень-2022 р. кредитний портфель банків країни скоротився на 3%, а обсяг NPL зріс на 0,6%. Частка непрацюючих кредитів протягом місяця збільшилася на 1,37 п.п.

Як повідомляє Національний банк України [14], у 2023 р. портфель кредитів у корпоративному секторі скоротився на 2,6% — до 847,586 млрд грн (тоді як обсяг NPL у ньому зріс на 2,8% — до 353 млрд грн), а портфель кредитів, виданих фізособам, знизився на 6,2% — до 224,26 млрд грн (NPL у ньому — на 8,5%, до 68,272 млрд грн).

Крім того, обсяг міжбанківських кредитів зріс на 11,1% — до 36,9 млрд грн (NPL скоротився в 11,5 разів — до 4 млн грн). Обсяг позик, виданих органам державної влади та місцевого самоврядування, зменшився на 4,5% — до 24,8 млрд грн (NPL зріс у 2,2 разів — до 507 млн грн).

За даними Національного банку України [14], за підсумками грудня 2022р. частка NPL у портфелі кредитів, наданих корпоративному сектору, збільшилася на 2,4 п.п. — до 42,87%, тоді як частка кредитів населенню скоротилася на 1,6 п.п. — до 30,44%, міжбанківських кредитів — на 0,13 п.п., до 0,01%, а частка кредитів органам державної влади зросла на 1,14 п.п. — до 2,04%.

У звіті регулятора [14] також зазначається, що кредитний портфель державних банків (без ПриватБанку) за грудень скоротився на 3,1% — до 350,599 млрд грн (обсяг NPL у ньому зріс на 5,9% — до 144,2 млрд грн). Водночас кредитний портфель ПриватБанку скоротився на 3% — до 258,5 млрд грн (NPL у ньому — на 4,9%, до 178,929 млрд грн).

Крім цього, кредитний портфель банків з іноземним капіталом за місяць скоротився на 1,3% (до 315,381 млрд грн), а з приватним — на 5,4% (до 209,051 млрд грн). При цьому обсяг NPL в іноземних банках зріс на 5,5% (до 59,627 млрд грн), а в приватних банках — на 1,35% (до 49,344 млрд грн) [14].

Щодо структури кредитного портфелю, то її можна розглядати у розрізі основних груп позичальників — юридичних та фізичних осіб, валюти

кредитування та термінів кредитування. Наразі у банківській системі України превалює за обсягами кредитування юридичних осіб у національній валюті на потреби поповнення оборотного капіталу (табл.1.3) [14].

Таблиця 1.3 – ТОП-10 банків України за обсягами кредитів фізичним та юридичним особам

№	Банк	Кредити фізособам, тис грн	Кредити юрособам, тис грн
1	ПриватБанк	73 596 983	184 010 558
2	СЕНС-БАНК	34 031 442	109 148 179
3	УНІВЕРСАЛ БАНК	25 322 664	95 478 213
4	ПУМБ	22 257 611	63 884 064
5	Ощадбанк	17 744 422	52 955 713
6	ОТП БАНК	10 817 211	39 609 192
7	А – БАНК	9 954 506	38 093 892
8	Райффайзен Банк	9 751 018	35 522 988
9	Ідея Банк	8 947 628	32 533 050
10	КРЕДОБАНК	8 382 126	24 249 164

Важливим завданням було подолання двох найбільших проблем банківської системи, які стали основною причиною збитків минулої кризи, – кредитування пов'язаних осіб та надмірна концентрація кредитних портфельів. І якщо першу проблему було фактично усунуто, частка вітчизняних бізнес-груп у валовому портфелі банківської системи подекуди є непомірно високою.

Щоб знизити кредитні ризики портфеля, останні декілька років НБУ активно працював над підвищенням кредитних стандартів, прозорості і достовірності оцінки корпоративних позичальників. Зокрема, вимоги до оцінки кредитного ризику наближено до рекомендацій Базельського комітету з питань банківського нагляду, обмежено концентрації великих позичальників та операцій із пов'язаними особами, запроваджено щорічне стрес-тестування найбільших боржників. Це все заохочувало банки кредитувати якісних позичальників із прозорою структурою власності та джерелами доходів.

1.2 Система формування та управління кредитним портфелем банку

Система формування та управління кредитним портфелем банку визначається законодавчими обмеженнями, ресурсною базою банку, доходністю кредитів та різних видів інвестицій, легкістю перерозподілу коштів у межах кредитного портфелю, необхідністю підтримки прийнятного рівня ризику та ліквідності.

Питання формування та управління кредитним портфелем банку розглянуто в роботах вітчизняних вчених Т.І. Бурлаєнко [16], І. Г. Сокиринської, Н. В. Валенюк, Г. О. Суботіної [17], так і зарубіжних вчених Th.Wilson [18], P.Pasricha, Dh.Selvamuthu, G.D'Amico, R.Manca [19], R.Chen, Wang Ze, Yang Liu, Ngo Chi To, Cheng A. [20], Di Clemente A. [21], K.Rheinberger, M.Summer [22] та інших.

Зазначимо, що формування кредитного портфеля банку є ключовим бізнес-процесом у діяльності банку, що дозволяє розробити тактику і стратегію розвитку комерційного банку, його можливості кредитування клієнтів.

Л.О. Гаряга [23] визначає існуючі підходи до визначення сутності кредитного портфелю банку:

- кредитний портфель як сукупність банківських операцій кредитного характеру;
- кредитний портфель як сукупність кредитів, класифікованих за певними ознаками, особливо за рівнем ризику та доходністю;
- кредитний портфель як складова банківських активів, що потребує особливих управлінських рішень та проведення виваженої кредитної політики банком;
- кредитний портфель як результат діяльності з надання кредитів;
- кредитний портфель як складова державної кредитної політики та ін.

Управління кредитним портфелем банку здійснюється на основі певних принципів, які подані на рис.1.3 [19].

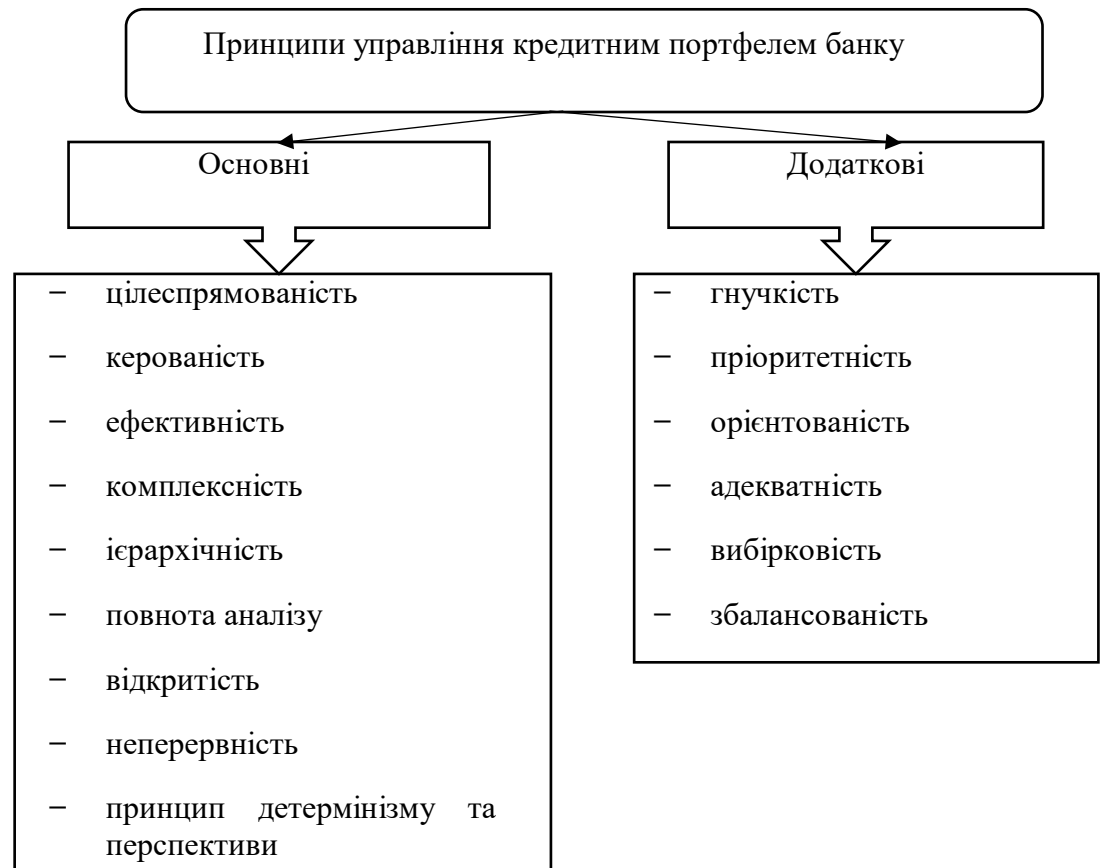

Рисунок 1.3 – Принципи управління кредитним портфелем банку

Основними елементами кредитного портфеля банку, які потрібно визначити при його формуванні, є: мета, суб'єкти, об'єкти, завдання та принципи. Зазначимо, що метою формування кредитного портфелю є максимізація доходів банку, однак не менш важливим є досягнення іншого, зокрема соціально-економічного ефекту [24-29].

Основними цілями формування кредитного портфелю є забезпечення високого рівня доходу, підтримання високих темпів очікуваного доходу середньо– та довгостроковій перспективі, мінімізація рівня кредитних та інвестиційних ризиків та дотримання необхідної ліквідності активів банку.

Внутрішні (менеджери, керівники, акціонери, наймані працівники) з одного боку, і зовнішні суб'єкти (клієнти банку, конкуренти, суспільство, державні органи) належать до суб'єктів управління формування кредитним портфелем банку.

Основними об'єктами формування кредитним портфелем банку вважаємо матеріальні та нематеріальні ресурси; джерела фінансування; сукупність ризиків банківської діяльності; система управління банком; фінансові відносини між вищезазначеними суб'єктами.

Слід зазначити, що банк самостійно визначає обсяг та структуру кредитного портфеля, враховуючи поставлені цілі. О. М. Колодізев [30] виділяє основні чинники, які визначають формування обсягу і структури кредитного портфеля банку, і які узагальнено у табл. 1.4.

Таблиця 1.4 – Чинники формування обсягу та структури кредитного портфелю банку

Чинник	Основні форми впливу
Особливості сегменту ринку, який обслуговується банком	Галузева спеціалізація банку щодо напрямів інвестування та кредитування, види кредитів та позичальників, форми інвестицій
Розмір капіталу банку	Встановлює граничні суми кредитування та інвестування, визначає вибір корпоративного чи роздрібного сегменту
Регулювання банківської діяльності	Встановлення нормативів кредитних та інвестиційних операцій банків, обмеження або заборона окремих операцій
Досвід і кваліфікація управлінського персоналу	Професійна оцінка напрямів кредитування та інвестування
Очікуваний дохід від кредитування та інвестування	Перевага надається активам, що забезпечують найвищий рівень очікуваного доходу
Рівень прибутковості альтернатив	За однакового рівня прибутковості перевага надається менш ризиковим активним операціям

Ю.П.Макаренко, Д.О.Самойлова, [20], Л.А. Карпчук [21], Н. П.Погореленко, А.Ю.Юрченко [22], І.Є.Семенча [23] до основних завдань формування кредитним портфелем банку відносять:

- визначення ефективних методів використання фінансових та нефінансових ресурсів банку;
- вивчення фінансових та нефінансових можливостей імовірних конкурентів;
- вибір галузей та підприємств, привабливих для банку з позиції довгострокового кредитування;

– розробка принципів відбору довгострокових інвестиційних проектів для кредитування;

– розробка та здійснення заходів щодо забезпечення фінансової стійкості банку.

У найбільш загальному випадку процес управління кредитним портфелем комерційного банку можна представити як сукупність основних етапів (рис. 1.4) [35].

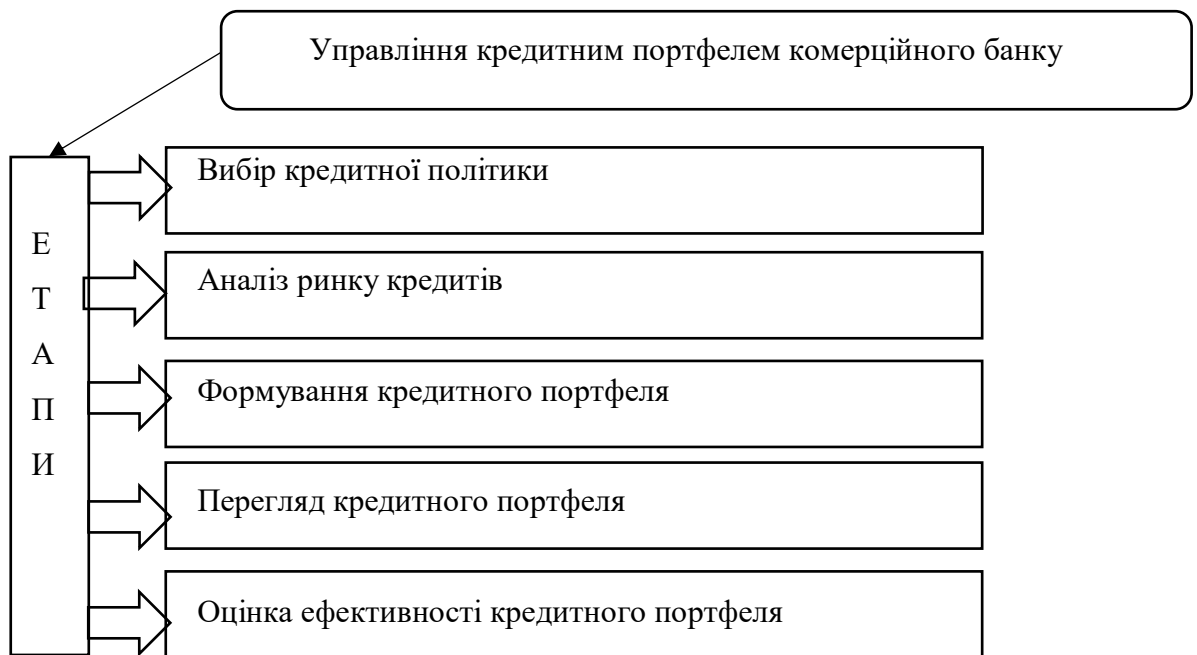

Рисунок 1.4 – Етапи управління кредитним портфелем комерційного банку.

Стратегія розвитку кредитного портфелю банку передбачає розширення альтернативних можливостей формування і реструктуризації кредитно-інвестиційного портфелю на основі раціонального, ефективного та легітимного подолання інституційних, адміністративних й ринкових обмежень.

При цьому правомірне подолання інституційних обмежень можливе на основі покращення показників банківської діяльності, які виступають регулюючими параметрами, перш за все величини регулятивного капіталу, якості портфелю активів і інших, а також формування кредитного портфелю, що

представляє максимальний запас відносно встановлення нормативів в майбутньому.

При формуванні кредитного портфеля управління передбачає наявність визначених цілей та орієнтованість на забезпечення ефективного їх досягнення.

Досягнення банком оптимального стану є головною метою управління кредитним портфелем банку, тобто формування оптимального кредитного портфеля, який реалізує оптимальну комбінацію ризику та доходності.

Під політикою управління кредитним портфелем комерційного банку слід розуміти систему певних правил та принципів забезпечення процесу управління кредитним портфелем банку з метою досягнення його стратегічної мети та тактичних цілей.

Н.І.Волкова, А.О.Кункель [35] визначають ефективність управління кредитною діяльністю комерційних банків як похідну системи кредитного менеджменту, який, в свою чергу, системно враховує фактори, що впливають на кредитний процес.

Ж.Довгань [36] характеризує управління кредитною діяльністю як організацію процесу з визначеним виділенням обов'язків кредитного персоналу, а також як скоординовану сукупність дій у сфері розробки та реалізації кредитної політики, організації кредитного процесу на основі безпосереднього впливу на кредитний портфель для досягнення мети банку відповідно до його кредитної тактики та стратегії.

Отже, можна виділити основні елементи системи управління кредитною діяльністю: організаційну структуру управління кредитним портфелем; розробку стратегії і тактики кредитної політики; аналіз кредитного портфеля з метою покращення його кількісних і якісних характеристик.

Основні етапи прийняття управлінських рішень щодо кредитно–інвестиційного портфелю банку узагальнено у табл. 1.5 [37].

Таблиця 1.5 – Етапи прийняття управлінських рішень щодо кредитно–інвестиційного портфелю банку

Етап	Характеристика
Планування та прогнозування	Визначення обсягів надходжень та витрат від кредитних та інвестиційних операцій, вибір кредитно–інвестиційної політики, планування кредитної та інвестиційної діяльності, формування кредитно–інвестиційного портфелю, розробка стратегії розвитку кредитно–інвестиційного портфелю
Оцінка та аналіз	Облік і аналіз факторів, що визначають кредитно–інвестиційну діяльність банку, виявлення альтернатив вкладення ресурсів банку, оперативний моніторинг кредитного та інвестиційного ризику, оцінка диверсифікації кредитно–інвестиційного портфелю
Контроль	Порівняння планових та фактичних показників обсягу, структури та ефективності кредитно–інвестиційного портфелю, встановлення допустимих меж відхилень рівня прибутковості, ризику та ліквідності
Регулювання	Заходи щодо подолання виявлених негативних відхилень, збільшення диверсифікації кредитно–інвестиційного портфеля, застосування інших методів управління ризиками

В.В. Волкова, Н.І.Волкова [38] виділяють традиційний та нетрадиційний підходи до управління кредитним портфелем банку. Традиційний підхід ґрунтується на неформалізованих філософських методах пізнання, використовує в розрахунках коефіцієнтний аналіз, є простим, швидким та дешевим у застосуванні.

Нетрадиційний підхід ґрунтується на загальнонаукових методах пізнання, використовує теоретичні методи, зокрема теорію ймовірності, статистику, економетрію, функціонує у стабільному ринковому середовищі, є складнішим, повільнішим та дорожчим у застосуванні.

Н.І.Демчук, А.М.Коваль [37] визначають управління кредитно–інвестиційним портфелем, зокрема як встановлення його оптимальної часової та просторової структури та обсягів, підвищення ефективності з метою зменшення витрат і отримання високих результатів, розробку нових банківських кредитних та інвестиційних продуктів, які користуються попитом і можуть забезпечити банку максимальний прибуток, підбір висококваліфікованого персоналу, а також його ефективне використання.

Т.В.Кочетигова, М.Е. Лелюк [38] у широкому сенсі визначають кредитний ризик як можливі втрати банку через «неспроможність сторони, що взяла на себе зобов'язання виконати умови будь-якої фінансової угоди із банком або в інший спосіб виконати взяті на себе зобов'язання». Кредитний ризик існує щодо позичальників кредитів, і щодо інших контрагентів (боржників, емітентів цінних паперів тощо), які мають зобов'язання перед банком.

У документі НБУ «Методичні рекомендації щодо організації та функціонування систем ризик–менеджменту в банках України [20] кредитний ризик з метою його оцінювання поділяється на:

- індивідуальний ризик контрагента, який оцінюється стосовно кредитоспроможності окремого контрагента;
- портфельний кредитний ризик як сукупний ризик втрат за певними операціями банку.

І.А.Джулай [41] виділяє певну класифікацію кредитного ризику, що залежить від клієнтів та від організації діяльності комерційного банку (рис. 1.5).

Узагальнюючи роботи дослідників І.Є.Труш [42], М.О.Прут [43], N. V.Radova, Y. O. Garkyscha [44], Н.М.Шматко [45] та інших, визначимо основні види ризиків кредитного портфеля:

- процентний ризик (ризик зміни процентної ставки) визначається як можливість втрат або недоотримання доходів у результаті негативної зміни різниці між процентними ставками за кредитним портфелем і ставками залучення ресурсів.

- валютний ризик характеризується зниженням вартості кредитів в іноземній валюті, недоотриманням доходів або збільшенням витрат внаслідок несприятливих валютно–курсових коливань. Цей ризик може утворюватися в разі неузгодженості валютних активів кредитного портфеля із зобов'язаннями.

- операційно–технологічний ризик, (ризик збитків, втрат, недоотримання доходів внаслідок недоліків систем внутрішнього контролю, збоїв та відмов програмно–інформаційного забезпечення, неадекватності технологій та процесів управління кредитним портфелем, зокрема недосконалості кредитної політики,

процедур оцінювання ризиків, що приводить до помилок щодо оброблення даних, прийняття неправильних рішень, невчасного виконання робіт, перевищення працівниками повноважень, шахрайства тощо.

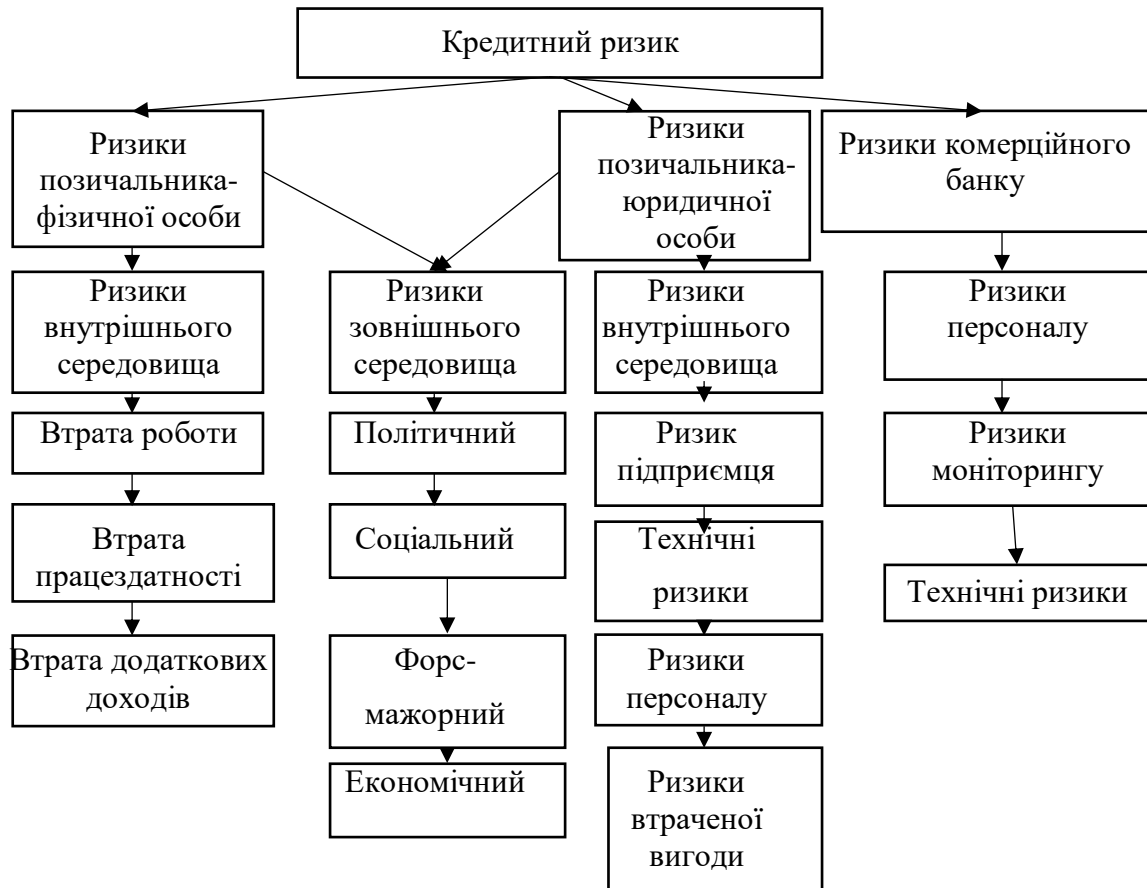

Рисунок 1.5 – Склад кредитного ризику, що залежить від клієнтів та від організації діяльності комерційного банку

– юридичний ризик, який виникає внаслідок порушення або недотримання нормативно–правових актів, укладених кредитних угод, а також їх неоднозначного трактування.

– стратегічний ризик, тобто ризик збитків і втрат через неадекватні управлінські рішення, зокрема прорахунки в кредитній політиці, невчасне або неналежне реагування на зміни зовнішнього середовища.

Наслідками реалізації стратегічного ризику є збільшення витрат на формування й обслуговування портфеля, неузгодженість активів портфеля із зобов'язаннями депозитного портфеля за валютою, строками або процентами.

– ризик репутації, який впливає на спроможність банку встановлювати та підтримувати відносини з клієнтами щодо кредитування та полягає в можливості зниження обсягів виданих кредитів і, відповідно, зменшення доходів за кредитними операціями внаслідок погіршення іміджу банку.

Отже, можна зробити висновок, що ризиками кредитного портфеля слід вважати ризики втрати банком частини своїх ресурсів внаслідок недоотримання доходів, збільшення витрат або понесення збитків, пов'язаних з формуванням та обслуговуванням кредитного портфеля під час здійснення банком кредитної діяльності.

Схема класифікації методів управління кредитним ризиком наведена на рис. 1.6 [41].

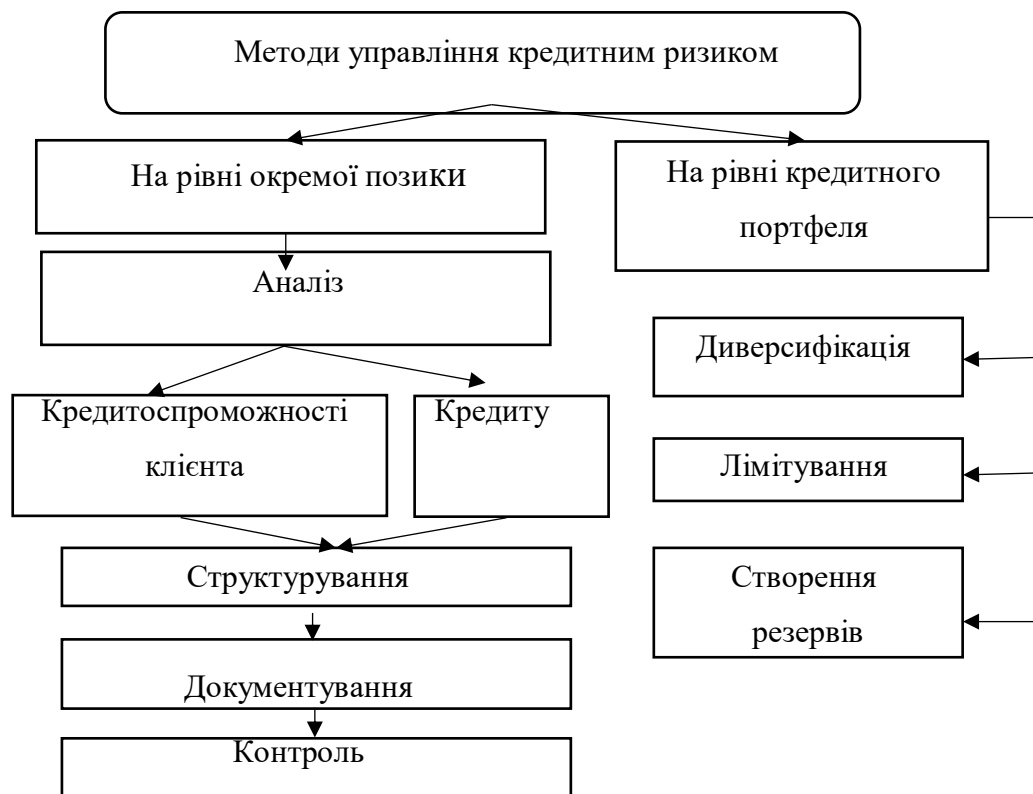

Рисунок 1.6 – Схема класифікації методів управління кредитним ризиком

В роботах К. М. Мельник [46], В. В. Коваленко [47, 48], Г.Р.Балаянт [49] проаналізовано основні напрямки та методи ризик-менеджменту кредитного портфеля.

Зазначено, що на стадії формування кредитної політики в рамках ризик-менеджменту кредитного портфеля керівництво встановлює цільовий профіль ризиків та ризик-апетит банку у сфері кредитування, тобто рівень ризику, який банк готовий прийняти для виконання цілей кредитної політики з урахуванням наявного та цільового (бажаного) профіля ризиків.

Відомо, що до основних етапів управління ризиками відносять ідентифікацію та оцінювання ризиків, виявлення підвищених ризиків, вибір заходів реагування на підвищені ризики та їх реалізацію, моніторинг ефективності ризик-менеджменту.

Як зазначає Жмурко І.В. [50], підходи до управління ризиками кредитного портфеля, зокрема до оцінювання кредитоспроможності позичальників та портфельного ризику, встановлення кредитних ставок з урахуванням кредитоспроможності клієнтів, відмов у кредитуванні, лімітів під час проведення кредитних операцій, диверсифікації кредитів, резервування, умов застосування застав, гарантій, порук і страхування, підвищення репутації банку та перегляду процентних ставок за кредитами з урахуванням ринкової кон'юнктури мають бути визначені в кредитній політиці банку. Розподіл повноважень і відповідальності між підрозділами та персоналом, регламентація процедур здійснення кредитних операцій дають змогу банку здійснювати менеджмент операційно-технологічного ризику.

Структура кредитного портфеля – це співвідношення обсягів кредитних операцій або вартостей кредитних заборгованостей у кредитному портфелі банку на дату оцінювання.

Структурне групування кредитів здійснюють за категоріями позичальників, формами забезпечення, валютами.

Додатково портфель можна групувати за строками кредитування, технікою надання кредиту, розмірами кредитів, галузями, територіями, класами боржників та іншими критеріями.

Рівень кредитного ризику, на який наражається банк, визначається залежно від ступеня диверсифікації кредитного портфеля, концентрації заборгованостей

груп чи контрагентів у портфелі, частки прострочених кредитів, ліквідності забезпечення, достатності резервів.

Слід відзначити, що величина кредитного ризику може змінюватися в часі. З огляду на можливість виникнення загрози втрат ліквідності та капіталу банку (особливо і теперішніх складних кризових умовах в економіці) правлінням НБУ прийнято Положення про визначення банками України розміру кредитного ризику за активними банківськими операціями [51], яке приділяє виняткову увагу регулярній процедурі розрахунку величини кредитного ризику для отримання адекватних оцінок та подальшого дієвого управління.

Інші ризики кредитного портфеля, а саме валютний та процентний, вимірюються загальноприйнятими в практиці банківського ризик-менеджменту показниками, зокрема чутливістю доходу до зміни обмінних курсів та процентних ставок, узгодженістю активів та зобов'язань, показником відкритої валютної позиції [52-53].

Оцінювання стратегічного, юридичного, операційно-технологічного ризиків та ризику репутації найчастіше відбувається шляхом анкетування експертів або відстеження в динаміці спеціально побудованих банком показників, а саме ключових індикаторів ризику.

Ризиками кредитного портфеля банк може управляти лімітуванням кредитних операцій, встановленням кредитних ставок з урахуванням кредитного ризику клієнтів, відмовою у кредитуванні в разі перевищення ризиком прийняттого рівня, диверсифікацією кредитів, резервуванням, застосуванням застав, гарантій, порук і страхування, вжиттям заходів для повного та своєчасного повернення кредитів, чітким розподілом повноважень і відповідальності між підрозділами та персоналом, регламентацією процедур здійснення кредитних операцій, оперативним переглядом процентних ставок за кредитами з урахуванням ринкової кон'юнктури.

1.3 Методика аналізу формування та управління кредитним портфелем банку

Аналіз формування та управління кредитним портфелем банку можна розподілити на три складові: статистичну оцінку як основу отримання інформації про закономірність і тенденції розвитку кредитної діяльності банку, фінансову оцінку як джерело формування вартісних показників кредитної діяльності банку, управлінську оцінку як засіб визначення показників для регулювання кредитної діяльності.

Універсальної методики аналізу формування та управління кредитним портфелем банку наразі не існує.

Але вітчизняні науковці Семенча І. Є., Ткачова А. А. [53], О. В. Молдавська [54] Г. В. Мамонова [55], О. С. Сеньковська [56] в своїх роботах пропонують низку показників, за якими варто проводити аналіз кредитного портфелю банку (рис. 1.7).

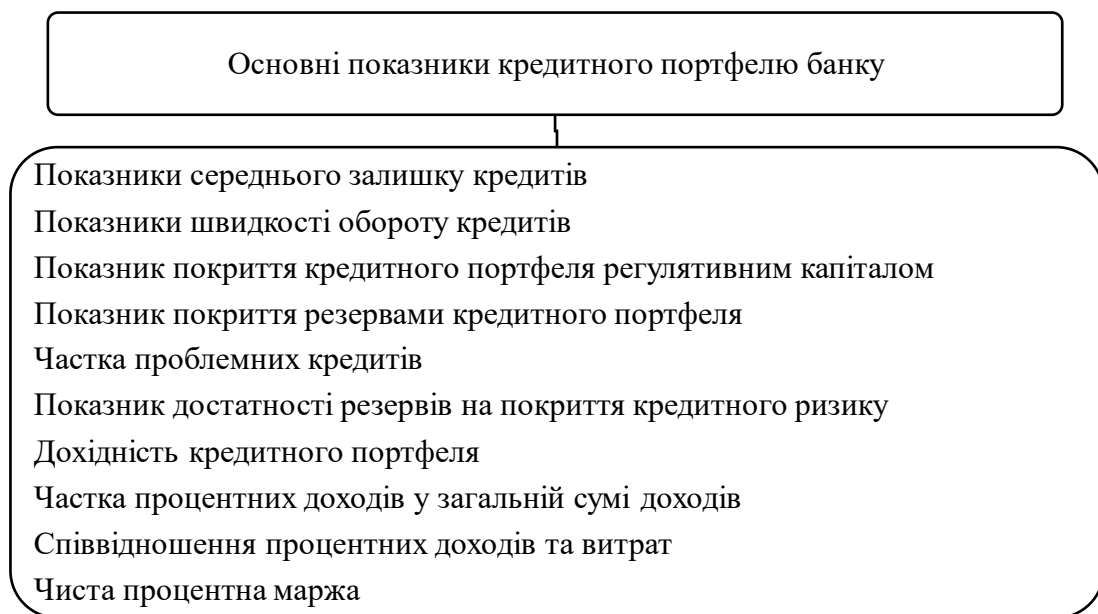

Рисунок 1.7 – Показники аналізу кредитного портфелю банку

Так, наприклад, для оцінки оборотності кредитного портфелю використовується два показники – показник середнього залишку кредитів та показник несвоєчасно повернутих кредитів. Рівень оборотності кредитного портфелю вимірюється іншими двома показниками – показником швидкості обороту кредитів та показником часу обороту кредитного портфелю.

Узагальнюючи роботи В.В. Волкової, О. С. Власенко [57], В.І. Варцаби [58], Ю.В.Котелевської [59], V. Kovalenko [60], можна визначити основні характеристики, за якими проводиться аналіз кредитного портфелю банків:

- обсяг та структура кредитно-інвестиційного портфеля;
- активи й зобов'язання;
- чисті активи й зобов'язання;
- обсяг і структура депозитів фізичних та юридичних осіб;
- капітал;
- фінансовий результат банків.

Для оцінювання якості кредитного портфеля з погляду кредитного ризику застосовуються такі показники: коефіцієнт покриття класифікованих позик; питома вага зважених класифікованих позик; коефіцієнт питомої ваги проблемних позик; коефіцієнт питомої ваги збиткових позик.

Для визначення типу кредитної стратегії використовують показник кредитної активності, який показує частку кредитних вкладень у загальних активах банку.

Слід зазначити, що дохідність кредитних операцій характеризується як абсолютними, так і відносними показниками, а узагальнюючим індикатором є сумарний рівень дохідності кредитного портфеля, розрахований як відношення суми процентних доходів банку за звітний період до обсягу наданих кредитів за цей же період.

Оцінку якості кредитного портфеля з погляду кредитного ризику можна провести за допомогою таких показників табл. 1.6 [57].

Таблиця 1.6 – Методика розрахунку показників якості кредитного портфелю банку

Назва показника	Розрахункова формула	Характеристика
Коефіцієнт покриття кредитного портфеля власним капіталом банку	$K_{пвк} = \frac{ВК}{КП}$ де ВК – власний капітал; КП – кредитний портфель.	Цей коефіцієнт характеризує якість кредитного портфеля з погляду його захищеності власним капіталом і показує, скільки власних коштів припадає на одну гривню виданих кредитів.
Коефіцієнт якості кредитного портфеля (захищеності):	$K_{п} = \frac{P_{пок}}{КП}$ де $P_{пок}$ – резерв для покриття можливих втрат від кредитних операцій	характеризує якість кредитного портфеля з позиції ризиковості та показує частку класифікованих кредитів за рівнем ризику в загальній сумі кредитного портфеля банку.
Коефіцієнт покриття класифікованих кредитів власним капіталом банку	$K_{п} = \frac{P_{пок}}{ВК}$	Цей коефіцієнт характеризує якість кредитного портфеля банку з погляду його захищеності власним капіталом банку.
Коефіцієнт проблемних позик	$K_{неспл.} = Ппр / КП.$	розраховується як співвідношення позик із простроченою виплатою відсотків та основної суми (Ппр) до загального обсягу позик (КП):

Аналіз кредитного портфеля повинен проводитися і в напрямку оцінки рівня його захищеності від можливих втрат. Для оцінки цього рівня рекомендується використовувати такі показники:

– коефіцієнт збитковості позик ($K_{зб}$) розраховується як співвідношення збитків за позиками, отриманими за аналізований період ($Зп$) до середнього залишку заборгованості за кредитами, або до загального обсягу позик:

$$K_{зб} = Зп / КП. \quad (1.1)$$

– коефіцієнт забезпеченості позики ($K_{зп}$) є співвідношенням забезпечення кредитів (застава, гарантії, страхування тощо) ($ЗК$) і загальної суми кредитів ($КП$):

$$K_{зп} = ЗК / КП. \quad (1.2)$$

– коефіцієнт забезпеченості збиткових кредитів (Кз.зб) розраховується як відношення кредитного забезпечення за збитковими позиками (Зк. зб) до списаних кредитів за аналізований період (Сп):

$$\text{Кз.зб} = \text{Зк. зб} / \text{Сп}. \quad (1.3)$$

– коефіцієнт покриття збитків за позиками за рахунок резерву (Кп. зб) розраховується відношенням резервів на покриття збитків за позиками (Рпок) до суми збиткових позик (Пзб):

$$\text{Кп.зб} = \text{Рпок} / \text{Пзб}. \quad (1.4)$$

Наведені коефіцієнти характеризують рівень захищеності кредитного портфеля банку від можливих збитків у разі неповернення кредитів за рахунок створення резервів.

Оцінка дохідності кредитного портфеля чи аналіз ефективності кредитної діяльності банку здійснюються за допомогою такої системи показників:

– дохідність кредитного портфеля (кредитних операцій) розраховується відношенням доходів від кредитних операцій (Е) до кредитного портфеля;

– питома вага доходів від надання кредитів у загальній сумі доходів розраховується діленням доходу від надання кредитів на загальну суму доходів банку;

– коефіцієнт відсоткових доходів і відсоткових витрат (рентабельність кредитних операцій) розраховується діленням доходу від наданих кредитів на витрати на залучення ресурсів (суми, виплачені за вкладами клієнтам);

– коефіцієнт прибутковості кредитних операцій розраховується як відношення чистого відсоткового доходу від наданих кредитів до кредитного портфеля;

– коефіцієнт ефективності управління кредитним портфелем банку визначається за формулою:

$$kC = \frac{d-r_0}{IR}, \quad (1.5)$$

де kC – коефіцієнт ефективності управління кредитним портфелем; d – дохідність портфеля; r_0 – ставка без ризику.

На основі сукупності показників, що характеризують кредитний портфель дослідники будують інтегральні показники.

Так Т.М. Болгар [61] пропонує інтегральний показник для оцінки якості кредитного портфелю банку, який розраховується за формулою 1.1:

$$CPQ = \sum_{i=1}^n I_i(1 - w_i) \quad (1.6)$$

де CPQ – інтегральний показник якості кредитного портфеля банку;

I_i – загальний рівень якості за i -м позичальником;

W_i – коригуючий коефіцієнт, що розраховується на базі показника DPD відповідно до моделі « DPD credit ranging» [6].

Інтегральний показник якості кредитного портфеля банку може приймати значення від 0 до 100% (табл. 1.7) [62-66].

Таблиця 1.7 – Інтерпретація оцінки якості кредитного портфелю на основі значення інтегрального показника CPQ

Значення показника	Характеристика якості кредитного портфелю
Понад 80%	Дуже висока
61–80%	Висока
41–60%	Помірна
21–40%	Низька
Менше 20%	Дуже низька

Г. В. Кравчук [10] пропонує ефективність управління кредитним портфелем обчислювати на основі співвідношення таких параметрів кредитного портфеля, як рівень його дохідності та величина кредитного ризику за формулою 1.7:

$$EУКП = (ДКП - r_0)/РКП \quad (1.7)$$

де *EУКП* – коефіцієнт ефективності управління кредитним портфелем; *ДКП* – дохідність кредитного портфеля; *r₀* – безризикова ставка (облікова ставка НБУ); *РКП* – ризик кредитного портфеля.

Отже, оцінювання ефективності та якості кредитного портфеля є важливою задачею, для чого використовується система показників.

Висновки до розділу 1

На основі проведеного дослідження підходів до розкриття змісту кредитного та інвестиційного портфелю, можемо запропонувати визначення для розкриття змісту інтегрованої категорії «кредитний портфель банку» як сукупність об'єктів вкладення банком акумульованих коштів, що відповідає попередньо розробленій інвестиційній стратегії банку.

Формування кредитного портфеля банку є ключовим бізнес–процесом у діяльності банку, що дозволяє більш чітко розробити тактику і стратегію розвитку комерційного банку, його можливості кредитування клієнтів та інвестування. Основними цілями формування кредитного портфелю є забезпечення високого рівня доходу, підтримання високих темпів очікуваного доходу середньо- та довгостроковій перспективі, мінімізація рівня кредитних та інвестиційних ризиків та дотримання необхідної ліквідності активів банку. Формування кредитного портфеля – це середньостроковий управлінський процес, який полягає в виборі кредитних активів на основі проведення аналізу з метою підтримки якості портфеля, забезпечення зростання його поточної вартості, збереження та приросту капіталу банку.

Управління кредитним портфелем передбачає наявність визначених цілей при формуванні такого портфеля та орієнтоване на забезпечення ефективного їх досягнення. Головною метою управління кредитним портфелем банку є

досягнення ним оптимального стану – формування оптимального кредитного портфеля, який реалізує оптимальну комбінацію ризику та доходності.

Аналіз формування та управління кредитним портфелем банку можна розподілити на три складові: статистичну оцінку як основу отримання інформації про закономірність і тенденції розвитку кредитної діяльності банку; фінансову оцінку як джерело формування вартісних показників кредитної діяльності банку; управлінську оцінку як засіб визначення показників для регулювання кредитної діяльності.

2 АНАЛІЗ ФОРМУВАННЯ Й УПРАВЛІННЯ КРЕДИТНИМ ПОРТФЕЛЕМ АТ «УНІВЕРСАЛБАНК»

2.1 Організаційно–економічна характеристика АТ «Універсалбанк»

АТ «Універсалбанк» є сучасним універсальним банком, який є членом фінансово-промислової групи «ТАС», однієї з найбільших та найдинамічніших фінансово-промислових груп України. З серпня 2017 р. АТ «Універсалбанк» входить до складу Банківської групи «ТАС» [68].

АТ «Універсалбанк» Національним банком України включено до переліку об'єктів критичної інфраструктури та має статус системно важливого банку України, та є учасником Фонду гарантування вкладів фізичних осіб.

АТ «Універсалбанк» є членом Незалежної асоціації банків України, асоціації українських банків, та учасником системи міжнародних платіжних систем Visa International та MASTERCARD Worldwide.

АТ «Універсалбанк» пропонує клієнтам сучасні продукти та послуги, які є зручними, ефективними та надійними, зокрема: виконання операцій із застосуванням корпоративних карт; поточне обслуговування рахунків; кредитні та депозитні продукти; документарні операції. АТ «Універсалбанк» надає всебічну підтримку та широкий асортимент послуг корпоративним клієнтам для їх ефективної бізнес-діяльності. АТ «Універсалбанк» здійснює свою діяльність спільно з контрагентами різних секторів економіки: банками, небанківськими фінансовими установами, суб'єктами господарювання (різних форм власності) та фізичними особами.

Для забезпечення якісного обслуговування клієнтів АТ «Універсалбанк», оперативного проведення операцій за дорученням клієнтів, встановлені кореспондентські відносини з іншими українськими та іноземними банками, через які проводиться обслуговування клієнтів банку, як резидентів, так і нерезидентів.

Розвиток корпоративного бізнесу, фокусується на комплексному обслуговуванні корпоративних клієнтів (юридичних осіб) з урахуванням їх потреб (крос-продажі), надаючи повний перелік банківських продуктів та послуг. Банк планує помірно кредитувати корпоративних клієнтів реального сектору економіки та торгівлі, з метою забезпечення оптимального рівня прибутковості.

Потенційним позичальниками АТ «Універсалбанк» є клієнти, які мають позитивну кредитну історію і стабільний фінансовий стан. Робота з проблемною заборгованістю. З метою покращення якості кредитного портфелю банку, підвищення рівня повернення проблемної заборгованості банком проводиться постійна активна робота з проблемною заборгованістю, що включає в себе: попередження виникнення проблемних активів роздрібного та корпоративного бізнесу/ фізичних та юридичних осіб, а також здійснення контролю та управління роботою із проблемними активами на такому рівні, який є прийнятним для банку .

Банк проводить роботу на міжбанківському ринку в наступних напрямках: розміщення високоліквідних активів в ОВДП та депозитних сертифікатах Національного банку України; здійснення СВОП-операцій; торгівельні операції на валютному ринку України; зменшення валютного ризику; купівля-продаж цінних паперів для клієнтів; хеджування процентного ризику.

Роздрібний бізнес АТ «Універсалбанк» орієнтований на концентрацію зусиль на розвиток проекту Монобанк; орієнтованість на потреби клієнтів в частині роздрібних продуктів; трансакційний банкінг; продовження збільшення рівня проникнення роздрібними продуктами до нових/існуючих зарплатних та кредитних клієнтів; на розробку нових продуктів з метою утримання існуючої ресурсної бази клієнтів; дотримання виваженої процентної стратегії зі збереженням позитивної маржі.

Банк працює на підставі банківської ліцензії, виданої Національним банком України, має генеральну ліцензію Національного банку України на

здійснення валютних операцій та ліцензію Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку на здійснення операцій із цінними паперами.

Основна діяльність АТ «Універсалбанк» полягає у веденні банківських рахунків та залученні депозитів юридичних та фізичних осіб, наданні кредитів, здійсненні платежів, торгівлі цінними паперами та у здійсненні операцій з іноземними валютами.

Середньооблікова чисельність штатних працівників АТ «Універсалбанк» облікового складу складає 1487 осіб. Середня чисельність позаштатних працівників та осіб, які працюють за сумісництвом (осіб) становить 30 осіб. Чисельність працівників, які працюють на умовах неповного робочого часу – 20 осіб. Фонд оплати праці становить 377 090,98 тис. грн., та збільшився у 2022 р. на 115311,86 тис. грн. відносно попереднього року. Кожного року формується програма навчання персоналу для підвищення рівня кваліфікації [68].

В 2022 р. АТ «Універсалбанк» отримав почесні нагороди [68]:

Перемога в номінації «роздрібний банк» у рейтингу «Банки року-2022» у категорії «Банки з українським капіталом серед великих банків»;

В рамках FinAwards 2022 АТ «Універсалбанк» був визнаний найкращим в чотирьох номінаціях та отримав три почесні нагороди.

В рейтингу провідних банків України під час війни АТ «Універсалбанк» став переможцем в номінації «мобільний банкінг»

АТ «Універсалбанк» став переможцем згідно рейтингів Банків за темпами цифровізації банківського сектору.

Відповідно до своєї бізнес-моделі АТ «Універсалбанк» є універсальним банком, який надає пріоритетне значення розширенню роздрібного, мікро-, малого та середнього бізнесу (ММСБ), утримуючи при цьому міцні позиції за напрямом корпоративного бізнесу. До основних продуктів роздрібного бізнесу належать [68]:

– пасивні продукти: строкові депозити, зарплатні проекти, пенсійні й соціальні рахунки та дебетові картки;

- активні продукти: автокредитування, споживче та іпотечне кредитування, кеш-кредити, кредитні картки, участь у державних програмах зі стимулювання енергоефективності;

- продукти, що генерують комісійний та торговий дохід: платежі населення, внутрішні та міжнародні перекази, оренда індивідуальних сейфів, операції з обміну валют, операції з банківськими металами.

Основними продуктами корпоративного бізнесу є [68]:

- пасивні продукти: строкові депозити та поточні рахунки корпоративних клієнтів;

- активні продукти: проектне фінансування, кредити та овердрафти для корпоративного бізнесу, кредити/облігації/лізинг – фінансування бюджету розвитку муніципалітетів, інвестиційних проектів, фінансування будівництва та рефінансування для енергогенеруючих компаній в альтернативній енергетиці;

- додаткові сервіси: система дистанційного обслуговування рахунків корпоративних клієнтів Corp2, яка, серед іншого, надає зручні опції для управління рахунками в рамках групи компаній, а саме можливість для представників головної компанії групи здійснювати перегляд та/або підтвердження операцій по рахунках усіх компаній, що входять до складу групи.

АТ «Універсалбанк» має намір продовжити реалізацію стратегії зростання бізнесу з акцентом на розширенні роздрібного бізнесу та ММСБ. Разом із тим прогнозування та уточнення планових значень цільових показників розвитку наразі опинилось у стані паузи через надзвичайні події.

Банк фокусується на кількох ключових напрямках, покликаних реалізувати стратегічні імперативи та цілі [68]:

- посилення внутрішньої спроможності в частині роботи з клієнтами сегмента мікро-, малого та середнього бізнесу за рахунок оновлення операційної моделі, удосконалення та автоматизації внутрішніх процесів, поглиблення диференціації підходів до різних клієнтських груп усередині зазначеного сегмента, подальшого розвитку відповідних банківських продуктів із

збільшенням обсягів перехресних продажів та продуктового навантаження на клієнтів;

- подальша централізація процесів функціонування мережі банку, яка уможлиблює економію коштів у частині операційних витрат;

- подальший технологічний розвиток, спрямований на діджиталізацію та автоматизацію процесів;

- розвиток сучасної системи управлінського обліку, яка дасть можливість посилити гнучкість та обґрунтованість прийняття управлінських рішень з огляду на деталізовані показники ефективності, розраховані для усіх ланок структури банку, як у розрізі бізнес-ліній, так і на рівні каналів і точок продажів;

- вирішення питань, пов'язаних із забезпеченням адекватності регулятивного капіталу, що є необхідною передумовою для продовження реалізації стратегії в частині розвитку бізнесу.

Зараз в АТ «Універсалбанк» працює 13 відділень та операційний відділ. Діяльність деяких відділень припинено через проведення бойових дій.

АТ «Універсалбанк» приділяє особливу увагу інноваціям в сфері інформаційних та діджитал-технологій.

Одним з основних напрямків діяльності АТ «Універсалбанк» є [68]: розвиток проекту Монобанк, мобільний банкінг, який забезпечує перекази, безконтактні платежі, дистанційну реєстрацію та ідентифікацію клієнтів за допомогою сервіса «Дія», Bank ID, купівлю страхових полісів тощо. Слід зазначити, що АТ «Універсалбанк» з метою забезпечення потреб клієнтів постійно оновлює та розширює послуги в мобільних додатках. Слід зазначити, що проект Монобанк потребує застосування надійної та сучасної ІТ інфраструктури, впровадження сучасного мережевого та серверного обладнання та системи зберігання даних.

Проведемо аналіз фінансового стану АТ «Універсалбанк», використовуючи річну звітність банку за 2020-2022 рр. [69-71] (ДОДАТКИ А-В).

Аналіз фінансового стану АТ «Універсалбанк» слід розпочати з аналізу динаміки активів, зобов'язань та власного капіталу за 2020-2022 рр. (табл. 2.1).

Таблиця 2.1 – Динаміка активів, зобов'язань та власного капіталу
АТ «Універсалбанк» у 2020–2022рр., тис. грн.

Показники	Роки			Відхилення 2022р.до 2020 р.	
	2020 р.	2021 р.	2022 р	тис грн.	%
Готівкові кошти та рахунки у НБУ	4157895	6356498	19723002	2198603	52,87
Кошти та заборгованість банків	291954	233428	2929520	-58526	-20,04
Кредити, надані клієнтам	16408875	26064068	17876206	9655193	58,84
Інвестиції в цінні папери	10689832	19647780	34349384	8957948	83,79
Похідні фінансові активи	44685	113500	313527	68815	154,00
Інвестиційна нерухомість	30162	29891	64881	-271	-0,89
Дебіторська заборгованість щодо поточного податку на прибуток	4060	326	326	-3734	-91,97
Відстрочений податковий актив	12494	17294	19159	4800	38,41
Основні засоби та нематеріальні активи	161472	203379	225025	41907	25,95
Інші активи	2154485	4861838	11058202	2707353	125,66
Необоротні активи, утримувані для продажу та активи групи вибуття	57302	59715		2413	4,21
Всього активів	33923216	57587717	86559232	23664501	69,75
Зобов'язання					
Кошти банків	2298635	5374235	350269	3075600	133,80
Кошти клієнтів	27379911	42773788	69412909	15393877	56,22
Зобов'язання щодо податку на прибуток		159102	571710	159102	
Відстрочені податкові зобов'язання			55102	x	x
Резерви за зобов'язаннями	101	101	99492	0	0
Інші зобов'язання	1625015	2556184	6865950	931169	57,30
Всього зобов'язань	31303662	50863410	77355432	19559748	62,48
Власний капітал					
Статутний капітал	3702672	4202672	4202672	500000	13,50
Есмісійні різниці	1375076	1912465	1912465	537389	39,08
Резерви фрдів банку	53301	121871	655659	68570	128,64
Резерв переоцінки	1642	46489	274190	44847	2731,24
Непокритий збиток	2469853	533788	2158814	-1936065	-78,38
Всього власного капіталу	2659554	6724307	9203800	4064753	152,83
Всього зобов'язань та власного капіталу	33963216	57587717	86559232	23624501	69,55

Джерело: фінансова звітність АТ «Універсалбанк»

За даними табл. 2.1 можна побачити, що АТ «Універсалбанк» нарощує обсяги банківської діяльності, про що свідчить зростання величини чистих

активів банку до 86559232 тис. грн (на 155%) у 2022 р. у порівнянні з 2020 р. Таке зростання відбулося на фоні помірного зростання кредитного портфелю банку. Далі проаналізуємо динаміку структури в активах, зобов'язаннях та власному капіталі АТ «Універсалбанк» у 2020–2022рр. (табл. 2.2).

Таблиця 2.2 – Динаміка структури балансу АТ «Універсалбанк», %

Показник	2020 р.	2021 р.	2022 р.	Відхилення 2022 р. до 2020 р.	
				тис грн.	%
Активи					
Готівкові кошти та рахунки у НБУ	12,26	11,04	22,79	-1,22	11,75
Кошти та заборгованість банків	0,86	0,41	3,38	-0,46	2,98
Кредити, надані клієнтам	48,37	45,26	20,65	-3,11	-24,61
Інвестиції в цінні папери	31,51	34,12	39,68	2,61	5,57
Похідні фінансові активи	0,13	0,20	0,36	0,07	0,17
Інвестиційна нерухомість	0,09	0,05	0,07	-0,04	0,02
Дебіторська заборгованість щодо поточного податку на прибуток	0,01	0,00	0,00	-0,01	0,00
Відстрочений податковий актив	0,04	0,03	0,02	-0,01	-0,01
Основні засоби та нематеріальні активи	0,48	0,35	0,26	-0,12	-0,09
Інші активи	6,35	8,44	12,78	2,09	4,33
Необоротні активи, утримувані для продажу та активи групи вибуття	0,17	0,10	0,00	-0,07	-0,10
Всього активів	100,00	100,00	100,00		
Зобов'язання					
Кошти банків	6,78	9,33	0,40	2,56	-8,93
Кошти клієнтів	80,71	74,28	80,19	-6,44	5,92
Зобов'язання щодо податку на прибуток	0,00	0,28	0,66	0,28	0,38
Відстрочені податкові зобов'язання	0,00	0,00	0,06	0,00	0,06
Резерви за зобов'язаннями	0,00	0,00	0,11	0,00	0,11
Інші зобов'язання	4,79	4,44	7,93	-0,35	3,49
Всього зобов'язань	92,28	88,32	89,37	-3,95	1,04
Власний капітал					
Статутний капітал	10,91	7,30	4,86	-3,62	-2,44
Есмісійні різниці	4,05	3,32	2,21	-0,73	-1,11
Резерви фондів банку	0,16	0,21	0,76	0,05	0,55
Резерв переоцінки	0,00	0,08	0,32	0,08	0,24
Непокритий збиток	7,28	0,93	2,49	-6,35	1,57
Всього власного капіталу	7,84	11,68	10,63	3,84	-1,04
Всього зобов'язань та власного капіталу	100,00	100,00	100,00	0,00	0,00

Джерело: фінансова звітність АТ «Універсалбанк»

За даними табл. 2.2 можна стверджувати, що зменшилась питома вага зобов'язань в структурі пасивів до 89,37% в 2022р, у порівнянні із 2020р. (92,28%).

В структурі активів у 2022р. у порівнянні із 2020р. зменшилась питома вага кредитів, наданих клієнтам на 24,61%, а вага інвестицій в цінні папери зросла на 39,68%.

Слід звернути увагу, що банк збільшив частку коштів, які зберігаються у готівковому вигляді.

Розрахуємо основні показники фінансової стійкості АТ «Універсалбанк» та проведемо аналіз їх динаміки (табл. 2.3).

Таблиця 2.3 – Розрахунок основних коефіцієнтів фінансової стійкості АТ «Універсалбанк» у 2020–2022 рр.

Показник	2020р.	2021р.	2022р.	Відхилення 2022р. до 2020р.
Власний капітал, тис. грн.	2659554	6724307	9203800	6544246
Зобов'язання, тис. грн.	31303662	50863410	77355432	46051770
Активи загальні, тис. грн.	33923216	57587717	86559232	52636016
Активи дохідні, тис. грн.	30671574	51588676	69137569	38465995
Активи не дохідні, тис. грн.	3251642	5999041	17421663	14170021
Активи капіталізовані, тис. грн.	3251642	5999041	17421663	14170021
Коефіцієнт надійності	0,154	0,093	0,085	-0,069
Коефіцієнт фінансового важеля	11,7	7,6	8,4	-3,3
Коефіцієнт участі власного капіталу у формуванні активів	0,08	0,12	0,11	0,03
Коефіцієнт захищеності власного капіталу	0,244	0,483	0,509	0,265
Коефіцієнт захищеності дохідних активів власним капіталом	0,09	0,13	0,13	0,04
Мультиплікатор капіталу	11,53	7,67	7,51	-4,02

Джерело: розраховано за даними фінансової звітності АТ «Універсалбанк»

За даними табл. 2.3 можемо стверджувати, що коефіцієнт надійності АТ «Універсалбанк» впродовж 2020-2022рр. не відповідає нормативному значенню (не перевищує 30%), що свідчить про недостатній рівень забезпеченості наявних зобов'язань власним капіталом, і зниження цього показника є негативною тенденцією.

Відповідно коефіцієнт фінансового важеля має тенденцію до зменшення, що свідчить про зниження рівня залежності АТ «Універсалбанк» від зовнішніх джерел фінансування. Коефіцієнт участі капіталу у формуванні активів має тенденцію до зростання і впродовж 2021-2022 рр. не відповідає рекомендованому значенню (нижче 10%). Коефіцієнт захищеності власного капіталу відповідає нормативному значенню, тобто не перевищує 1. Можна спостерігати його зростання, тобто це свідчить про дещо нераціональну структуру активів банку. Тенденція зменшення показника мультиплікатора капіталу є позитивною; значення цього показника вище одиниці свідчить про активну фінансову діяльність і, як наслідок, про високий фінансовий ризик.

Динаміка показників ділової активності АТ «Універсалбанк» наведена в табл. 2.4 та табл. 2.5.

Таблиця 2.4 – Показники ділової активності в частині пасивів АТ «Універсалбанк» у 2020–2022рр.

Показник	2020р.	2021р.	2022р.	Відхилення 2022р. до 2020р.
Коефіцієнт активності залучення зобов'язань банку	0,866	0,915	0,922	0,056
Коефіцієнт активності залучення міжбанківських кредитів	0,028	0,000	0,000	-0,028
Коефіцієнт активності залучення строкових депозитів	0,351	0,399	0,372	0,021
Коефіцієнт активності використання зобов'язань у доходних активах	0,97	1,05	1,17	0,2
Коефіцієнт активності використання зобов'язань у кредитному портфелі	2,69	2,90	3,32	0,63
Коефіцієнт активності використання строкових депозитів у кредитному портфелі	1,12	1,25	1,39	0,27

Джерело: розраховано за даними фінансової звітності АТ «Універсалбанк»

Отже, можна побачити, що банк є більш активним у залученні коштів із зовнішніх джерел фінансування, особливо за рахунок коштів клієнтів.

Слід зазначити низький рівень ділової активності АТ «Універсалбанк» щодо залучення міжбанківських кредитів.

В той же час ділова активність у забезпеченні фінансування за рахунок строкових депозитів та активність щодо використання зобов'язань у дохідних активах банку демонструє зростаючу динаміку.

Таблиця 2.5 – Коефіцієнти ділової активності в частині активів АТ «Універсалбанк» у 2020–2022рр.

Показник	2020р.	2021р.	2022р.	Відхилення 2022р. до 2020р.
Загальні активи, тис. грн.	33923216	57587717	86559232	52636016
Активи дохідні, тис. грн.	30671574	51588676	69137569	38465995
Кредитний портфель, тис. грн.	509531	1455371	1467182	-9334194
Коефіцієнт рівня дохідних активів	0,90	0,90	0,80	-0,1
Коефіцієнт кредитної активності	0,319	0,310	0,262	-0,057

Джерело: розраховано за даними фінансової звітності АТ «Універсалбанк»

Зменшення рівня доходних активів свідчить про зниження ділової активності АТ «Універсалбанк» в сфері скорочення його доходних активів, і також відзначимо уповільнення ділової активності банку у сфері кредитної активності.

Виконання нормативів ліквідності впродовж 2020–2022 рр. здійснювалося з суттєвим запасом за всіма показниками, хоча слід відзначити зменшення показника загальної ліквідності та коефіцієнта співвідношення позик і депозитів.

Надалі розрахуємо основні показники ліквідності АТ «Універсалбанк» та проведемо аналіз їх динаміки (табл. 2.6).

Таблиця 2.6 – Показники ліквідності АТ «Універсалбанк» у 2020–2022 рр.

Показник	2020р.	2021р.	2022р.	Відхилення 2022р. до 2020р.
Коефіцієнт високоліквідних активів	0,131	0,105	0,241	0,11
Коефіцієнт загальної ліквідності	1,154	1,093	1,085	-0,07
Коефіцієнт співвідношення позик і депозитів	2,577	2,245	2,145	-0,43

Джерело: розраховано за даними фінансової звітності АТ «Універсалбанк»

Розрахуємо основні показники ефективності управління АТ «Універсалбанк» та проведемо аналіз їх динаміки (табл. 2.7).

Таблиця 2.7 – Розрахунок основних коефіцієнтів ефективності управління АТ «Універсалбанк» у 2020–2022 рр.

Показник	2020р.	2021р.	2022р.	Відхилення 2022р. до 2020р.
Чистий прибуток, тис. грн.	685695	3280186	255159	-430536
Загальні активи, тис. грн.	33923216	57587717	86559232	52636016
Дохідні активи, тис. грн.	30671574	51588676	69137569	38465995
Капітал, тис. грн.	2659554	6724307	9203800	6544246
Рентабельність активів, %	2,02	5,70	0,29	-1,72654
Рентабельність дохідних активів, %	2,24	6,36	0,37	-1,86
Рентабельність капіталу, %	25,78	48,78	2,77	-23,01

Джерело: розраховано за даними фінансової звітності АТ «Універсалбанк»

За даними табл. 2.7 можемо стверджувати, що ефективність управління АТ «Універсалбанк» має стабільну тенденцію до погіршення, про що свідчить зменшення усіх показників рентабельності діяльності у 2022 р. після досить суттєвого підвищення у 2021 р. Особливо різко знизилась рентабельність активів (до 0,29%) та рентабельність доходних активів (до 0,37%).

У 2023 р. Universal Bank та проєкт Monobank приймали участь у премії PaySpace Magazine Awards 2023 [47], яка відбувається щороку, визначаючи найкращі компанії та експертів на ринку фінансових технологій України.

В цьому році АТ «Універсалбанк» представлені в номінаціях: Найкращий цифровий банк; Найкращий сервіс для онлайн-платежів; Найкращий кредитний банківський продукт для фізичних осіб; Найкраще фінтех-рішення для благодійності; Найкращий TechFin-проект; Найкращий сервіс онлайн-ідентифікації у банках; Найкращий чат-бот у фінтех; Найкращий банк для ФОП.

Також АТ «Універсалбанк» прийняв участь в щорічному конкурсі FinAwards 2023, в якому зазвичай беруть участь топ-менеджери фінустанов. У номінації брали участь актуальні, системні пропозиції банків, створені для підвищення лояльності споживачів фінпослуг. Найкращим визнано проект monobank, з програмою: кешбек/милі, пропозиції від партнерів, реферальна програма, розділ «Нагороди» тощо [68].

До основних ризиків для реалізації стратегії розвитку та планів належать негативний вплив подій, пов'язаних з поширенням коронавірусу COVID–19, а також ризик військових дій.

2.2 Аналіз динаміки та структури кредитного портфелю банку АТ «Універсалбанк»

Структура кредитного портфелю являє собою набір параметрів, якими банк може керувати, змінюючи склад та обсяги кредитів, що входять до його складу.

Банк може оцінювати надані клієнтам кредити за певними ознаками: за амортизованою вартістю з використанням методу ефективного відсотка за вирахуванням резервів під очікувані кредитні збитки та за справедливою вартістю через прибуток або збиток.

Проаналізуємо динаміку валового та чистого загального обсягу кредитного портфелю банку АТ «Універсалбанк» (рис. 2.1). Можна побачити, що обсяг валового кредитного портфелю АТ «Універсалбанк» зменшується

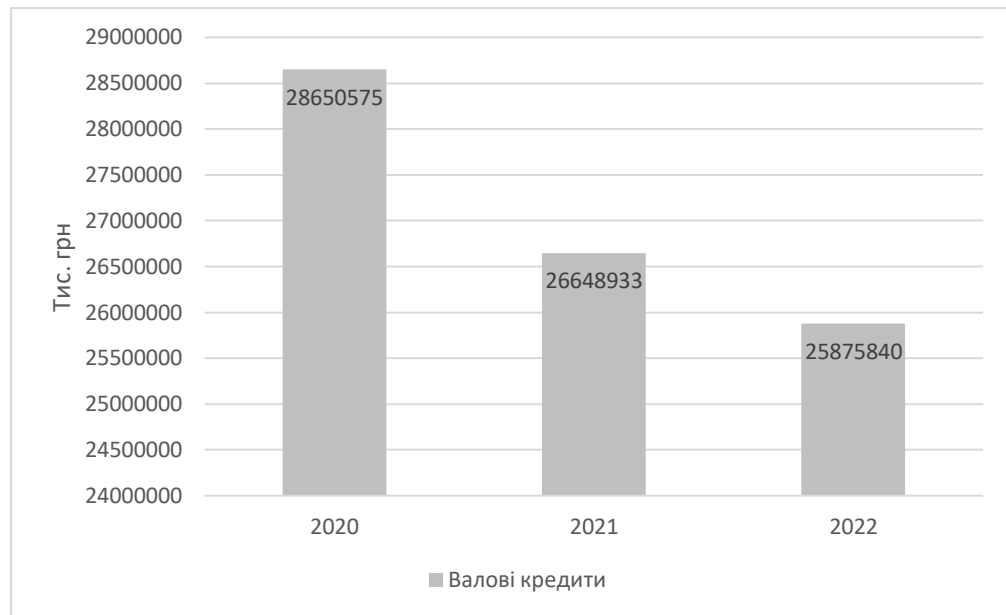

Рисунок 2.1 – Динаміка валового та чистого кредитного портфелю АТ «Універсалбанк», тис. грн.

Джерело: за даними фінансової звітності АТ «Універсалбанк»

В табл. 2.8 наведено динаміку обсягу кредитного портфелю АТ «Універсалбанк» у розрізі типів клієнтів.

Таблиця 2.8 – Динаміка кредитного портфелю АТ «Універсалбанк» у розрізі типів клієнтів

Найменування статті	2020 р.	2021 р.	2022р.	Відхилення 2022р.до 2020р
Іпотечні кредити, надані фізичним особам	1208925	699458	792923	-416002
Кредити, надані корпоративним клієнтам	503320	391685	268158	-235162
Інші кредити, надані фізичним особам	15663830	25549853	28831335	13167505

Можна побачити, що обсяг іпотечних кредитів, наданих фізичним особам впродовж 2020-2022 рр. зменшився, що свідчить про скорочення ринку іпотечного кредитування. Також скоротився обсяг кредитів, наданих корпоративним клієнтам з 503320 тис. грн до 268158 тис. грн. В той же час зростає обсяг інших кредитів, наданих фізичним особам.

На рис. 2.2 наведено структуру кредитного портфелю АТ «Універсалбанк» у розрізі типів клієнтів.

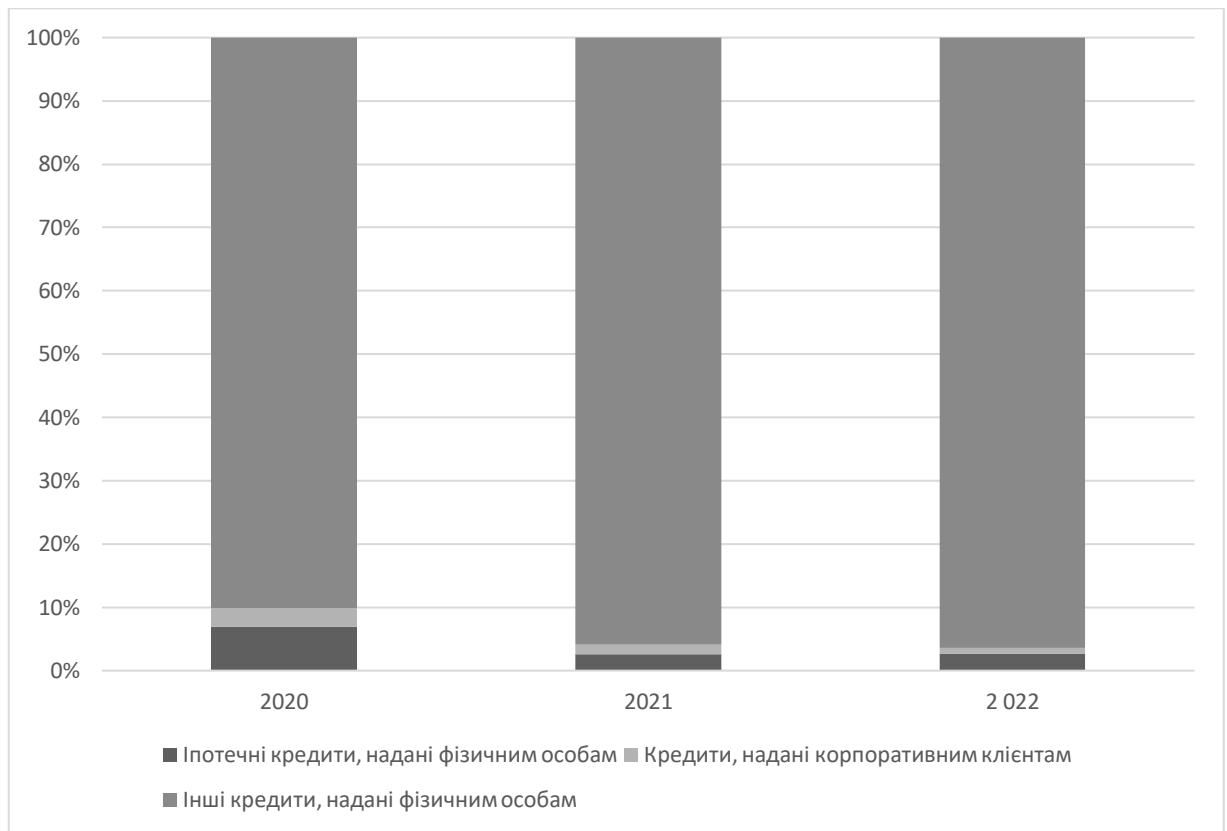

Рисунок 2.2 – Динаміка обсягу чистого кредитного портфелю АТ «Універсалбанк» у розрізі типів клієнтів, тис. грн.

Джерело: за даними фінансової звітності АТ «Універсалбанк»

За даними табл 2.8, рис. 2.2 можемо бачити, що переважна кількість кредитів, наданих АТ «Універсалбанк» - це кредити, надані фізичним особам, частка яких складала більше 90%. Частки кредитів наданих корпоративним клієнтам, та частка іпотечних кредитів фізичним особам складають менше 10%.

Найбільш обсяги кредитування припадають на кредитування фізичних осіб та надання фінансових послуг, причому впродовж 2020-2022 рр. від 87,5% до 98,43% зростає обсяг кредитування фізичних осіб. На інші сфери кредитування припадають незначні частки кредитного портфелю, а в деяких сферах, зокрема щодо надання фінансових послуг і кредитування операцій з нерухомим майном спостерігається і суттєве зниження.

У табл. 2.9 проаналізовано динаміку обсягу валового кредитного портфелю АТ «Універсалбанк» за видами економічної діяльності впродовж 2020-2022 рр.

Таблиця 2.9 – Динаміка обсягу валового кредитного портфелю АТ «Універсалбанк» за видами економічної діяльності у 2020–2022 рр.

Показники	2020 р.		2021 р.		2022р.	
	тис. грн	%	тис. грн	%	тис. грн	%
Фізичні особи	16872755	87,5	26249310	91,6	25469704	98,43
Надання фінансових послуг	2039994	10,58	2127187	7,42	157606	0,61
Адміністративна та допоміжна офісна діяльність, інші допоміжні комерційні послуги	-	-	-	-	133597	0,52
Оптова та роздрібна торгівля, ремонт, автотранспортних засобів, тимчасове розміщення і організація харчування	167897	0,87	185417	0,65	62214	0,24
Операції з нерухомим майном, оренда, інжиніринг та надання послуг	107231	0,56	42782	0,15	22852	0,09
Наземний, трубопровідний транспорт та складське господарство, допоміжна діяльність у сфері транспорту	63413	0,33	18936	0,07	19020	0,07
Торгівля, ремонт авто, побутових виробів та предметів особистого вжитку	16878	0,09	17537	0,06	3979	0,02
Інше	14004	0,07	9406	0,03	6868	0,03
Усього	19282172	100	28650575	100	25875840	100

Джерело: за даними фінансової звітності АТ «Універсалбанк»

Можна побачити, що в структурі кредитного портфелю АТ «Універсалбанк» досить незначну частку займають іпотечні кредити, надані фізичним особам. Питома вага цих кредитів зменшується від 6,27% у 2020 р. до 2,65% у 2022 р. Можна побачити, що найбільшу частку займають інші кредити фізичним особам, і спостерігається збільшення їх питомої ваги від 81,23% у 2020 р. до 96,42% у 2022 р. Слід зауважити, що питома вага кредитів, наданих корпоративним клієнтам та кредитів малому та середньому бізнесу впродовж досліджуваного періоду є незначною. Тобто, можна зробити висновок про те, що

основною кредитною діяльністю АТ «Універсалбанк» є надання кредитів фізичним особам. (табл 2.10).

Таблиця 2.10 – Динаміка обсягу валового кредитного портфелю АТ «Універсалбанк» за видами наданих кредитів у 2020-2022 рр.

Статті	2020 р.		2021 р.		2022 р.		Відхилення 2022р.до 2020р.	
	тис грн.	%	тис грн.	%	тис грн.	%	тис грн.	%
Іпотечні кредити, надані фізичним особам	1208925	6,27	699458	2,44	792923	2,65	-416002	-34,41
Кредити, надані корпоративним клієнтам	503320	2,61	391685	1,37	268158	0,90	-235162	-46,72
Грошове забезпечення в платіжних системах	1897963	9,84	2001642	6,99	-	-	-	-
Кредити, надані малому та середньому бізнесу	8134	0,04	7937	0,03	8329	0,03	195	2,40
Інші кредити, надані фізичним особам	15663830	81,2	25549853	89,2	28831335	96,42	13167505	84,06
Валова вартість кредитів	19282172	100	28650575	100	29900745	100	10618573	55,07

Джерело: за даними фінансової звітності АТ «Універсалбанк»

АТ «Універсалбанк» пропонує корпоративним клієнтам укласти кредитні договори з кредитних ліній:

1. Відновлювальна кредитна лінія під заставу депозиту з траншами на невизначений термін. Основні умови, які пропонує банк є такі: строк кредитування - до 12 місяців; термін депозиту - на 47 календарних днів більше терміну кредиту; можливість видачі траншів на невизначений термін; валюта кредиту та вкладу: гривня, долар, євро. Додатковими перевагами в цьому випадку є можливість користування коштами без розірвання депозитної угоди та втрати відсотків та використання депозиту як засобу застави. Крім того

пропонується вигідна процентна ставка, можливість доступу до фінансових ресурсів за мірою необхідності та встановлення відновлювального ліміту кредитування на тривалий термін.

2. Відновлювальна кредитна лінія під заставу депозиту з траншами на визначений термін пропонується терміном до 12 місяців, депозит на 30 календарних днів більше терміну кредиту в гривні, доларі, євро.

В пакеті послуг також передбачено користування коштами без розірвання депозитної угоди та втрати відсотків, Можливість видачі траншів на визначений термін та встановлення графіку зменшення кредитного ліміту.

3. Невідновлювальна кредитна лінія під заставу депозиту з графіком поступового зниження ліміту або в погашення в кінці з терміном кредитування - до 12 місяців. При цьому кредитні кошти надаються одним або декількома траншами за графіком зменшення кредитного ліміту або погашення в кінці терміну дії кредитного договору.

В процесі кредитного аналізу питанню забезпечення кредитів приділяється посилена увага. Відомо, що одним з основних принципів банківського кредитування є забезпеченість зобов'язань позичальника перед кредитором. В цьому випадку забезпечення кредиту розглядається як альтернативний варіант погашення позикової заборгованості у разі дефолту позичальника і є одним із способів захисту кредитора від кредитного ризику.

Можна зробити висновок, що впродовж 2021-2022 рр. зріс обсяг забезпечених кредитів, а обсяг незабезпечених кредитів дещо зменшився. Особливо активно зменшився обсяг незабезпечених іпотечних кредитів фізичним особам, оскільки таке кредитування може бути пов'язано із певними ризиками. Слід відзначити, що обсяг інших незабезпечених кредитів, наданих фізичним особам, збільшився у 2022 р до 24182749 тис. грн, і також збільшився обсяг незабезпечених кредитів, наданих корпоративним клієнтам і досяг у 2022 р. 217851 тис. грн.

Аналіз кредитів АТ «Універсалбанк» в розрізі видів забезпечення за 2022 р. наведено в табл 2.11 :

Таблиця 2.11 – Кредити в розрізі видів забезпечення за 2021-2022 рр.

Найменування статті	Іпотечні кредити, надані фізичним особам		Кредити, надані корпоративним клієнтам		Кредити, надані малому та середньому бізнесу		Інші кредити, надані фізичним особам	
	2021 р.	2022 р.	2021 р.	2022 р.	2021 р.	2022 р.	2021 р.	2022 р.
Незабезпечені кредити	43 740	8058	1 943	217851	1090	-	2514842	24182749
Кредити, забезпечені	655718	818363	391379	179696	6847	8589	401427	460534
нерухомим майном	652909	139191	249 244	168	6847	5106	394916	157308
у т. ч. житлового призначення	614709	120389	42950	168	5770	-	314810	120315
транспортні засоби	2 809	-	-	77642	-	128487	-	-
іншими активами	-	679172	7197	101886	-	3483	6511	303226
Усього кредитів	699458	826421	393 322	397547	7 937	8589	25549853	24643283

Джерело: за даними фінансової звітності АТ «Універсалбанк»

В той же час загальний обсяг забезпечених кредитів по всім категоріям кредитів зростає, причому в основному за рахунок забезпечення іншими активами.

Також слід відзначити, що кредитування із забезпеченням у вигляді транспортних засобів не користувалось особливою популярністю і застосовувалось в 2022 р. в кредитуванні малого та середнього бізнесу та корпоративних клієнтів.

Обсяг кредитів, забезпечених нерухомим майном в тому числі житлового призначення, в 2022 р. зменшився по всім категоріям клієнтів.

Загальна динаміка кредитного портфеля АТ «Універсалбанк» в розрізі видів забезпечення представлена на рис. 2.3.

Для підвищення ефективності надання кредитних послуг, АТ «Універсалбанк» залучає кредитних посередників, зокрема ТОВ «МОДЖІ», ТОВ «АЛЛО», ТОВ «ЄВРО КЛІК», ТОВ «ВФ Ритейл», ТОВ «ПРОТОРІЯ ПП».

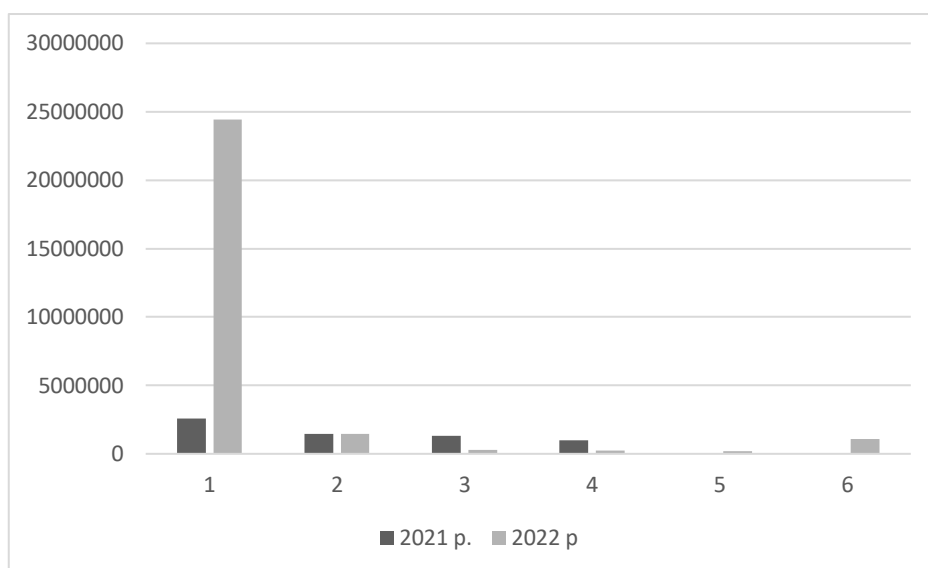

Рисунок 2.3 – Загальна динаміка кредитного портфеля АТ «Універсалбанк» в розрізі видів забезпечення кредитів у 2021-2022 рр.

- 1 - Незабезпечені кредити
- 2 - Забезпечені кредити, усього
- 3- Кредити забезпечені нерухомим майном
- 4- Кредити забезпечені нерухомим майном житлового призначення
- 5- Кредити забезпечені транспортними засобами
6. Кредити забезпечені іншими активами

Діяльність кредитних посередників полягає у проведенні ідентифікації та верифікації клієнтів відповідно до умов кредитного договору та підготовці договорів щодо кредитування. Крім того, кредитні посередники мають повноваження підписувати від імені АТ «Універсалбанк» договори про надання банківських послуг; надавати інформаційні послуги щодо споживчого кредитування; видавати клієнтам пластикові картки Monobank тощо.

Кредитний ризик займає значне місце серед інших банківських ризиків АТ «Універсалбанк». В загальному випадку кредитний ризик є ризиком неповернення у встановлений термін основного боргу та процентів за кредитом, що належать кредитору відповідно до кредитного договору. У банківській діяльності розрізняють кредитний ризик за окремою угодою – імовірність збитків від невиконання позичальником конкретної кредитної угоди та кредитний ризик усього портфеля – величина ризиків за всіма угодами кредитного портфеля.

Відповідно для кожного рівня використовуються різні методи оцінки ризику і методи управління ним, вони зумовлені різними факторами.

Проаналізуємо якість кредитів та заборгованості клієнтів АТ «Універсалбанк» впродовж 2020-2022 рр. (табл 2.12).

Таблиця 2.12 – Аналіз кредитної якості кредитів та заборгованості клієнтів за 2020-2022 рр.

Найменування статті	2020 р.		2021 р.		2022р.		Відхилення 2022р. до 2020р.	
	тис грн.	%	тис грн.	%	тис грн.	%	тис грн.	%
Кредити та заборгованість клієнтів, усього	19282172	100	28650575	100	25875840	100	6593668	X
Мінімальний кредитний ризик	13990475	72,56	24012 529	83,81	20696350	79,9	6705875	7,43
Низький кредитний ризик	2264261	11,74	2 315911	8,08	559856	2,2	-1704405	-9,58
Середній кредитний ризик	173317	0,90	254 422	0,89	419037	1,6	245720	0,72
Високий кредитний ризик	91571	0,47	158 312	0,55	301977	1,2	210406	0,69
Дефолтні активи	2762548	14,33	1909401	6,66	3898620	15,1	1136072	0,74

Джерело: за даними фінансової звітності АТ «Універсалбанк»

Можна побачити, що питома вага кредитів, які характеризуються мінімальним кредитним ризиком. в структурі кредитного портфеля АТ «Універсалбанк» впродовж 2020-2021 рр. має тенденцію до зростання (з 72,56% до 83,81%), хоча в 2022 р її частка дещо знизилась до 79,98%.

Також слід відзначити збільшення абсолютної величини кредитів з високим кредитним ризиком (з 91571 тис грн. до 301977 тис. грн) та різке зростання в 2021-2022 рр. дефолтних активів (з 1909401 тис. грн. до 3898620 тис. грн). Питома вага кредитів із середнім кредитним ризиком зросла до 1,62% у 2022 р., частина кредитів з високим кредитним ризиком зросла до 1,17% у 2022 р., а вага дефолтних активів в цьому році зросла до 15,02%.

В цілому, можна зробити висновок про збільшення ступеня ризику кредитного портфеля АТ «Універсалбанк» впродовж 2020-2022 рр., що потребує вжиття заходів з управління та зменшення кредитним ризиком.

В банку АТ «Універсалбанк» запроваджена система управління ризиками, яка функціонує із застосуванням спеціально розроблених механізмів прийняття рішень і контролю їх виконання, система розподілу обов'язків між підрозділами банку із застосуванням моделей трьох ліній захисту, а також систему орієнтації на досягнення цілей, визначеними стратегічним та бізнес-планами при забезпеченні співвідношення ризику та доходності.

Зазначимо, що найбільш значимим для АТ «Універсалбанк» є кредитний ризик, оскільки банк активно здійснює продаж кредитних банківських продуктів та розширює асортимент активних операцій.

АТ «Універсалбанк» планує подальший розвиток проекту Monobank Universal Bank з урахуванням умов воєнного стану, впровадження та розвиток нових кредитних продуктів.

2.3 Оцінка якості та ефективності управління кредитним портфелем банку АТ «Універсалбанк»

Якість кредитного портфеля комерційного банку оцінюється за розміром можливих втрат за кредитними операціями, який визначається у процесі формування спеціального резерву.

Створення резервів за кредитними ризиками розглядається як один з найважливіших напрямків підвищення надійності комерційних банків.

Також на виконання вимог постанови Правління Національного банку України від 18 липня 2019 року №97 «Про затвердження Положення про організацію процесу управління проблемними активами в банках України» АТ «Універсалбанк» розроблено стратегію управління проблемними активами та

оперативний план, у якому визначено фінансові, організаційні і технологічні заходи, що впроваджуються для реалізації стратегії управління проблемними активами.

Повномасштабні військові дії в Україні змінили тенденцію до поступового скорочення частки непрацюючих кредитів (NPL): за цей час обсяг непрацюючих кредитів зменшився на майже 300 млрд грн, а частка таких кредитів в загальному кредитному портфелі скоротилася з 55% до 27% станом на 1.03.2022 р.

Зазначимо, що у березні-травні 2022 р. частка непрацюючих кредитів в загальному кредитному портфелі залишалася майже незмінною, зокрема через регуляторні пом'якшення НБУ щодо оцінки кредитного ризику, а з червня 2022 р., банки розпочали поступове визнання NPL.

За даними Національного банку України станом на 1 січня 2023 р. частка непрацюючих кредитів (NPL) у банківському секторі України зросла до 38%. Обсяг непрацюючих кредитів за березень – грудень 2022 р. збільшився на 127 млрд грн до 432 млрд грн. Слід визначити, що біля 75% непрацюючих кредитів сконцентровано в державних банках, зокрема понад 40% припадає на Приватбанк.

Від початку повномасштабної війни банківська система визнала кредитні втрати, зокрема обсяги відрахування в резерви під кредити перевищили 100 млрд грн і становлять понад 12% кредитного портфеля, що банки мали наприкінці лютого 2022 р. Потенційні втрати кредитного портфеля внаслідок війни, економічної кризи можуть сягнути 30%.

Наслідки війни – руйнування активів та заставного майна, падіння доходів та погіршення платоспроможності позичальників знижують їх спроможність обслуговувати кредити, знижують якість кредитних портфелів банків та зумовлюють збільшення відрахувань у резерви.

Станом на 31.12.2022 р. величина проблемних кредитів АТ «Універсалбанк» становила 2 464 тис. грн, або 14,6%. За часткою

проблемних кредитів у кредитному портфелі АТ «Універсалбанк» знаходиться на дев'ятому місці.

На рис. 2.4, 2.5 представлено динаміку проблемного кредитного портфелю банку та рівень NPL.

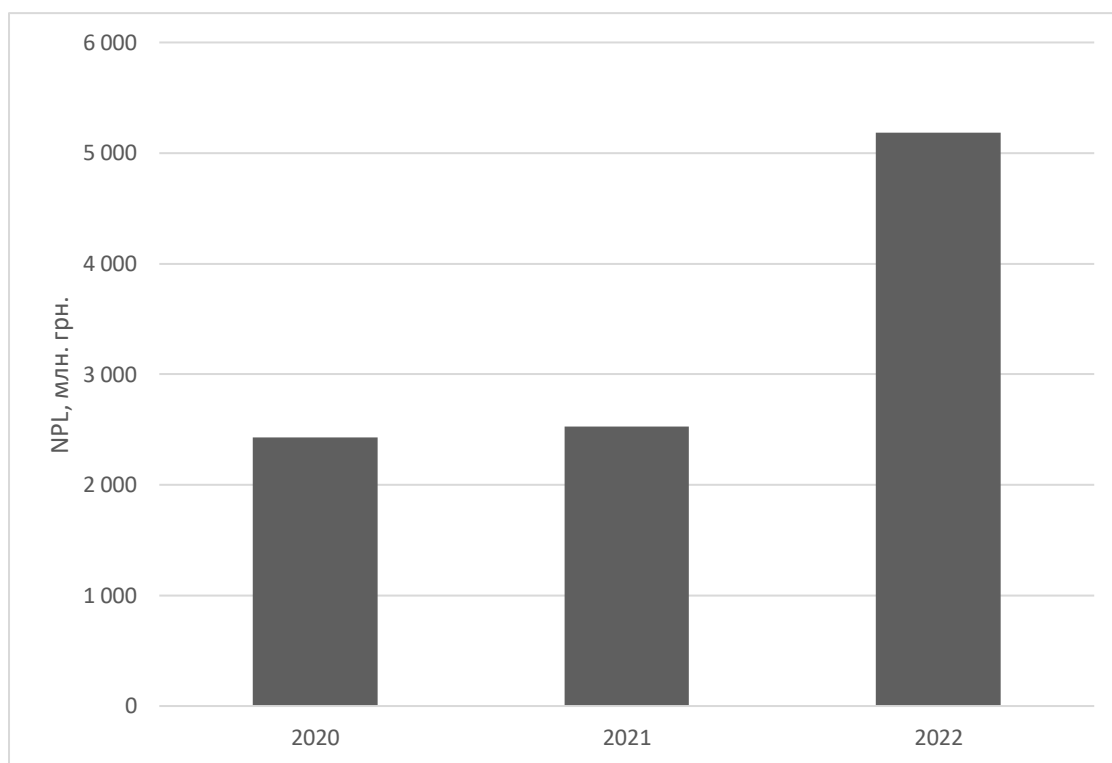

Рисунок 2.4 – Динаміка проблемного портфелю АТ «Універсалбанк», млн грн

Джерело: за даними фінансової звітності АТ «Універсалбанк»

Можна побачити, що впродовж 2020-2022 рр. відбувалось повільне зростання частки проблемних кредитів АТ «Універсалбанк», а у 2022 р. відбулось різке підвищення їх обсягу до 5184 млн грн, і відповідно їх частка в АТ «Універсалбанк» досягнула 14,3% після значного зниження до 8,6% у 2021 р.

Для роботи з проблемними кредитами АТ «Універсалбанк» розробив Стратегію управління проблемами, метою якої є попередження виникнення проблемних активів банку, а також з метою здійснення контролю за проблемними кредитами.

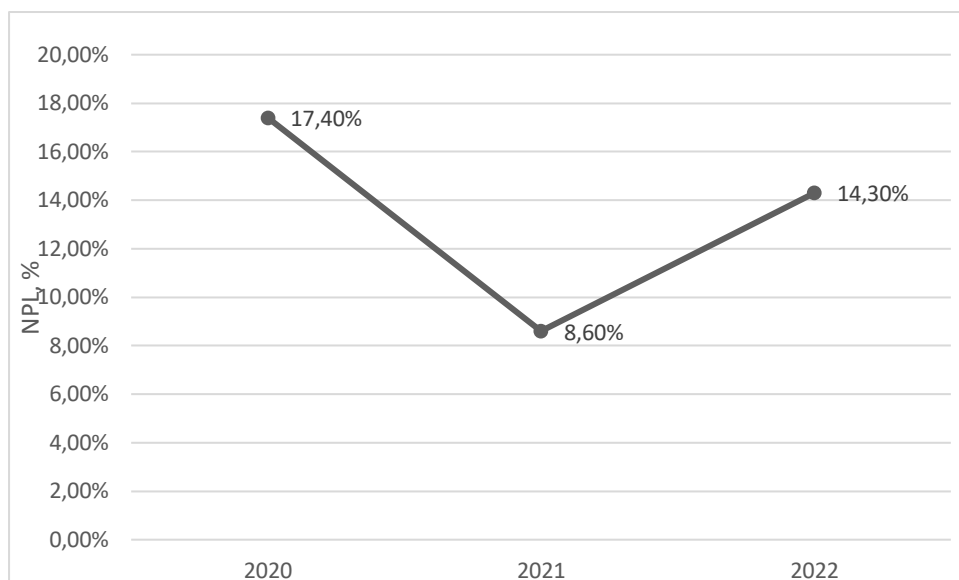

Рисунок 2.5 – Динаміка структури проблемного портфелю АТ «Універсалбанк»

Джерело: за даними фінансової звітності АТ «Універсалбанк»

Завданнями Стратегії є скорочення рівня та обсягу проблемних активів та скорочення рівня та обсягу стягнутого майна.

Банк АТ «Універсалбанк» встановив цільовий рівень для непрацюючих активів на 2022-2023 р. встановлено на рівні 5%. Задля покращення якості кредитного портфелю банку АТ «Універсалбанк» та підвищення рівня поверненості заборгованості банком заплановано наступні заходи:

- проведення постійної роботи з проблемною заборгованістю;
- Реалізація заставних об'єктів, які не підпадають під заборону на час дії воєнного стану та об'єктів додатково виявленого майна боржників через СЕТАМ.
- оптимізація та сегментація структури проблемного портфелю з метою оптимального розподілу зусиль залучених до роботи з проблемними кредитами фахівців.
- можливість продажу частини списаного портфелю;
- розробка індивідуальних пропозицій боржникам щодо добровільного урегулювання заборгованості, зокрема реструктуризації боргу, дострокове погашення тощо.

– контроль погашень за реструктуризованими кредитами та впровадження нових мотиваційних програм для залучених підрозділів, щодо збільшення індивідуальної зацікавленості співробітників у погашенні проблемних кредитів боржниками.

В методичних матеріалах банку АТ «Універсалбанк» визначено такі методи управління проблемними активами:

– метод реабілітації, який полягає у розробці плану дій щодо повернення кредиту разом із позичальником;

– метод ліквідації проблемного кредиту, який полягає у повному або частковому погашенні кредиту за рахунок продажу забезпечення за кредитом при залученні гарантів або поручителів;

– управління нерухомим майном, набутим у власності банку в процесі врегулювання проблемних кредитів, в тому числі продаж такого майна третім особам.

Щодо ризиковості кредитного портфелю, то динаміку основних нормативів АТ «Універсалбанк» узагальнено у табл. 2.13.

Таблиця 2.13 – Динаміка нормативних показників кредитного портфелю АТ «Універсалбанк»

Показник	Нормативне значення	2020 р.	2021 р.	2022 р.
Н7 – норматив максимального розміру кредитного ризику на одного контрагента	Не більше 25%	22,31	23,72	21,60
Н8 – норматив великих кредитних ризиків	Не більше 8-ми кратного розміру регулятивного капіталу	404,79	362,52	318,56
Н9 – норматив максимального розміру кредитного ризику за операціями з пов'язаними з банком особами	Не більше 5%	0,81	0,49	0,56

Джерело: за даними статистичної звітності АТ «Універсалбанк»

Але, слід зазначити, що АТ «Універсалбанк» здійснює ліквідацію проблемної заборгованості після того, як вичерпано всі інші можливі способи,

включаючи реструктуризацію, або повернення кредиту. Для цього можуть бути використані внутрішньобанківські та зовнішньобанківські методи.

Розраховані значення показників якості кредитного портфеля та ефективності управління кредитним портфелем наведено в табл. 2.14.

Таблиця 2.14 – Показники якості та ефективності управління кредитним портфелем АТ «Універсалбанк»

Показники	2020 р.	2021 р.	2022р.	Відхилення	
				2022 р. до 2020р.	2022 р. до 2021р.
Коефіцієнт покриття кредитного портфеля власним капіталом банку	5,22	4,62	6,27	1,05	1,65
Коефіцієнт якості кредитного портфеля (захищеності)	0,00237	0,0008	0,0006	-0,00177	-0,0002
Коефіцієнт покриття класифікованих кредитів власним капіталом банку:	0,00045	0,00017	0,0001	-0,00035	-0,00007
Коефіцієнт проблемних позик (Кнеспл.), %	12,6	8,9	14,3	1,7	5,4
коефіцієнт забезпеченості позики (Кзп)	3,49	1,79	0,44	-3,05	-1,35

Отже, можна побачити певне погіршення показників якості кредитного портфеля.

Кредитна політика АТ «Універсалбанк» визначає загальні підходи та основні пріоритети при здійсненні активних операцій, повноваження колегіальних органів банку при прийнятті рішень щодо активних операцій з контрагентами, ризик–правила здійснення нових активних операцій, зміни умов здійснення активних операцій та вжиття заходів для врегулювання заборгованості з контрагентами, мінімізацію та диверсифікацію ризиків при здійсненні активних операцій, забезпечення здійснення постійного контролю над структурою та якістю кредитного портфеля, в т.ч. міжбанківського та інвестиційного портфелів.

Під час оцінювання ризиків та прийняття рішень щодо надання кредиту конкретному позичальнику – юридичній особі або фізичній особі – підприємцю,

що отримує кредит на ведення підприємницької діяльності, АТ «Універсалбанк» бере до уваги фінансовий стан, кредитоспроможність та платоспроможність позичальника, фінансовий стан групи позичальника (тобто враховує юридичні або економічні взаємозв'язки з пов'язаними компаніями), результати аналізу ринку, ризику, пов'язані з галуззю, в якій позичальник здійснює господарську діяльність, та ринкові позиції бізнесу позичальника.

Крім того, належна увага приділяється таким факторам, як якість менеджменту позичальника, місцезнаходження та географія бізнесу, рівень концентрації постачальників/клієнтів, боргове навантаження, результати оцінювання ліквідності та достатності запропонованої застави з точки зору кредитного ризику. Перед тим як ухвалити рішення про надання кредитів банк оцінює потенційних позичальників, використовуючи власну внутрішню рейтингову шкалу. Процедура прийняття рішень щодо надання споживчих кредитів є стандартизованою. Максимальні ліміти по кредитах встановлюються з урахуванням рівня доходу потенційного позичальника, стабільності його майбутніх доходів, ліквідності та якості застави. Під час ухвалення рішень щодо здійснення активних операцій з банками-нерезидентами АТ «Універсалбанк» враховує результати оцінювання ризику країни. Рівень толерантності до трансфертного ризику та ризику інвестицій у дочірні компанії банком встановлено на нульовому рівні.

Метою оцінки кредитних ризиків є визначення очікуваних кредитних збитків від дефолту. Оцінювання кредитного ризику для цілей управління ризиками є комплексним і вимагає використання певної моделі. Банк оцінює кредитний ризик, використовуючи ймовірність дефолту (PD), експозицію під ризиком (EAD) та збиток від дефолту (LGD). Оцінка здійснюється відповідно до вимог як Національного банку України, так і міжнародних стандартів фінансової звітності.

На виконання вимог Національного банку України АТ «Універсалбанк» регулярно здійснює розрахунок розміру кредитного ризику. На виконання вимог МСФЗ 9 АТ «Універсалбанк» формує резерви на покриття очікуваних

кредитних збитків. Розрахунок та формування резервів на покриття очікуваних кредитних збитків за фінансовими активами згідно з вимогами МСФЗ проводиться щомісячно станом на перше число місяця, наступного за звітним.

Виявлення (ідентифікація), вимірювання (оцінка), моніторинг, контроль та звітування за кредитними ризиками здійснюється всіма учасниками процесу управління кредитними ризиками на постійній основі відповідно до функцій, визначених внутрішніми нормативними документами АТ «Універсалбанк» [47].

Система управлінської звітності з кредитного ризику охоплює три рівні: стратегічний, управлінський та оперативний. При цьому об'єктом звітності є всі балансові активи та позабалансові фінансові інструменти, що генерують кредитні ризики.

Процес управління кредитним ризиком визначено у наступних внутрішніх документах банку: Декларації схильності до ризиків АТ «Універсалбанк», Стратегії управління ризиками АТ «Універсалбанк», Політиці управління кредитними ризиками в АТ «Універсалбанк», Кредитній політиці АТ «Універсалбанк», а також методиках і регламентах, що визначають порядок оцінки рівня кредитного ризику/зменшення корисності фінансових інструментів.

Основними методами, що застосовуються в процесі управління кредитними ризиками є:

- оцінка фінансового стану контрагента групи, у т.ч. визначення внутрішнього кредитного рейтингу/скорингового балу контрагента, на етапі розгляду питання щодо прийняття рішення з кредитування та протягом періоду кредитування;
- оцінка умов здійснення кредитної операції, в тому числі забезпечення;
- розрахунок та встановлення лімітів кредитування позичальників/груп пов'язаних контрагентів групи;
- акредитація незалежних оцінювачів заставленого майна позичальників групи;
- регулярний моніторинг наявності та стану предметів забезпечення;

- оцінка ризиків кредитного портфелю групи;
- регулярна управлінська звітність;
- акредитація страхових компаній;
- акредитація об'єктів будівництва та забудовників/управителів [47].

Процес управління кредитним ризиком в групі передбачає наступні етапи:

- ідентифікація ризиків – визначення джерел ризиків;
- оцінка ризиків – визначення та оцінка величини виявлених ризиків;
- контроль над ризиком – встановлення обмежень щодо величини прийнятних ризиків;
- моніторинг ризиків – процес постійного спостереження за джерелами ризику.

Група здійснює управління кредитним ризиком шляхом встановлення лімітів для окремих позичальників та груп позичальників, які визначаються на основі рекомендацій відповідного кредитного підрозділу групи і підрозділу ризик–менеджменту та затверджуються відповідним уповноваженим колегіальним органом банку. Якщо сума кредиту перевищує ліміт повноважень Правління, такі кредити затверджуються рішенням Наглядової ради. Група також зменшує кредитний ризик, отримуючи заставу та інші види забезпечення кредитів.

При оцінці ризиків та прийнятті рішень щодо надання кредиту конкретному позичальнику-юридичній особі або фізичній особі-підприємцю, що отримує кредит на ведення підприємницької діяльності, група бере до уваги фінансовий стан, кредитоспроможність та платоспроможність позичальника, аналіз ринку, ризики, пов'язані із галуззю, в якій позичальник здійснює свою господарську діяльність та ринкові позиції бізнесу позичальника, а також такі фактори, як якість його менеджменту, географічне місцезнаходження, рівень концентрації постачальників/клієнтів, боргове навантаження, ліквідність та достатність запропонованої застави з точки зору кредитного ризику.

Процедура прийняття рішення щодо надання споживчих кредитів в групі стандартизована. Максимальні ліміти по кредитах встановлюються з

урахуванням доходу потенційного позичальника, стабільності його майбутніх доходів, ліквідності та якості застави. Оцінка концентрації кредитних ризиків здійснюється за портфелем активних операцій в цілому, а також в розрізі його окремих складових.

Правлінням АТ «Універсалбанк» затверджено обмеження (ліміти) щодо проведення активних операцій по галузях економіки, географічних регіонах, ряду кредитних продуктів.

Щодо ефективності управління кредитним процесом АТ «Універсалбанк», то проаналізуємо динаміку формування фінансового результату банку (табл. 2.15).

Таблиця 2.15 – Динаміка формування фінансового результату АТ «Універсалбанк», тис. грн.

Показник	2020 р.	2021 р.	2022 р.	Відхилення 2022 р. до 2020р.	
				тис. грн.	%
Процентні доходи	3970573	7056128	10054626	6084053	153,23
Процентні витрати	1697379	1873973	1569240	-128139	-7,55
Чистий процентний дохід	2363194	5182760	8486073	6122879	259,09
Комісійні доходи	3307908	5960222	4247158	939250	28,39
Комісійні витрати	1561362	3061351	4868503	3307141	211,81
Адміністративні та інші операційні витрати	2495214	4548539	3905601	1410387	56,52
Прибуток до оподаткування	685695	3280186	2951765	2266070	330,48
Витрати з податку на прибуток за рік		207975	792951	792951	x
Прибуток за рік	685695	3072211	2158814	1473119	214,84

Джерело: за даними фінансової звітності АТ «Універсалбанк»

Також слід відзначити, що на 2022-2024 рр. в банку АТ «Універсалбанк» заплановано зростання кредитного портфеля фізичних осіб як перспективного сегмента на рівні 2%. Корпоративний бізнес буде фокусуватись на утриманні ресурсної бази з одночасним розширенням асортименту.

За обсягом кредитного портфеля на кінець 2022 р. АТ «Універсалбанк» піднявся з 11 позиції на 10, а по обсягу наданих кредитів фізичних осіб знаходиться в ТОП-3 провідних банків країни та займає 13,1 % ринку роздрібного банківського кредитування України.

За даними табл. 2.13 можемо стверджувати про зростання ефективності управління кредитним портфелем банку, про що свідчить зростання прибутку банку на фоні скорочення доходів банку. Це свідчить про більше ефективне розміщення залучених пасивів у різні складові кредитно–інвестиційного портфелю банку. Більша частина процентних доходів АТ «Універсалбанк» формується за рахунок кредитів, наданих юридичним особам, та інвестицій у цінні папери.

Порівняємо основні показники ефективності управління кредитно–інвестиційним портфелем АТ «Універсалбанк» з іншими банками України з ТОП–20, які у сукупності формують 91% активів банківської системи України.

Можна побачити (рис. 2.6), що кредитний портфель займає вагоме місце в активах українських банків, оскільки зростання обсягу кредитування безпосередньо впливає на зростання активів банку.

Збільшення кредитного портфеля за проаналізований період пов'язане із значною часткою кредитів в іноземній валюті. За рахунок їх постійної переоцінки за офіційним курсом відбувається штучне нарощування в гривневому еквіваленті як кредитного портфеля, так і активів в цілому.

Проте, у зв'язку з пандемією COVID-19 та військовими діями попит і бізнесу, і населення на кредити знижувався, не зважаючи на подальше здешевлення кредитів. В результаті відбулося зниження кредитного портфеля банків.

Також, портфель без урахування резервів скоротився за I квартал у гривні на 6,3 % та на 3,6 % у доларовому еквіваленті. Портфель чистих кредитів населенню зменшився на 5 % за I квартал вперше з 2017 р.

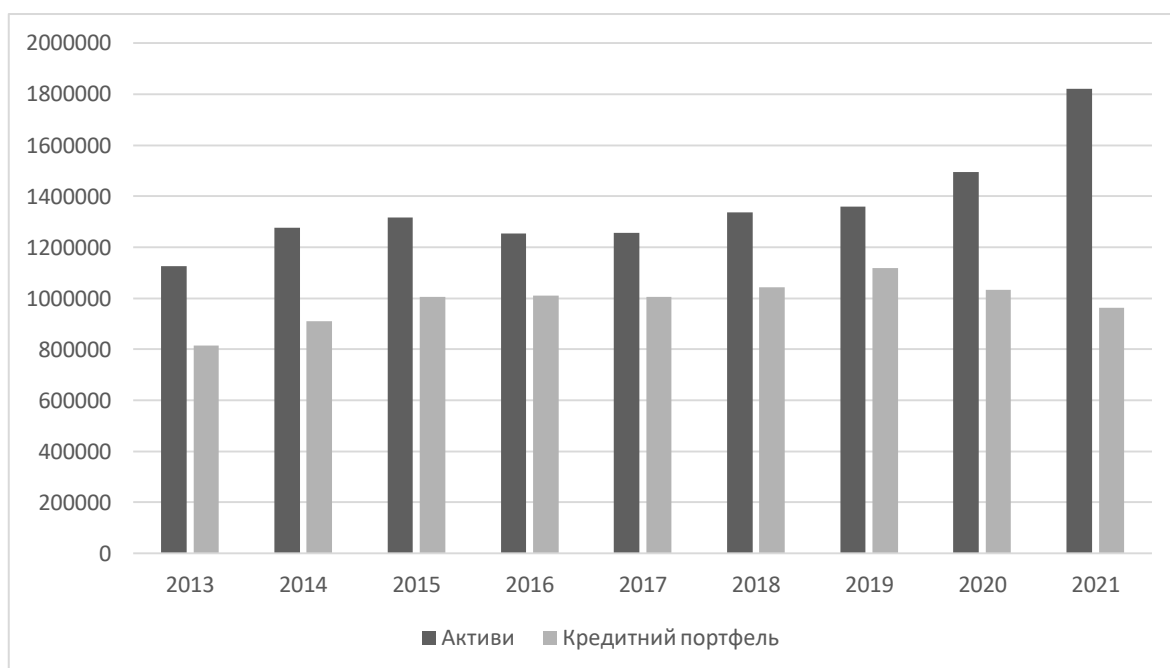

Рисунок 2.6 – Частка кредитного портфеля в активах банків України у 2013-2021 рр., млн грн [73]

Загалом станом на початок 2021 р. кредитний портфель банків України зменшився на 69 875 тис. грн у порівнянні із аналогічним періодом у 2020 р. Визначальним чинником даного скорочення було формування банками резервів за одночасного скорочення попиту на кредити внаслідок погіршення споживчих настроїв [74]. Окрім того, частка приватних банків у структурі кредитного портфеля є значно більшою, ніж частка державних банків, 36% та 72% відповідно. Частка непрацюючих кредитів українських банків залишається досить значним. Більшу частину обсягу кредитного портфеля банків у 2020 р. становлять непрацюючі кредити (48 %, або 531 млрд грн), з яких 75 %, або 397 млрд грн акумульовано у банках державного сектору [74].

Варто зауважити, що найвищий обсяг проблемної заборгованості продовжує зберігатися на балансах державних банків (310,2 млрд грн або 57,4% від кредитного портфелю). Обсяг непрацюючих кредитів банків з іноземним капіталом та приватним українським капіталом становить 95,9 та 24,0 млрд грн, відповідно (рис. 2.7) [74].

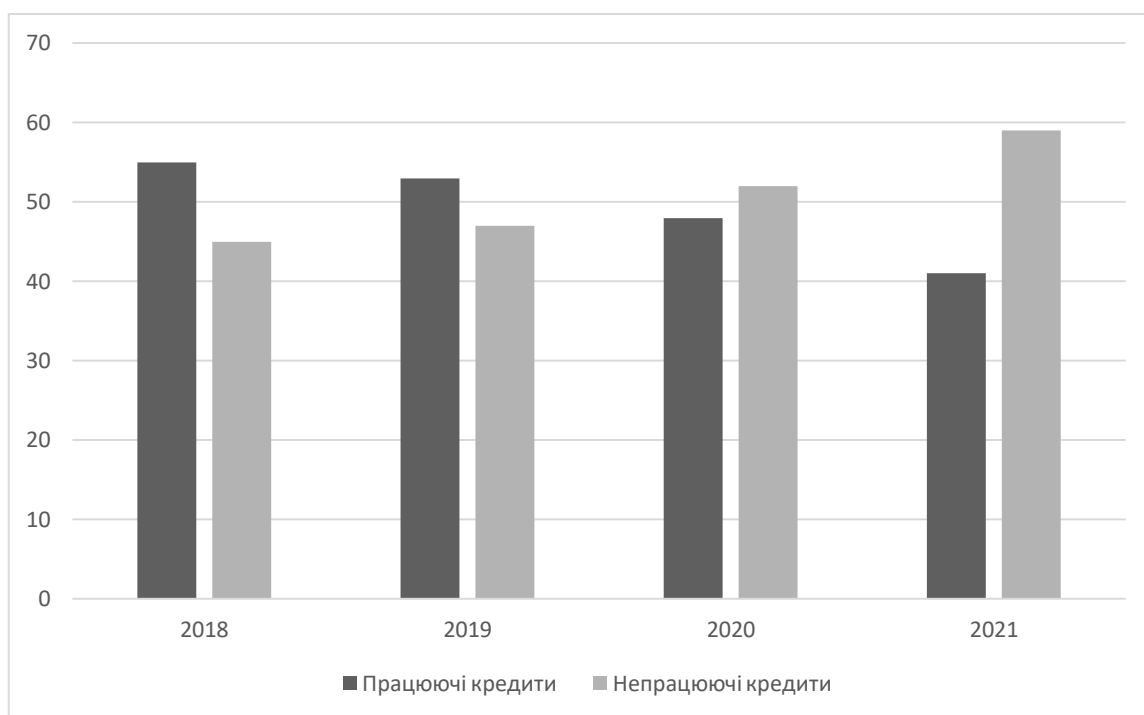

Рисунок 2.7 – Частка NPL банків України у 2018-2021 рр., %

Можна побачити, що за даними табл. 2.16 АТ «Універсалбанк» за рівнем активів, показником миттєвої ліквідності та питомою вагою проблемних кредитів займає 13-те місце в рейтингу ТОП-15 українських банків [72].

Таблиця 2.16 – Рейтинг українських банків на кінець 2022 р.

	Рейтинг	Чисті активи, млн грн	Миттєва ліквідність, %	Проблемні кредити, %
УКРСИББАНК	4.5	88845.6	12.0	5.3
Райффайзен Банк	4.5	143497.9	15.4	5.9
ПриватБанк	4.5	474220.1	9.6	67.5
Сітібанк	4.5	37144.6	8.8	18.4
Креді Агріколь Банк	4.0	60860.3	9.8	4.9
ОТП Банк	4.0	73161.5	9.8	10.6
ІНГ Банк Україна	4.0	11989.1	5.9	10.3
ПУМБ	4.0	100218.0	7.1	11.2
УкрЕксІмБанк	4.0	205294.9	5.1	34.9
Ощадбанк	3.5	228839.8	7.7	43.4
Банк Південний	3.5	34095.7	15.1	8.2
Універсал Банк	3.5	58358.1	8.8	8.9
Кредобанк	3.5	32353.6	10.7	10.5
Ідея Банк	3.5	5503.7	3.2	37.6

Таким чином, на основі проведеного аналізу можемо стверджувати, що проблемами управління кредитним портфелем українських банків є висока частка проблемних кредитів у корпоративному секторі, галузева незбалансованість напрямів кредитування, низька маржинальність кредитів, неефективна структуризація кредитних угод, зосередження інвестицій у державних цінних паперах.

Висновки до розділу 2

АТ «Універсалбанк» є сучасним універсальним банком. Основна діяльність АТ «Універсалбанк» полягає у веденні банківських рахунків та залученні депозитів юридичних та фізичних осіб, наданні кредитів, здійсненні платежів, торгівлі цінними паперами та у здійсненні операцій з іноземними валютами. Одним з основних напрямків діяльності АТ «Універсалбанк» є розвиток проекту Монобанк, мобільний банкінг.

АТ «Універсалбанк» нарощує обсяги банківської діяльності, про що свідчить зростання величини чистих активів банку до 86559232 тис. грн (на 155%) у 2022 р. у порівнянні з 2020 р. Таке зростання відбулося на фоні помірного зростання кредитного портфелю банку. Питома вага зобов'язань в структурі пасивів до 89,37% в 2022р, зменшилась у порівнянні із 2020р. (92,28%).

В структурі активів у 2022р. у порівнянні із 2020р. зменшилась питома вага кредитів, наданих клієнтам на 24,61%, а вага інвестицій в цінні папери зросла на 39,68%. АТ «Універсалбанк» збільшив частку коштів, які зберігаються у готівковому вигляді.

Коефіцієнт надійності АТ «Універсалбанк» впродовж 2020-2022рр. Не відповідає нормативному значенню, (не перевищує 30%), що свідчить про недостатній рівень забезпеченості наявних зобов'язань власним капіталом, і зниження цього показника є негативною тенденцією.

Коефіцієнт фінансового важеля має тенденцію до зменшення, що свідчить про зниження рівня залежності АТ «Універсалбанк» від зовнішніх джерел фінансування. Коефіцієнт участі капіталу у формування активів має тенденцію до зростання і впродовж 2021-2022 рр. не відповідає рекомендованому значенню (нижче 10%). Коефіцієнт захищеності власного капіталу відповідає нормативному значенню, тобто не перевищує 1. Цей показник зростає, що свідчить про нераціональну структуру активів банку. Тенденція зменшення показника мультиплікатора капіталу є позитивною; значення цього показника вище одиниці свідчить про активну фінансову діяльність.

АТ «Універсалбанк» є більш активним у залученні коштів із зовнішніх джерел фінансування, особливо за рахунок коштів клієнтів.

Ділова активність АТ «Універсалбанк» у забезпеченні фінансування за рахунок строкових депозитів та активність щодо використання зобов'язань у дохідних активах банку демонструє зростаючу динаміку. В галузі залучення міжбанківських кредитів ділова активність АТ «Універсалбанк» характеризується низьким рівнем.

Зменшення рівня доходних активів свідчить про зниження ділової активності АТ «Універсалбанк» в сфері скорочення його доходних активів, і також уповільнилась ділова активність банку у сфері кредитної активності.

Виконання нормативів ліквідності впродовж 2020–2022 рр. здійснювалося з суттєвим запасом за всіма показниками, хоча показник загальної ліквідності та коефіцієнт співвідношення позик і депозитів зменшились.

Ефективність управління АТ «Універсалбанк» має стабільну тенденцію до погіршення, про що свідчить зменшення усіх показників рентабельності діяльності у 2022 р. після досить суттєвого підвищення у 2021 р. Особливо різко знизилась рентабельність активів (до 0,29%) та рентабельність доходних активів (до 0,37%).

Структура кредитного портфеля являє собою набір параметрів, якими банк може керувати, змінюючи склад та обсяги кредитів, що входять до його

складу. Обсяг валового кредитного портфелю АТ «Універсалбанк» впродовж 2020-2022 рр. зменшився.

Найбільш обсяги кредитування припадають на кредитування фізичних осіб та надання фінансових послуг, причому впродовж 2020-2022 рр. від 87,5% до 98,43% зростав обсяг кредитування фізичних осіб. На інші сфери кредитування припадають незначні частки кредитного портфеля, а в деяких сферах, зокрема щодо надання фінансових послуг і кредитування операцій з нерухомим майном спостерігається і суттєве зниження.

В структурі кредитного портфеля АТ «Універсалбанк» досить незначну частку займають іпотечні кредити, надані фізичним особам. Питома вага цих кредитів зменшується від 6,27% у 2020 р. до 2,65% у 2022 р. Найбільшу частку займають інші кредити фізичним особам, і спостерігається збільшення їх питомої ваги від 81,23% у 2020 р. до 96,42% у 2022 р. Питома вага кредитів, наданих корпоративним клієнтам та кредитів малому та середньому бізнесу впродовж досліджуваного періоду є незначною. Особливо сильно зменшився обсяг незабезпечених іпотечних кредитів фізичним особам, оскільки таке кредитування пов'язано із певними ризиками. Слід відзначити, що обсяг інших незабезпечених кредитів, наданих фізичним особам, збільшився у 2022 р до 24182749 тис. грн, і також збільшився обсяг незабезпечених кредитів, наданих корпоративним клієнтам і досяг у 2022 р. 217851 тис. грн.

Можна побачити, що питома вага кредитів, які характеризуються мінімальним кредитним ризиком. В структурі кредитного портфеля АТ «Універсалбанк» впродовж 2020-2021 рр. має тенденцію до зростання (з 72,56% до 83,81%), хоча в 2022 р їх частка дещо знизилась до 79,98%.

Також слід відзначити збільшення абсолютної величини кредитів з високим кредитним ризиком (з 91571 тис грн. до 301977 тис. грн) та різке зростання в 2021-2022 рр. дефолтних активів (з 1909401 тис. грн. до 3898620 тис. грн). Питома вага кредитів із середнім кредитним ризиком зросла до 1,62% у 2022 р., частина кредитів з високим кредитним ризиком зросла до 1,17% у 2022 р., а вага дефолтних активів в цьому році зросла до 15,02%.

В цілому, можна зробити висновок про збільшення ступеня ризику кредитного портфеля АТ «Універсалбанк» впродовж 2020-2022 рр., що потребує вжиття заходів з управління та зменшення кредитним ризиком.

Якість кредитного портфеля комерційного банку оцінюється за розміром можливих втрат за кредитними операціями, який визначається у процесі формування спеціального резерву.

Впродовж 2020-2022 рр. відбувалось повільне зростання частки проблемних кредитів АТ «Універсалбанк», а у 2022 р. відбулось різке підвищення їх обсягу до 5184 млн грн, і відповідно їх частка в АТ «Універсалбанк» досягнула 14,3% після значного зниження до 8,6% у 2021 р.

Задля покращення якості кредитного портфелю банку АТ «Універсалбанк» та підвищення рівня поверненості заборгованості банком заплановано комплекс заходів.

3 ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ СТРАТЕГІЇ УПРАВЛІННЯ КРЕДИТНИМ ПОРТФЕЛЕМ АТ «УНІВЕРСАЛБАНК»

3.1 Основні напрямки формування стратегії управління кредитним портфелем АТ «Універсалбанк»

В сучасних умовах економічної нестабільності складність управління кредитним портфелем комерційного банку обумовлена різноманітністю його складових, динамікою впливу зовнішнього середовища, фазою економічного циклу та загальною кон'юктурою ринку. Однак, слід зазначити, що реалізація ефективних та оптимальних методів управління кредитним портфелем вимагає комплексного оцінювання його ефективності. Проведений огляд існуючих підходів до визначення узагальненої оцінки кредитного портфелю дозволив визначити, що ключовими показниками є критерії дохідності, ризикованості та ліквідності.

Вибір стратегії управління кредитним портфелем банку АТ «Універсалбанк» необхідно здійснювати, виходячи із динаміки показників за окремими кредитами та ефективності її здійснення на основі аналізу витрат на її реалізацію, втрат в разі її запровадження, періоду її здійснення, складності обраного методу, врахування зовнішніх ризиків, які впливають на вартість застави (девальвація гривні, зростання темпів інфляції, зміна кон'юктури ринку), впливу методів на репутацію банку, врахування внутрішніх ризиків, гарантованості результату.

Зазначимо, що розробка кредитної стратегії забезпечує:

- 1) реалізацію довгострокових цілей майбутнього розвитку підрозділів та банку в цілому;
- 2) проведення реальної оцінки кредитних можливостей банку, забезпечення максимального використання його кредитного потенціалу і можливості маневрування кредитними ресурсами;

- 3) швидку реалізацію перспективних напрямів кредитування;
- 4) прогнозування та передбачення можливих варіацій розвитку зовнішніх неконтрольованих чинників;
- 5) відображення переваги банку в сфері кредитної діяльності порівняно з його конкурентами;
- 6) формування взаємозв'язку стратегічного, поточного і оперативного управління кредитною діяльністю банку;
- 7) формування значень основних критеріальних оцінок вибору реальних проектів для кредитування й інструментів кредитування;
- 8) збільшення кількості клієнтів банку.

Слід зазначити, що формування кредитної стратегії банку відбувається поетапно, хоча, зауважимо, що етапи цього процесу є умовними.

З іншого боку, структурування процесу формування кредитної стратегії дозволяє виявити помилки етапів і вчасно попередити їх вплив (рис. 3.1) [17].

Рисунок 3.1 – Організаційна модель формування і реалізації кредитної стратегії банку

Коротка характеристика етапів побудови кредитної стратегії наведено в табл. 3.1.

Таблиця 3.1 – Характеристика етапів розробки кредитної стратегії

Етап	Мета етапу
1.	Визначення динаміки обсягу, склад і рівень ефективності цієї діяльності.
2.	Визначення впливу форм державного регулювання економічного стану країни на кредитну стратегію банку, можливості конкурування на кредитному ринку тощо.
3.	Збільшення обсягів кредитного портфеля та зростання ступеня захищеності банку від кредитного ризику.
4.	Цілі кредитної стратегії обов'язково мають бути погоджені із загальними стратегічними цілями банку.
5.	Визначення орієнтовного показника кредитної активності банку
6.	Обґрунтування основних параметрів кредитного портфеля на довгострокову перспективу, вибір цільових ринків кредитування, визначення основних підходів до управління кредитними ризиками.
7.	Формування механізму контролю за реалізацією кредитної стратегії, визначення відповідальних осіб.
8.	Загальна оцінка розробленої кредитної стратегії банку і її коригування у випадку необхідності.

Оцінка впливу нестабільних економічних умов на банківський сектор України свідчить, що вітчизняні банки розробляють рекомендації з метою формування кредитного портфеля, який характеризується мінімальним кредитним ризиком і максимальним економічним ефектом. Узагальнюючи оцінки функціонування банківської системи в сучасних умовах, можна визначити, що ефективність кредитної діяльності комерційних банків залежить від можливості банківської установи мобілізувати вільні ресурси суб'єктів ринкових відносин і правильно прийняти рішення на всіх етапах формування і реалізації кредитної стратегії, надаючи особливу увагу факторам зовнішнього походження.

Прояв негативних явищ, які пов'язані із нестабільністю та проявом фінансово-економічної кризи потребує від банківських установ прийняття гнучких управлінських рішень, які дадуть змогу банкам досягти стабільних позицій та ефективного остаточного результату своєї діяльності, максимально наближеного до запланованого.

Водночас, кредитна стратегія банку повинна сприяти формуванню оптимальних повноцінних кредитних відносин, які б максимально задовольняли потреби як позичальників, так і банківських установ.

Кредитна стратегія банку, окрім визначення принципів, цілей та пріоритетів кредитної діяльності, і також повинна містити також опис оптимальної структури й обсягу кредитного портфеля та визначення підходу банку щодо управління кредитним ризиком.

Комерційний банк має визначити цільові орієнтири щодо обсягу і складу позик кредитного портфеля залежно від категорії суб'єктів кредитування, видів кредиту, термінів кредитування, розміру кредитів, виду забезпечення, галузі економіки, валюти кредитів, очікуваної прибутковості і ризику. Також мають бути встановлені орієнтовні значення показників якості кредитного портфеля, досягнення яких і є метою кредитної стратегії.

У процесі здійснення кредитних операцій банки прагнуть зменшити можливі втрати, пов'язані з реалізацією та можливим негативним впливом кредитних ризиків, для управління якими банку необхідно розробити ефективну стратегію, основною метою якої є зниження можливих втрат банку від кредитної діяльності.

Зазначимо, що в сучасних умовах лише деякі комерційні банки розробляють стратегію управління ризиками. Переважна більшість банків зазвичай орієнтується на реалізацію короткострокових цілей, внаслідок чого погіршується прибутковість і фінансова стійкість розвитку банківської установи, а стратегія управління кредитними ризиками формує цільові орієнтири довгострокового плану дій, спрямованих на досягнення якісно нових цілей, пов'язаних із істотною зміною рівня кредитних ризиків у перспективі.

Кредитна стратегія банку повинна містити опис основних методів управління кредитним ризиком, які банк планує використати під час здійснення кредитної діяльності. В умовах фінансової нестабільності для управління кредитним ризиком найчастіше застосовуються методи управління кредитним ризиком як диверсифікація, лімітування, створення резервів та страхування, що в свою чергу сприятиме підвищенню ефективності роботи банку на кредитному ринку та підвищенню фінансових показників банківської діяльності.

Слід зазначити, що оцінка ефективності кредитної стратегії банку здійснюється за такими параметрами:

1. Узгодженість кредитної стратегії банку з загальною стратегією її розвитку, що встановлює ступінь узгодженості цілей, напрямів і етапів в реалізації стратегій.

2. Узгодженість кредитної стратегії банку з прогнозованими змінами зовнішнього економічного середовища, що дозволяє оцінити, наскільки запропонована кредитна стратегія відповідає прогнозованому розвитку змін кон'юнктури окремих сегментів економіки країни.

3. Узгодженість кредитної стратегії банку з його внутрішнім потенціалом, що визначає взаємопов'язаність обсягів, напрямків і вибраного типу кредитної стратегії з можливостями формування кредитних ресурсів, кваліфікацією кредитних менеджерів, організаційною структурою управління кредитною діяльністю та іншими параметрами внутрішнього кредитного потенціалу.

4. Оцінка внутрішньої збалансованості кредитної стратегії дозволяє визначити узгодженість окремих цілей і цільових стратегічних нормативів майбутній кредитній діяльності та визначити ступінь відповідності цілей та нормативів змісту кредитної політики за окремими аспектами кредитної діяльності.

5. Оцінка можливостей реалізації кредитної стратегії розглядає потенційну спроможність банку у формуванні необхідного обсягу кредитних ресурсів із всіх джерел; визначає наявність достатнього переліку кредитних продуктів, які забезпечують формування ефективного кредитного портфеля, а також оцінку організаційних і технічних можливостей успішної реалізації кредитної стратегії.

6. Оцінка рівня ризиків, пов'язаних з реалізацією кредитної стратегії визначає допустимий рівень прогнозованих кредитних ризиків для кредитної діяльності банку з позицій можливого обсягу фінансових втрат і генерування загрози банкрутства.

7. На основі прогнозних розрахунків системи основних кредитних коефіцієнтів і заданих цільових стратегічних нормативів, зіставлених з базовим їх рівнем визначається економічна ефективність реалізації кредитної стратегії.

8. Оцінка зовнішньоекономічної ефективності реалізації кредитної стратегії враховує зміну ділової репутації банку, якість процесу управління кредитною діяльністю тощо. Розроблена кредитна стратегія приймається за умов позитивних результатів оцінки стратегії.

Слід зазначити, що про необхідність розробки новітніх теоретичних і методичних підходів до формування системи управління проблемними кредитами банків в нестабільних економічних умовах, розробки та реалізації відповідних стратегій і методів, які забезпечать максимальне зменшення втрат за кредитними операціями свідчить питома вага проблемної кредитної заборгованості у кредитному портфелі банківської системи України в 2022 р. (38%), так і в кредитному портфелі АТ «Універсалбанк» (8,9 %) [75].

Банківські стратегії управління проблемними кредитами залежно від характеру застосовуваних методів, можна поділити на стратегії реструктуризації проблемного кредиту, претензійно-позовні стратегії, продаж (передачу) проблемного кредиту та списання безнадійного кредиту [76].

Виявлено, що складність процедури оформлення, необхідність ретельного контролю за її проведенням та вкрай жорсткі вимоги до нового позичальника ускладнюють застосування рефінансування через третю особу як методу реструктуризації проблемних банківських кредитів в Україні. В свою чергу, конвертація проблемних валютних кредитів в умовах постійної девальвації гривні може призвести до значних збитків банківських установ, які змушені будуть віднести негативні курсові різниці на зменшення фінансових результатів. Зокрема, в сучасних умовах найбільш ефективним способом досягнення повного погашення проблемної кредитної заборгованості є застосування стратегії реструктуризації проблемного кредиту, яка дозволяє позичальнику планомірно погашати кредит, а банку дає можливість отримати максимальну суму доходів за кредитною операцією (табл. 3.2) [76].

Таблиця 3.2 – Стратегії та методи управління проблемними кредитами комерційних банків

Стратегії управління проблемними кредитами	Методи управління проблемними кредитами
Стратегія реструктуризації проблемної кредитної заборгованості	<ul style="list-style-type: none"> – Пролонгація кредиту – Кредитні канікули – Зміна класичної схеми погашення кредиту на ануїтетну і навпаки – Корнвертація кредиту – Зниження процентної ставки – Скасування або ненарахування фінансових санкцій – Рефінансування проблемного кредиту
Претензійно-позовна стратегія	<ul style="list-style-type: none"> – Стягнення заборгованості за рахунок примусової реалізації заставного майна та іншого майна боржника – Стягнення заборгованості за рахунок реалізації заставного та іншого майна боржника на підставі угоди боржника з банком
Стратегія продажу (передачі) проблемного кредиту	<ul style="list-style-type: none"> – Продаж передачі проблемного кредиту колекторській компанії – Продаж проблемного кредиту інвестиційній компанії – Секюритизація проблемного кредиту
Стратегія списання безнадійного кредиту	<ul style="list-style-type: none"> – Стратегія списання безнадійного кредиту за рахунок банківських резервів

АТ «Універсалбанк» розробив стратегію розвитку до 2024 р, основними напрямками якої є (рис. 3.2).

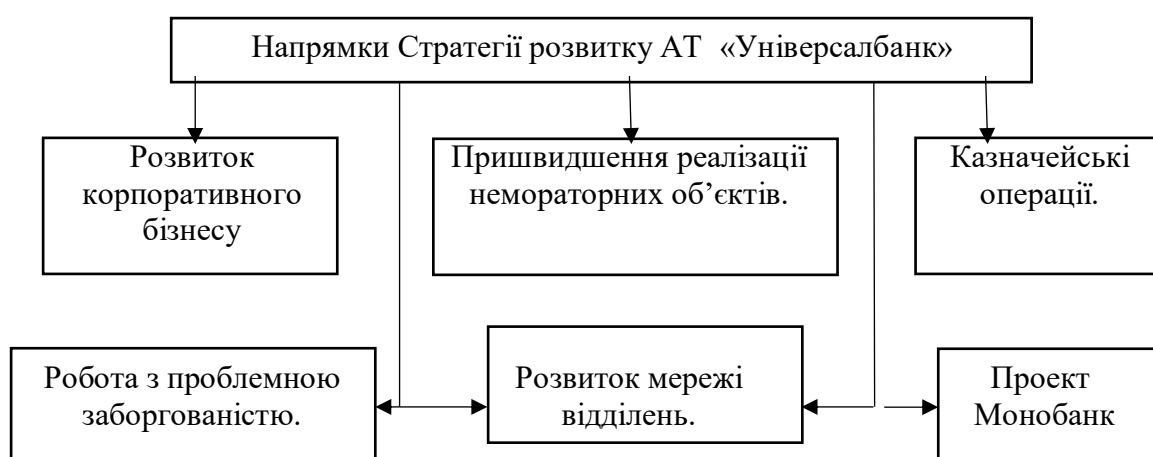

Рисунок 3.2 – Напрямки Стратегії розвитку АТ «Універсалбанк»

Основні характеристики Стратегії та методи управління проблемними кредитами АТ «Універсалбанк» [68] наведено в табл. 3.3.

Таблиця 3.3 – Складові Стратегії та методи управління проблемними кредитами АТ «Універсалбанк» [68]

Назва стратегії	Характеристика
Претензійно-позовна	<ul style="list-style-type: none"> – є раціональною лише у тому випадку, якщо наявного в боржника ліквідного майна достатньо для погашення прийнятної для банку частини боргу. – Стягнення заборгованості за рахунок примусової реалізації заставного та іншого майна боржника ускладнюється довготривалими і досить витратними процедурами судового провадження, арешту і реалізації виконавцями майна боржника, можливістю оскарження з боку позичальника та наявністю встановленого законом мораторію на примусове стягнення нерухомого майна громадян України, наданого як забезпечення споживчих кредитів в іноземній валюті. – Добровільна реалізація майна боржника потребує здійснення банком контролю за ціною продажу та цільовим спрямуванням виручених коштів (на погашення проблемної кредитної заборгованості).
Продаж (передача) проблемних кредитів	<ul style="list-style-type: none"> – Ускладнюється нерозвиненістю відповідної нормативно-правової бази, труднощами з пошуком потенційних покупців в умовах економічної та політичної кризи та оподаткуванням податком на прибуток сум резервів, використаних банком на покриття застосованих при продажі дисконтів (знижок). – Не розглядає продаж проблемних кредитів інвестиційним фондам та сек'юритизацію у зв'язку з відсутністю правової ясності та достатнього досвіду в даному питанні. – Вітчизняні колектори широко застосовують до боржників заходи впливу, сумнівні з точки зору права та моралі, що, в свою чергу, породжує репутаційні ризики банків України у разі використання послуг неконтрольованих колекторів та зумовлює поширення практики заснування банками дочірніх колекторських компаній.
Списання безнадійних кредитів за рахунок банківських резервів	<ul style="list-style-type: none"> – Застосовується тоді, коли банк не має жодної надії на стягнення заборгованості, або очікуваний обсяг заборгованості, що може бути стягнуто, нижче вже понесених і необхідних витрат. – У вітчизняних умовах господарювання використання цієї стратегії має обмежений характер у зв'язку з недосконалістю законодавства, що регулює політику банків у сфері формування резервів, та оподаткуванням податком на прибуток сум резервів, використаних на покриття проблемної заборгованості, простроченої менше 360 днів.

Запропонована класифікація стратегій та методів управління проблемними кредитами може використовуватися в процесі розробки та реалізації

банківської політики у сфері урегулювання проблемної кредитної заборгованості.

АТ «Універсалбанк» в галузі роботи з проблемною заборгованістю, яка є частиною загальної Стратегії розвитку Банку на 2021-2024 рр. розробив основні положення Стратегії роботи з проблемними кредитами, метою якої є скорочення рівня та обсягу проблемних активів та стягнутого майна.

Стратегією АТ «Універсалбанк» в галузі роботи з проблемною заборгованістю встановлено цільовий рівень для непрацюючих активів на 2023 рік - не вище 5% (за винятком активів, визнаних банком як непрацюючі станом на 01 січня першого року прогнозного періоду).

Зокрема, стратегія роботи з проблемними кредитами АТ «Універсалбанк» на 2021-2024 рр. включає в себе [68]:

- постійна активна робота з проблемною заборгованістю;
- пришвидшення реалізації заставних об'єктів через СЕТАМ завдяки відміні Мораторію на стягнення майна громадян України, наданого як забезпечення кредитів в іноземній валюті;
- оптимізація та сегментація структури проблемного портфелю АТ «Універсалбанк» з метою оптимального розподілу зусиль залучених до роботи з проблемним портфелем фахівців;
- продаж частини безнадійного списаного портфелю АТ «Універсалбанк»;
- індивідуальні гнучкі пропозиції боржникам щодо добровільного урегулювання заборгованості (реструктуризації боргу (відстрочка платежу, зменшення відсоткової ставки тощо), дострокове погашення, зміна валюти кредиту тощо);
- активне використання механізму добровільного передачі-прийняття на баланс АТ «Універсалбанк» об'єктів застави у випадку неможливості обслуговування боргу клієнтом, удосконалення процесу подальшої реалізації цих об'єктів;
- активне звернення стягнення на доходи боржників та їх поручителів;

- впровадження нових мотиваційних програм для залучених підрозділів, для збільшення індивідуальної зацікавленості співробітників у погашенні проблемних кредитів боржниками;

- активне співробітництво АТ «Універсалбанк» з приватними виконавцями замість державних виконавців.

Метою кредитної стратегії АТ «Універсалбанк» є досягнення рівноваги між добре вивченими сферами бізнесу і розумними ризиками, яка може бути досягнена за рахунок необхідності визначення цільових ринків, клієнтів, фінансових операцій, галузей промисловості та виявлення найбільш розвинених в економічному плані регіонів, на які банк може акцентувати свою увагу відносно своєї діяльності, щоб домогтися конкурентних переваг.

Узагальнюючи результати досліджень, визначимо вимоги, яким має відповідати ефективна кредитна стратегія банку [57]:

- формування ефективної та гнучкої позиції в кредитуванні, яка дозволить банку досягти поставлених цілей, незважаючи на непередбачувані зміни у зовнішньому середовищі, використовуючи при цьому мінімум ресурсів для досягнення максимального результату;

- орієнтація на декілька ключових напрямків та концепцій з метою досягнення сумісності, збалансованості, фокусування уваги та концентрації зусиль і ресурсів банку;

- створення ієрархічності та сумісності кредитної стратегії з іншими стратегіями розвитку банку з метою успішного функціонування та виконання місії;

- визначення відповідального керівництва, підбір та мотивація менеджерів таким чином, щоб їх інтереси та цінності відповідали функціям у межах стратегічного управління кредитною діяльністю;

- спрямованість на формування та утримання довгострокових конкурентних переваг на ринку кредитних послуг [17].

Одним з основних елементів кредитної стратегії є правильна постановка її цілей, які визначаються виходячи із стратегічних цілей банку і повинна передбачати [58]:

- забезпечення найвищого рівня дохідності кредитних операцій при мінімальному рівні ризику;
- оптимальне співвідношення джерел залучення і напрямів використання фінансових ресурсів;
- забезпечення фінансової стійкості банківської установи у проведенні кредитної діяльності;
- досягнення оптимального співвідношення між зростанням обсягу кредитних операцій та темпами підвищення їхньої якості;
- забезпечення оптимального та зваженого використання кредитних ресурсів;
- збільшення кількості клієнтів, яким пропонується надання якісних кредитних послуг;
- збереження високого рівня довіри з боку клієнтів та інвесторів до комерційного банку.

Вважаємо за доцільне виділити такі пріоритети під час розроблення кредитної стратегії АТ «Універсалбанк»:

1. Надання якісних кредитів, які забезпечують адекватний процентний прибуток навіть за негативних змін макроекономічних умов чи змін умов ведення бізнесу.
2. Вартість кредиту повинна відповідати прогнозованому ступеню ризику, який визначається на основі аналізу фінансового стану клієнта. Кредитна стратегія банку повинна бути спрямована на створення стабільних прибуткових для банку відносин з клієнтурою.
3. Розумне зростання кредитного портфеля, яке не може бути забезпечене без формування портфеля кредитів відповідної якості та без досягнення оптимального співвідношення між прибутковістю та ризиком. Зростання

кредитного портфеля банку потрібно контролювати таким чином, щоб уникнути неприйнятної для банку концентрації ризику [20].

Кредитна стратегія банку, окрім принципів, цілей та пріоритетів кредитної діяльності, повинна містити також опис оптимальної структури й обсягу кредитного портфеля та підхід комерційного банку щодо управління кредитним ризиком.

Визначимо тип кредитної стратегії АТ «Універсалбанк», для чого використаємо показник кредитної активності. При значенні цього показника менше 65 % треба оцінювати стратегію в галузі кредитування як пасивну (консервативну), якщо значення показника змінюється в межах 65-75 % – помірну, якщо показник перевищує 75 % – агресивну кредитну стратегію банку (рис. 3.3) [17].

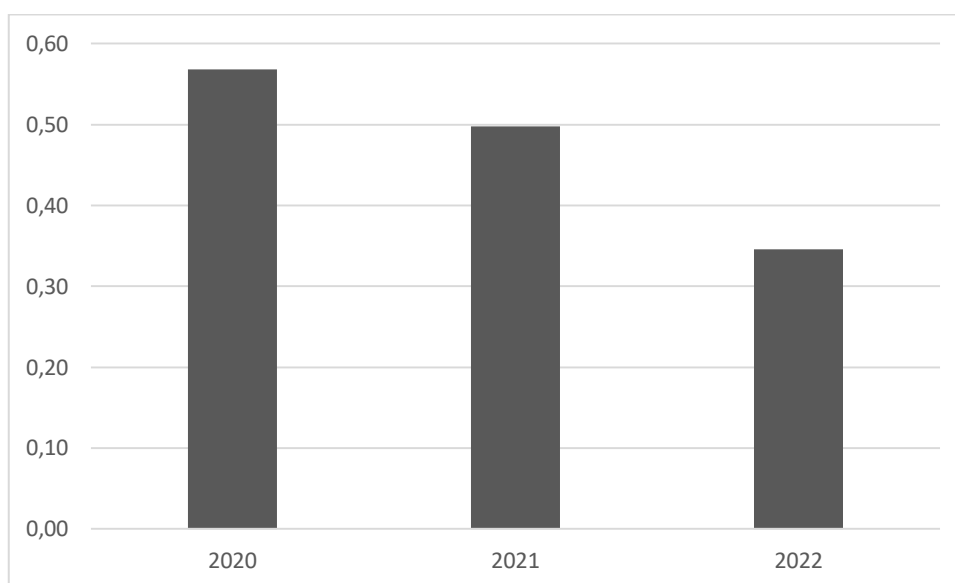

Рисунок 3.3 – Показник кредитної активності АТ «Універсалбанк»

Отже, АТ «Універсалбанк» має проводити пасивну стратегію в галузі формування та управління кредитного портфеля, яка передбачає формування набору кредитів за умови певного гарантування прийнятних рівнів дохідності та ризику, розрахованих на тривалий термін. В такому випадку АТ «Універсалбанк» має визначити цільові орієнтири щодо обсягу і складу позик кредитного портфеля залежно від суб'єктів кредитування, видів кредиту,

термінів кредитування, розміру кредитів, виду забезпечення, галузі економіки, валюти кредитів, очікуваної прибутковості і ризику [21].

Стратегія розвитку корпоративного бізнесу буде фокусуватись на комплексному обслуговуванні корпоративних клієнтів (юридичних осіб), надаючи повний перелік банківських продуктів та послугта передбачає:

- фокусування на комплексному обслуговуванні корпоративних клієнтів з урахуванням їх потреб (крос-продажі);
- впровадження нових та вдосконалення діючих трансакційних продуктів;
- впровадження заходів та бізнес-процесів, що дозволять перевести клієнтів на дистанційне обслуговування, таким чином підвищивши ефективність роботи з такими клієнтами для Банку;
- постійне збільшення комісійного доходу шляхом органічного росту клієнтської бази та оптимізації бізнес-процесів.

В наступні роки АТ «Універсалбанк» планує помірно збільшувати об'єми кредитування суб'єктів господарської діяльності з метою забезпечення оптимального рівня прибутковості.

АТ «Універсалбанк» планує розвивати напрямок корпоративного бізнесу також шляхом розширення спектру трансакційних послуг для клієнтів суб'єктів господарської діяльності зокрема, наступних продуктів та сервісів:

- Інтернет еквайринг Monobank|Universal Bank;
- Торговий еквайринг Monobank|Universal Bank
- Інтернет еквайринг з використанням сервісу «Ресторани»;
- Сервіс приймання платежів.

Завдяки розвитку окремих продуктів та сервісів для клієнтів корпоративного бізнесу планується:

- впровадження нових та вдосконалення діючих послуг та сервісів для клієнтів;
- збільшення комісійного доходу у зв'язку зі стрімким ростом клієнтської бази та попитом на продукти та послуги, що пропонуються АТ «Універсалбанк».

– надання необхідного спектру якісних, інноваційних та доступних послуг для клієнтів корпоративного бізнесу;

Стратегія управління проблемними активами Банку є невід’ємною частиною загальної Стратегії розвитку Банку на 2021-2024 рр.

АТ «Універсалбанк» використовує два основні методи управління проблемними активами [68]:

- метод реабілітації – розробка у співпраці з Боржником плану дій щодо повернення кредиту, зокрема реструктуризація валютних кредитів згідно ЗУ 1381;

- метод ліквідації проблемного кредиту – повне або часткове погашення кредиту за рахунок продажу забезпечення за кредитом або іншого майна Боржника, залучення до погашення кредиту гарантів та поручителів, продаж або передача проблемного активу третій стороні або його списання;

- управління нерухомим майном, набутим у власність Банку в процесі врегулювання проблемних кредитів Банку, в тому числі продаж такого майна третім особам.

Банк переходить до ліквідації проблемної заборгованості після того як вичерпано всі можливі способи, включаючи реструктуризацію, повернути кредит і відсотки за його користування. Для цього можуть бути використані внутрішньобанківські та зовнішньобанківські методи.

АТ «Універсалбанк» планує здійснити модернізацію працюючих відділень, до якої входить оновлення дизайну, техніки, банкоматів, встановлення додаткових кас, що сприятиме підвищенню якості обслуговування клієнтів. Основним пріоритетом у роботі відділень буде якісне та швидке обслуговування клієнтів, зменшення черг, використання альтернативних каналів дистанційного обслуговування клієнтів, скорочення часу на проведення банківських операцій, подальша автоматизація надання послуг.

АТ «Універсалбанк» планує проводити роботу на міжбанківському ринку та ринку капіталу в наступних напрямках:

- розміщення високоліквідних активів в ОВДП та депозитних сертифікатах Національного банку України;
- здійснення СВОП-операцій;
- торгівельні операції на валютному ринку України;
- зменшення валютного ризику;
- купівля-продаж цінних паперів іноземних емітентів для клієнтів через застосунок mono invest;
- купівля-продаж готівкових коштів.

Роздрібний бізнес. Стратегія в роздрібному бізнесі орієнтована на:

- концентрації зусиль на розвиток проекту Монобанк;
- орієнтованість бути банком, який охоплює всі потреби клієнтів в частині роздрібних продуктів: депозит
 - кредитування - трансакційний банкінг;
 - продовження збільшення рівня проникнення роздрібними продуктами до нових/існуючих зарплатних та кредитних клієнтів;
 - розробка нових продуктів та сервісів з метою утримання існуючої ресурсної бази клієнтів;
 - дотримання виваженої процентної стратегії зі збереженням позитивної маржі.

Проект Монобанк – проект, за допомогою якого клієнти отримують банківські послуги з мобільного телефону, не відвідуючи відділення банку.

Основними перевагами проекту є:

- зручний та швидкий спосіб отримання/замовлення карти;
- можливість управління власним рахунком за допомогою додатку (користування встановленим кредитним лімітом, заощадження власних коштів шляхом накопичення на рахунку, відкриття депозитів в національній та іноземній валюті, проводити р2р платежі за лічені секунди, переводити кошти через «shake to pay», сплачувати комунальні та бюджетні платежі, поповнення рахунку мобільного телефону, користуватися зручними послугами як Lounge

Key, Concierge Service, користуватися програмою кеш-бек, а також перераховувати отриманий кеш-бек на благодійність та інше).

- швидкий спосіб купівлі та продажу валюти онлайн;
- швидкий спосіб здійснювати розрахунки за допомогою платіжної карти у т.ч. через сервіси ApplePay та GooglePay.

Стратегія розвитку проекту Монобанк протягом 2021-2024 рр. передбачає подальший активний розвиток, а саме:

- 1) збільшення обсягів кредитного портфелю та залучення коштів клієнтів;
- 2) збільшення обсягів кредитування по продукту «розстрочка» за рахунок співпраці з новими торговими мережами;
- 3) активна робота по просуванню проекту Монобанк «цифровим клієнтам» за допомогою реклами в соціальних мережах, проведення рекламних та благодійних заходів, розміщення банерної реклами, шляхом прямого замовлення продукту та продовження агентської схеми залучення клієнтів;
- 4) розширення можливостей видачі карток Монобанк шляхом відкриття точок в містах, де не має присутності Банку, а також розширення агентської мережі по видачі карток;
- 5) розширення каналів дистрибуції карт;
- 6) розширення можливостей для поповнення рахунків Монобанк через мережу ПТКС, шляхом заключення партнерських договорів з іншими банками;
- 7) розширення сервісів з обслуговування ФОП (використання Web-кабінету як додаткового дистанційного каналу обслуговування ФОП та інструменту звітності ФОП);
- 8) розвиток і вдосконалення реферальної програми;
- 9) впровадження нових інструментів споживчого кредитування з можливістю оплати товару після його придбання (механіка Buy Now Pay Later);
- 10) створення власної мережі банкоматів;
- 11) впровадження інвестиційних інструментів для клієнтів–фізичних осіб;

12) створення гнучкої платформи з відкриття рахунків та виконання операцій з віртуальними активами для фізичних осіб, в рамках діючого законодавства;

13) опрацювання можливості діджиталізації традиційних сервісів в рамках створюваної Національним банком і Нацкомфінпослуг Фінтех-екосистеми в країні;

14) оперативне реагування на очікувану дерегуляцію сфери фінансових технологій та інтеграція user-friendly рішень в процеси обслуговування клієнтів;

15) удосконалення систем кібербезпеки і захисту персональних даних;

16) реалізація цільових програм з підвищення фінансової грамотності населення;

17) розвиток платіжної інфраструктури для безготівкових операцій;

18) створення платформи для краудфандінга і венчурного капіталу;

19) впровадження нових технологій для платежів і переказів, технологій оплата послуг транспортної інфраструктури (проїзд, квитки);

20) розвиток big data і наповнення моделей прийняття рішення новими типами цифрових даних.

Виходячи з основних стратегічних цілей бізнес-модель АТ «Універсалбанк» є «роздрібною» та ґрунтується на чотирьох основних компонентах.

– орієнтованість на клієнта за всіма сегментами зі збільшенням довгострокової цінності та створенням високого рівня задоволеності клієнтів.

– підвищення ефективності діяльності.

– активна робота з проблемною заборгованістю.

– висока технологічність бізнесу та сучасний підхід до організації бізнес-процесів у сфері роздрібних банківських продуктів.

Для досягнення цілей та виконання Стратегії розвитку, в АТ «Універсалбанк» створені всі необхідні підрозділи, які забезпечують ефективне та належне виконання відповідних функцій. АТ «Універсалбанк» працює в рамках бізнес-плану та Стратегії розвитку на 2021–2024 роки,

виконуючи ключові заплановані показники, генерує та здатен в подальшому генерувати стабільні доходи, які є прийнятними з урахуванням ризик-апетиту. Відповідно до бізнес-моделі діяльності, протягом 2021-2024 рр. АТ «Універсалбанк» планує продовжити кредитування фізичних осіб, розвивати високотехнологічний та інноваційний продукт Монобанк.

Ресурси, залучені від клієнтів будуть розміщені у кредитний портфель та високоліквідні активи. АТ «Універсалбанк» дотримується і планує дотримуватися усіх обов'язкових економічних нормативів та лімітів, встановлених Національним банком України, продовжить реалізовувати Стратегію АТ «Універсалбанк» в довгостроковій перспективі.

3.2 Проблеми управління якістю кредитного портфеля АТ «Універсалбанк»

Щодо управління якістю кредитного портфеля, комерційні банки розробляють відповідні стратегії у сфері кредитування та утворено структури управління кредитним процесом; розроблено механізми кредитування, зокрема методики оцінки якості кредитів; визначено обов'язки та повноваження для кожного учасника кредитного процесу; існує достатнє інформаційне та кадрове забезпечення; створено системи безпеки, внутрішнього контролю та оцінки ризиків.

Як зазначають В.В.Волкова, О.С. Власенко [57], метою управління якістю кредитного портфеля банку є організація ефективного процесу кредитування за рахунок отримання оптимального доходу при мінімальному кредитному ризику.

Досягнення зазначеної мети забезпечить підвищення довіри економічних суб'єктів до банку, динамічний розвиток та фінансову стійкість.

За думкою В.І.Варцаби [58], процедури управління якістю кредитного портфеля, що діють в сучасних банках, характеризуються такими недоліками:

- безсистемністю формування кредитного портфеля;
- недостатнім усвідомленням працівниками банку, які беруть участь у кредитному процесі, виробленої стратегії та цілей кредитування;
- відсутністю у низки керівників банків практичного досвіду в організації системного підходу до управління якістю кредитного портфеля;
- недостатнім опрацюванням банками принципів та механізмів управління якістю кредитного портфеля;
- консервативністю аналізу кредитного портфеля;
- недостатнім розвитком інформаційних систем управління;
- недостатнім опрацюванням методів управління кредитним портфелем;
- помилками керівництва та працівників, яких вони припускаються у роботі з кредитним портфелем та при оцінці його якості;
- нечітким розмежуванням повноважень між працівниками банку, які беруть участь у процесі кредитування;
- недоліками в організації системи внутрішнього контролю.

Дослідники, зокрема визначають причини, які призводять до погіршення якості кредитного портфеля та поділяють на внутрішні та зовнішні.

До внутрішніх факторів можна віднести неадекватну інформацію, подану позичальником у заявці на отримання кредиту; недостатність та погану якість кредитного забезпечення; слабкість операційного контролю та затримки у виявленні ранніх попереджувальних сигналів.

До зовнішніх факторів відносять вимоги кредиторів щодо погашення заборгованості; банкрутство компаній; безробіття та сімейні проблеми позичальників; шахрайство та розкрадання коштів.

Крім того, можна виділити внутрішні фактори, які впливають на якість кредитного портфеля, відносно кредитора та позичальника (табл. 3.4) [67].

Таблиця 3.4 – Фактори, які впливають на якість кредитного портфеля

Зовнішні фактори (відносно кредитора та позичальника)	Внутрішні фактори (відносно банку-кредитора)	Внутрішні фактори (відносно позичальника)
Політична та соціально-економічна нестабільність	Недостатній рівень кваліфікації та професіоналізму керівництва	Зниження платіжної дисципліни, недобросовісність
Військові дії на сході країни та втрати внаслідок цих подій	Низький рівень корпоративного управління	Зменшення реальних доходів
Структурні зміни у банківській системі протягом останніх років	Недосконалість кредитної політики	Зниження значень показників фінансової стійкості, ділової активності та ліквідності
Прогалини у механізмі регулювання та нагляду за діяльністю банків	Неякісне оцінювання кредитоспроможності позичальників	Низький рівень фінансової грамотності
Тимчасова втрата українських територій та наявних і потенційних банківських клієнтів на них	Помилки при оцінці вартості застави	Високе боргове навантаження в окремих секторах економіки
Недостатній розвиток фондового ринку	Помилки при реструктуризації кредитів (строків, сум, відсотків)	Проблеми щодо погашення раніше отриманих кредитів в іноземній валюті
Девальвація гривні	Недостатній рівень контролю за вчасністю та повнотою погашення боргу	Недосконалість нормативно-правового забезпечення
Труднощі у процесі відшкодування збитків за рахунок сформованих резервів	Лобювання політиками інтересів щодо отримання кредитів пов'язаними із банками особами	Перевищення службових повноважень працівниками

Слід зазначити, що удосконалення підходів до управління якістю кредитного портфеля, стає можливим у разі застосування ефективних методів об'єктивної оцінки кредитоспроможності позичальників.

Процедура оцінки кредитоспроможності позичальників є необхідною та обов'язковою, а результати її проведення істотно впливають як на умови конкретних кредитних угод, так і на ефективність кредитної діяльності банку в цілому. Слід визначити, що оцінка кредитоспроможності є важливою також і для позичальника, оскільки від її результату залежить, в якому обсязі буде наданий кредит, і чи буде він наданий взагалі.

Для оцінки кредитоспроможності позичальників, комерційні банки України використовують власні положення та методики, в яких враховано методичні рекомендації НБУ. Водночас, Національний Банк дозволяє банкам самостійно встановлювати додаткові критерії аналізу фінансового стану позичальника, що підвищують вимоги до показників з метою адекватної оцінки кредитних ризиків і належного контролю за ними та використовувати різноманітні методи (рис.3.4):

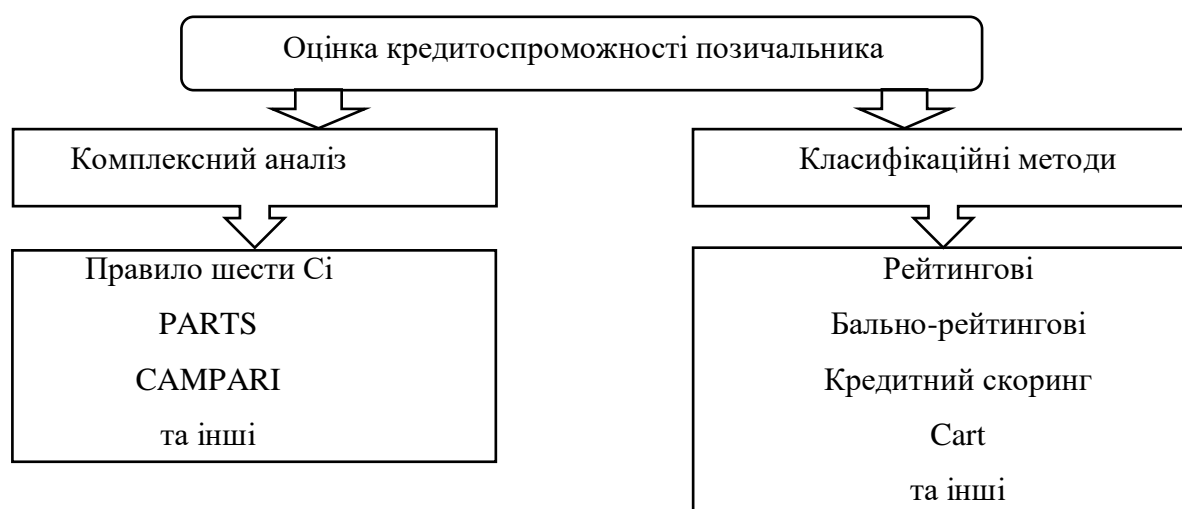

Рисунок 3.4 – Методи оцінки кредитоспроможності позичальника

З початку військових дій проблема погіршення якості кредитних портфелів вітчизняних банків ще більш загострилася через низку зовнішніх факторів, до яких додалися ще й внутрішні, пов'язані із сумнівними кредитними рішеннями керівництва багатьох банків, відсутністю ефективних бізнес-моделей та корпоративного управління тощо.

На нашу думку, важливо зосередити увагу саме на роботі із позичальниками та внутрішніх бізнес-процесах у банку, аби попереджувати виникнення проблем щодо погіршення якості кредитного портфеля за допомогою комплексу превентивних заходів.

Так, на фінансовому ринку існує усталений набір «сигналів», які свідчать про появу проблемного кредиту. Їх можна розділити на дві групи: ті, що мають ознаки організаційного (нефінансового) характеру, і ті, які мають ознаки

економічного (фінансового) характеру. Такий поділ ознак виникнення проблемної заборгованості дозволяє виробити обґрунтовану та ефективну реакцію на неї, допомагає покращити якість наданого кредиту та сприяє вирішенню конфліктних ситуацій з клієнтами.

До організаційних ознак належать:

- неподання або невчасне подання позичальником відомостей про свій фінансовий стан (особливо, якщо у договорі містяться умови про періодичне звітування);

- різкі зміни у діяльності позичальника, перехід на нові ринки;

- зміни у керівному складі підприємства-позичальника;

- погіршення у розвитку сфери діяльності/ринку, на якому працює позичальник;

- часта зміна контактних даних позичальника (місця знаходження, юридичної адреси тощо);

- прохання позичальника відстрочити виплати за раніше пролонгованими платежами [17].

До економічних (фінансових) ознак проблемного кредиту відносять погіршення показників, одержаних за результатами аналізу клієнта, його платоспроможності, прибутковості, ліквідності тощо. Вони виявляються під час перевірки фінансової звітності позичальника.

При прояві будь-яких ознак проблемного кредиту відповідальна особа банку має розробити план заходів щодо його поліпшення.

Для цього необхідно:

- провести аналіз фінансового забезпечення кредиту;

- оцінити, за яких ситуацій робота з клієнтом має ризики;

- контролювати надходження коштів;

- перевірити кредитний договір і умови забезпечення кредиту щодо прав та обов'язків сторін;

- проаналізувати можливості отримання забезпечення за кредитом, якщо він буде проблемним.

Якщо ж кредит визнається проблемним, то з метою мінімізації ризиків банк розробляє план, який має містити заходи щодо надання допомоги клієнту та заходи, спрямовані на негайне повернення кредиту.

До першої групи належать заходи, які допоможуть подолати позичальником кризу та виконати умови договору, а саме:

- розробка змін структури заборгованості (зміна графіка платежів, відсотків);
- робота з керівництвом позичальника щодо пошуку рішень проблем, що виникли;
- збільшення кредитного ліміту, видача додаткових позик, заміна простроченого кредиту новим;
- отримання додаткових гарантій повернення кредиту (документів, застав).

Заходами, спрямованими на негайне повернення позикової суми можуть бути такі:

- продаж об'єкта застави;
- погашення заборгованості поручителем;
- продаж боргу третім особам (факторинг);
- стягнення боргу у судовому порядку;
- ініціювання відкриття справи про банкрутство позичальника [68].

Процес управління проблемними кредитами зводиться до реалізації одного із двох варіантів: реабілітація та ліквідація.

Реабілітація містить первісну перевірку ситуації працівником банку, який відповідав за видачу кредиту. Перевірка означає ретельний та своєчасний фінансовий аналіз та обговорення ситуації безпосередньо із позичальником.

Результати цієї перевірки допоможуть вирішити банку питання щодо наявності відповідної бази для реабілітації, а саме, чи є адекватною міцність фінансового стану позичальника (існуюча чи потенційна) та його готовність співпрацювати при прийнятті найчастіше складних рішень.

Що стосується ліквідації, то вона полягає у ліквідації боргу шляхом продажу заставного майна, погашення кредиту поручителем, продажу банком

права вимоги боргу факторинговій компанії. Крайньою мірою цього процесу може бути ліквідація через продаж фірми шляхом подання до суду заяви щодо визначення боржника банкрутом та погашення заборгованості через реалізацію майна позичальника. Варто зауважити, що з погляду банку ліквідація є негативним явищем, адже означає, що банк припустився помилки, надавши кредит і вчасно не розпізнавши проблемного позичальника. У кожному варіанті ліквідація фірми (клієнта банку) загалом погіршує позиції самого банку.

Крім того, враховуючи зарубіжний досвід регулювання кредитної сфери, до напрямів управління проблемними кредитами слід віднести такі, як:

- формування єдиного кредитного реєстру позичальників;
- застосування інноваційних технологій для оцінки кредитоспроможності клієнтів;
- використання факторингу;
- створення санаційного банку (бріджбанку), що є можливим виключно за ініціативи центрального банку;
- формування достатніх обсягів резервів під проблемну заборгованість;
- спрощення механізмів продажу, передачі, списання активів, зокрема у межах проведення досудових процедур;
- посилення нагляду за діяльністю банків і введення такої ж системи щодо небанківських установ [58].

Як свідчить практика, вітчизняні банки зазнають найбільших проблем саме від кредитної діяльності, часто проводячи занадто агресивну кредитну політику. Дана ситуація ускладнюється ще й політичною та соціально-економічною нестабільністю у державі, адже сьогодні чимало банківських клієнтів-позичальників зазнають проблем у поточній діяльності, не маючи фінансових можливостей вчасно погашати наявні борги або брати нові позики.

Пропонуємо такі напрями підвищення ефективності кредитної політики :

- періодичний аналіз кредитних відносин за кожним окремим позичальником, оцінка змін кредитоспроможності клієнтів, визначення заходів щодо недопущення погіршення якості кредитного портфеля банку;
- оптимізація банківського кредитного портфеля за категоріями позичальників, строковістю наданих позик, їх дохідністю тощо;
- оптимізація ресурсної політики банку та пошук шляхів зміцнення та нарощення кредитного потенціалу;
- встановлення більш жорстких вимог до процесу кредитування;
- удосконалення систем моніторингу та контролю за кредитними ризиками;
- встановлення кількісних нормативів щодо співвідношення вартості заставного майна та обсягу позики, сум періодичних платежів за кредитом до щомісячного доходу позичальника тощо;
- удосконалення кредитування фізичних осіб у частині орієнтації на зрозумілі споживачеві кредитні продукти та роз'яснювальних робіт;
- досягнення високої якості банківського обслуговування через залучення досвідчених працівників із навичками розробки і впровадження пакетних кредитних послуг;
- встановлення обґрунтованих відсоткових ставок шляхом цінової чутливості частки ринку, яку обслуговує даний банк [58].

Підсумовуючи викладене, зазначимо, що формування оптимального кредитного портфеля вимагає розробки та реалізації банком адекватної кредитної політики, яка би містила вірні пріоритети у діяльності банку на кредитному ринку, що дозволило би забезпечити планування, регулювання, контроль та оптимізацію взаємовідносин із клієнтами щодо своєчасного та повного виконання їхніх фінансових зобов'язань.

Отже, стратегічними напрямками покращення стану кредитного портфеля АТ «Універсалбанк» можна визначити такі (табл.3.5) [77]:

Таблиця 3.5 – Стратегічні напрями покращення стану кредитного портфеля АТ «Універсалбанк»

Якісні напрями		Кількісні напрями
Система управління	<ol style="list-style-type: none"> Надавати персоналу кредитного відділу свободу в прийнятті самостійних рішень в складних ситуаціях Спонукати керівництво кредитним відділом до розвитку персоналу та покращення системи стимулювання 	
Система ідентифікації та вимірювання	<ol style="list-style-type: none"> Впроваджувати в практику обслуговування клієнтів з надання кредитів класифікацію типів боржників 	<ol style="list-style-type: none"> Дотримуватись загального рівня ліквідності Прискорювати темп очікуваного доходу Підвищувати рівень доходу в поточному періоді Мінімізувати рівень ризиків
Система супроводження	<ol style="list-style-type: none"> Вдосконалювати методи оцінки кредитоспроможності позичальника 	
	<ol style="list-style-type: none"> Підвищувати кваліфікацію персоналу з питань здійснення кредитного контролю Визначати якісні характеристики позичальника за моделями комплексного аналізу: правило «шести Сі», CAMPARI, PARTS, оцінна система аналізу, ін. 	<ol style="list-style-type: none"> За результатами аналізу динаміки здійснення кредитних операцій проводити моніторинг стану та структури кредитного портфеля Концентрувати увагу на відстеженні змін процентних ставок Оцінювати ймовірність дебіторської заборгованості та прогнозувати банкрутство позичальника за системою показників Бівера Класифікувати кредити за системою CART

Банки виступають важливими ланками в системі ринкових відносин, планомірний їх розвиток – необхідна умова функціонування ринкової економіки. Оскільки банківська діяльність є комерційною, тобто спрямована на отримання прибутку, головною її характеристикою є ризиковий характер. Ризик для банку виражається ймовірністю досягнення небажаних результатів: збитки внаслідок неплатежів по наданих позиках, втрати та недоотримання прибутку, скорочення ресурсної бази тощо.

Оскільки кредитний портфель виступає головним джерелом доходів банку, його можливістю кредитування клієнтів та причиною ризиків при

розміщенні активів. Від якості кредитного портфеля залежить стабільність діяльності банку, його імідж, конкурентоспроможність, фінансові результати.

Кредитний ризик пов'язується при цьому з ризиком можливого понесення банком фінансових втрат через невиконання позичальником зобов'язань (рис. 3.5).

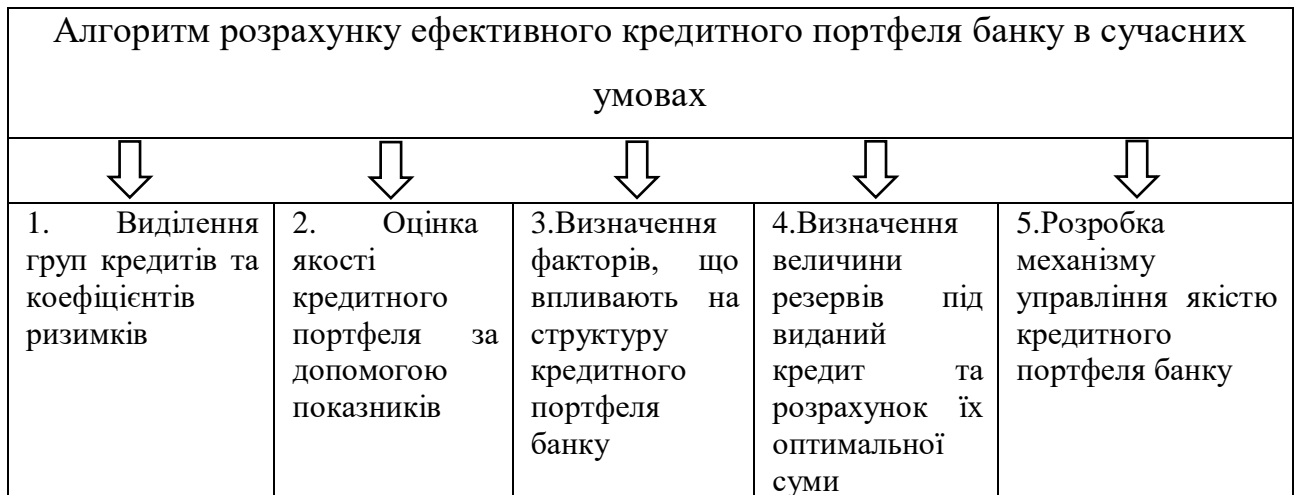

Рисунок 3.5 – Алгоритм розрахунку ефективного кредитного портфеля банку в сучасних умовах [77]

На нашу думку, головною умовою ефективного банківського кредитування буде розробка механізму управління якістю кредитного портфеля (рис. 3.6).

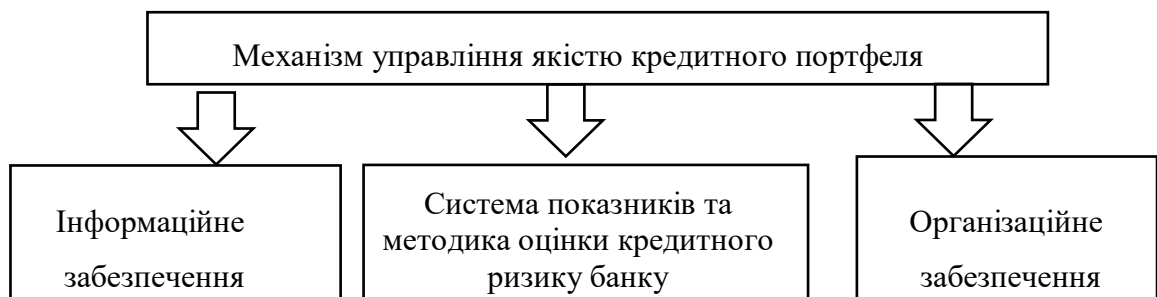

Рисунок 3.6 – Механізм управління якістю кредитного портфеля

Зауважимо, що при розробці механізму управління якістю кредитного портфеля банку доцільно врахувати наступні принципи:

- Комплексність - охоплення всіх сторін кредитної діяльності банку з метою встановлення дійсного рівня кредитного портфеля;
- Повнота аналізу – аналіз економічних і неекономічних показників кредитоспроможності позичальника і його бізнесу, визначаючий ступінь кредитного ризику як одного з критеріїв якості кредитного портфеля.
- Відкритість – схильність якості кредитного портфеля до змін під впливом багатьох факторів.
- Безперервність – управління якістю портфеля протягом всього терміну дії кредитного договору між позичальником і банком.
- Послідовність – підтримання нерозривного зв'язку кожного етапу управління якістю кредитного портфеля як функціонально, так і організаційно.
- Динамізм – аналіз факторів, які впливали на якість кредитного портфеля в минулих періодах і прогноз їх впливу на перспективу.

Механізм управління якістю кредитного портфеля можна представити в вигляді сукупності взаємопов'язаних елементів. Інформаційне забезпечення, необхідне для аналізу кредитного портфеля банків, включає як зовнішні, так і внутрішні джерела інформації. Серед зовнішніх джерел інформації провідне місце займає офіційний сайт НБУ, який оприлюднює значний обсяг інформації про кредитну діяльність банків. Значною перевагою цього джерела інформації є те, що НБУ постійно розширює перелік інформації про кредитні портфелі банків та поглиблює її зміст. Це, з одного боку, підвищує рівень транспарентності діяльності як окремих банків, так і банківської системи в цілому, а з другого – збільшує інформаційне забезпечення аналізу кредитного портфеля банку. Серед внутрішніх джерел інформації про кредитний портфель банків, яка може використовуватись і зовнішніми користувачами, провідне місце займає фінансова звітність. Проте основним недоліком фінансової звітності банків України є те, що через відсутність стандартизованих вимог до переліку та змістовного наповнення її приміток, на сьогоднішній день важко, а іноді й неможливо, співставити деталізовану інформацію про кредитний портфель між різними банками.

Виділяють три групи методів оцінки якості кредитного портфеля банку: методи експертних оцінок, статистичні та аналітичні методи. Безумовно, для отримання об'єктивної оцінки якості кредитного портфеля банку необхідним є застосування комплексного підходу. Проте для отримання комплексної, об'єктивної та ефективної оцінки якості кредитного портфеля доцільною є побудова інтегрального показника, зокрема таксономічного. У свою чергу, інтегральний таксономічний показник оцінки якості кредитного портфеля розраховується на основі коефіцієнтного аналізу, при цьому система показників, покладених в його основу, формується відповідно до завдань аналізу та повинна відповідати певним вимогам: відсутність між обраними показниками тісного лінійного зв'язку, використання найбільш значущих та інформативних показників, визначених на основі факторного аналізу. Значення інтегрального таксономічного показника залежить від обраного еталонного значення або бази порівняння – це має бути або нормативне значення для відповідного показника, або за критерієм min-max. Зміна інтегрального таксономічного показника є сигналом для реагування та потребує додаткового аналізу – або причин покращення для врахування позитивних результатів управлінських дій в подальшому, або причин погіршення для запобігання їх у майбутньому.

Організаційне забезпечення представляє побудову відповідної організаційної структури, яка являє собою сукупність взаємопов'язаних та взаємозалежних складових, необхідних для надання кредитної послуги клієнту. До складових організаційної структури відносяться: працівники, служби та підрозділи апарату управління.

Таким чином, механізм управління якістю кредитного портфеля банку - сукупність взаємопов'язаних інструментів, які будуть застосовані в процесі управління і сприятимуть на укріпленню конкурентних позицій банківської установи та забезпечать отримання максимального прибутку при мінімальних ризиках.

Висновки до розділу 3

Вибір стратегії управління кредитним портфелем банку АТ «Універсалбанк» необхідно здійснювати, виходячи із динаміки показників за окремими кредитами та ефективності її здійснення на основі аналізу витрат на її реалізацію, втрат в разі її запровадження, періоду її здійснення, складності обраного методу, врахування зовнішніх ризиків, які впливають на вартість застави, впливу методів на репутацію банку, врахування внутрішніх ризиків, гарантованості результату. Визначено систему показників оцінки ефективності кредитної стратегії банку.

Проаналізовано основні напрямки Стратегії розвитку АТ «Універсалбанк», основні характеристики Стратегії та методи управління проблемними кредитами АТ «Універсалбанк». Визначено пріоритети під час розроблення кредитної стратегії АТ «Універсалбанк».

Тип кредитної стратегії АТ «Універсалбанк» визначено з використанням показника кредитної активності. АТ «Універсалбанк» має проводити пасивну стратегію в галузі формування та управління кредитного портфеля, яка передбачає формування набору кредитів за умови певного гарантування прийнятних рівнів дохідності та ризику, розрахованих на тривалий термін.

Метою управління якістю кредитного портфеля банку є організація ефективного процесу кредитування за рахунок отримання оптимального доходу при мінімальному кредитному ризику. Досягнення зазначеної мети забезпечить підвищення довіри економічних суб'єктів до банку, динамічний розвиток та фінансову стійкість.

Визначено стратегічні напрямки покращення стану кредитного портфеля АТ «Універсалбанк».

ВИСНОВКИ

Формування кредитного портфеля банку є ключовим бізнес-процесом у діяльності банку, що дозволяє більш чітко розробити тактику і стратегію розвитку комерційного банку, його можливості кредитування клієнтів та інвестування. Основними цілями формування кредитного портфелю є забезпечення високого рівня доходу, підтримання високих темпів очікуваного доходу середньо- та довгостроковій перспективі, мінімізація рівня кредитних та інвестиційних ризиків та дотримання необхідної ліквідності активів банку.

АТ «Універсалбанк» є сучасним універсальним банком. Основна діяльність АТ «Універсалбанк» полягає у веденні банківських рахунків та залученні депозитів юридичних та фізичних осіб, наданні кредитів, здійсненні платежів, торгівлі цінними паперами та у здійсненні операцій з іноземними валютами. Одним з основних напрямків діяльності АТ «Універсалбанк» є розвиток проекту Монобанк, мобільний банкінг.

АТ «Універсалбанк» нарощує обсяги банківської діяльності, про що свідчить зростання величини чистих активів банку до 86559232 тис. грн (на 155%) у 2022 р. у порівнянні з 2020 р. Питома вага зобов'язань в структурі пасивів до 89,37% в 2022р, зменшилась у порівнянні із 2020р. (92,28%).

В структурі активів у 2022р. у порівнянні із 2020р. зменшилась питома вага кредитів, наданих клієнтам на 24,61%, а вага інвестицій в цінні папери зросла на 39,68%. АТ «Універсалбанк» збільшив частку коштів, які зберігаються у готівковому вигляді.

Коефіцієнт надійності АТ «Універсалбанк» впродовж 2020-2022рр. не відповідає нормативному значенню, (не перевищує 30%), що свідчить про недостатній рівень забезпеченості наявних зобов'язань власним капіталом, і зниження цього показника є негативною тенденцією.

Фінансова стійкість АТ «Універсалбанк» по більшій частині показників знижувалась впродовж 2020-2022 р.

Ділова активність АТ «Універсалбанк» у забезпеченні фінансування за рахунок строкових депозитів та активність щодо використання зобов'язань у дохідних активах банку демонструє зростаючу динаміку. В галузі залучення міжбанківських кредитів ділова активність АТ «Універсалбанк» характеризується низьким рівнем.

Виконання нормативів ліквідності впродовж 2020–2022 рр. здійснювалося з суттєвим запасом за всіма показниками, хоча показник загальної ліквідності та коефіцієнт співвідношення позик і депозитів зменшились.

Ефективність управління АТ «Універсалбанк» має стабільну тенденцію до погіршення, про що свідчить зменшення усіх показників рентабельності діяльності у 2022 р. після досить суттєвого підвищення у 2021 р. Особливо різко знизилась рентабельність активів (до 0,29%) та рентабельність доходних активів (до 0,37%).

Структура кредитного портфеля являє собою набір параметрів, якими банк може керувати, змінюючи склад та обсяги кредитів, що входять до його складу. У 2022 р. зріс обсяг проблемних кредитів банку.

Найбільш обсяги кредитування припадають на кредитування фізичних осіб та надання фінансових послуг, причому впродовж 2020-2022 рр. від 87,5% до 98,43% зростав обсяг кредитування фізичних осіб. На інші сфери кредитування припадають незначні частки кредитного портфеля, а в деяких сферах, зокрема щодо надання фінансових послуг і кредитування операцій з нерухомим майном спостерігається і суттєве зниження.

В структурі кредитного портфеля АТ «Універсалбанк» досить незначну частку займають іпотечні кредити, надані фізичним особам. Питома вага цих кредитів зменшується від 6,27% у 2020 р. до 2,65% у 2022 р. Найбільшу частку займають інші кредити фізичним особам, і спостерігається збільшення їх питомої ваги від 81,23% у 2020 р. до 96,42% у 2022 р. Питома вага кредитів, наданих корпоративним клієнтам та кредитів малому та середньому бізнесу впродовж досліджуваного періоду є незначною. Особливо сильно зменшився обсяг незабезпечених іпотечних кредитів фізичним особам, оскільки таке

кредитування пов'язано із певними ризиками. Слід відзначити, що обсяг інших незабезпечених кредитів, наданих фізичним особам, збільшився у 2022 р до 24182749 тис. грн, і також збільшився обсяг незабезпечених кредитів, наданих корпоративним клієнтам і досяг у 2022 р. 217851 тис. грн.

Можна побачити, що питома вага кредитів, які характеризуються мінімальним кредитним ризиком. В структурі кредитного портфеля АТ «Універсалбанк» впродовж 2020-2021 рр. має тенденцію до зростання (з 72,56% до 83,81%), хоча в 2022 р їх частка дещо знизилась до 79,98%.

Також слід відзначити збільшення абсолютної величини кредитів з високим кредитним ризиком (з 91571 тис грн. до 301977 тис. грн) та різке зростання в 2021-2022 рр. дефолтних активів (з 1909401 тис. грн. до 3898620 тис. грн). Питома вага кредитів із середнім кредитним ризиком зросла до 1,62% у 2022 р., частина кредитів з високим кредитним ризиком зросла до 1,17% у 2022 р., а вага дефолтних активів в цьому році зросла до 15,02%.

В цілому, можна зробити висновок про збільшення ступеня ризику кредитного портфеля АТ «Універсалбанк» впродовж 2020-2022 рр., що потребує вжиття заходів з управління та зменшення кредитним ризиком.

Якість кредитного портфеля комерційного банку оцінюється за розміром можливих втрат за кредитними операціями, який визначається у процесі формування спеціального резерву.

Впродовж 2020-2022 рр. відбувалось повільне зростання частки проблемних кредитів АТ «Універсалбанк», а у 2022 р. відбулось різке підвищення їх обсягу до 5184 млн грн, і відповідно їх частка в АТ «Універсалбанк» досягнула 14,3% після значного зниження до 8,6% у 2021 р.

Задля покращення якості кредитного портфелю банку АТ «Універсалбанк» та підвищення рівня поверненості заборгованості банком заплановано комплекс заходів.

Проаналізовано основні напрямки Стратегії розвитку АТ «Універсалбанк», основні характеристики Стратегії та методи управління проблемними кредитами АТ «Універсалбанк».

АТ «Універсалбанк» має проводити пасивну стратегію в галузі формування та управління кредитного портфеля, яка передбачає формування набору кредитів за умови певного гарантування прийнятних рівнів дохідності та ризику, розрахованих на тривалий термін.

Визначено стратегічні напрямки покращення стану кредитного портфеля АТ «Універсалбанк».

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Говоруха С. Підходи до визначення поняття «кредитний портфель» та аналіз його характеристик. *Вісник Львівського університету*. 2012. Вип. 39. С. 125-127.
2. Бугель Ю. Аналіз якості структури кредитного портфеля комерційних банків в ринкових умовах господарювання. *Українська наука: минуле, сучасне, майбутнє*. 2011. Вип. 11. С. 51-57.
3. Серік Ю. В. Управління кредитним портфелем банку. *Економіка і управління*. 2012. № 4. С. 70-75.
4. Вовк В., Хмеленко О. Кредитування і контроль. Київ: Знання, 2008. 463 с.
5. Пашков А. Оцінка якості кредитного портфеля. *Фінансовий простір*. 2011. № 2(18). С. 14-21.
6. Крамаренко І. С. Оцінка кредитного портфеля АТ «Райффайзен банк Аваль». *Економіка та держава*. 2018. №2. С. 88-91.
7. Степаненко К. Р. Особливості формування кредитного портфеля банку. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія : Міжнародні економічні відносини та світове господарство*. 2016. Вип. 7(3). С. 111-114.
8. Затворницький К. С. Критерії оцінки якості кредитного портфеля банку. *Фінансовий простір*. 2018. № 4. С. 99-108.
9. Єрмоленко К. В. Аналіз кредитного портфелю комерційних банків в Україні. *Молодий вчений*. 2014. № 4. С. 60-64.
10. Кравчук Г. В. Науково–методичні підходи до оцінювання кредитного портфелю банку. *Проблеми і перспективи економіки та управління*. 2015. №4. С. 260-269.
11. Чуб П.М. Підходи до управління кредитним портфелем комерційного банку : автореф. дис. ... канд. екон. наук : спец. 08.04.01 «Фінанси, грошовий обіг і кредит» Київ, 2003. 18 с

12. Крючко Л.С., Сидоренко А.В. Управління кредитним портфелем комерційного банку. *ЕКОНОМІКА І СУСПІЛЬСТВО*. 2017. Випуск 13. С. 1139-1142.

13. Жукова Н.К., Зражевська Н. В. Сучасний стан та проблеми управління кредитним портфелем комерційних банків. *Економічний часопис*. XXI. 2013. № 1-2. С. 70-72.

14. Національний банк України. Звіт про стабільність. URL : https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/FSR_2020-H1.pdf. (дата звернення : 17.09.2021 р.).

15. Рейтинг банків: Форіншурер. URL : <https://forinsurer.com/rating-banks>. (дата звернення : 17.09.2021 р.).

16. Бурлаєнко Т.І. Особливості управління кредитним портфелем банку. *Глобальні та національні проблеми економіки*. Випуск 14. 2016. С. 744-746.

17. Сокиринська І. Г., Валенюк Н.В., Суботіна Г. О. Оптимізація структури кредитного портфелю банку в контексті підвищення ефективності його діяльності. *Фінансовий ринок економічний вісник*. 2020. № 3. URL : https://ev.nmu.org.ua/docs/2017/3/EV20173_078-086.pdf (дата звернення : 17.09.2021 р.).

18. Wilson Th. C. Portfolio Credit Risk. URL : <https://www.newyorkfed.org/medialibrary/media/research/epr/98v04n3/9810wils.pdf>. (дата звернення : 17.09.2021 р.).

19. Pasricha P., Selvamuthu Dh., D'Amico G., Manca R. Portfolio optimization of credit risky bonds: a semi-Markov process approach. URL : <https://jfin-swufe.springeropen.com/articles/10.1186/s40854-020-00186-119>] (дата звернення : 17.09.2021 р.).

20. Chen R., Wang Ze, Yang Liu, Ng Chi To, Cheng A. Study on Operational Risk and Credit Portfolio Risk Estimation Using Data Analytics. URL : <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/abs/10.1111/dec.12473>. (дата звернення : 17.09.2021 р.).

21. Di Clemente A. Modeling Portfolio Credit Risk Taking into Account the Default Correlations Using a Copula Approach: Implementation to an Italian Loan Portfolio URL : <https://www.mdpi.com/1911-8074/13/6/129>. (дата звернення : 17.09.2021 р.).
22. Rheinberger K., Summer M. Credit portfolio risk and asset price cycles URL : <https://link.springer.com/article/10.1007/s10287-007-0057-9><https://www.mdpi.com/1911-8074/13/6/129>. (дата звернення : 17.09.2021 р.).
23. Гаряга Л.О. Кредитний ризик: ідентифікація, класифікація та методи оцінки. URL : https://essuir.sumdu.edu.ua/bitstream-download/123456789/55676/5/Hariaha_Kredytnyi_ryzyk.pdf;jsessionid=56D58AA56FF550BEB1112F1C8E669FEF (дата звернення : 17.09.2021 р.).
24. Масалигіна В. В. Теоретико–методологічні підходи до управління кредитним портфелем комерційного банку. *Вісник економіки транспорту і промисловості*. 2016. Вип. 56. С. 145-152.
25. Огородник В. В. Аналіз кредитного портфеля банків із державною участю в Україні. *Інтелект XXI*. 2018. № 5. С. 113-116.
26. Онищенко В. О. Методи управління кредитним портфелем банку. *Економіка і регіон*. 2014. № 5. С. 3-9.
27. Литовченко О., Глущенко І. Сутність кредитного портфеля банку, його функції та склад. URL : http://rusnauka.com/21_TSN_2015/Economics. (дата звернення : 17.09.2021 р.).
28. Степаненко С. В., Римар О. Г., Гулюк О. І. Методи вдосконалення управління кредитним портфелем банку в сучасних умовах. *Ефективна економіка*. 2021. № 3. URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=8758> (дата звернення: 02.11.2023).
29. Кошель Г.М., Вядрова І. М. Ефективність управління кредитним портфелем в умовах економічної нестабільності. *Електронне наукове фахове видання з економічних наук «Modern Economics»*. 2017. №6. URL: <http://global-national.in.ua/archive/14-2016/218.pdf> (дата звернення : 20.09.2021 р.).

30. Колодізєв О. М., Плюшкіна А. Л. Аналіз сучасного стану та перспектив розвитку кредитного ринку України. URL : <http://repository.hneu.edu.ua/bitstream/.pdf>. (дата звернення : 17.09.2021 р.).
31. Макаренко Ю. П., Самойлова Д. О. Теоретичні аспекти управління кредитним портфелем банківської установи. *Економіка та держава*. 2020. № 6. С. 87-91.
32. Карпчук Л. А. Оцінка механізму управління кредитним портфелем комерційних банків України в сучасних умовах . *Наукові записки Національного університету «Острозька академія»*. 2016. № 3(31). С. 21-26.
33. Погореленко Н. П., Юрченко А. Ю. Оцінка процесів управління кредитним портфелем АТ КБ «ПриватБанк». *Бізнес Інформ*. 2020. № 10. С. 325-332.
34. Семенча І.Є., Руденко В.І. Особливості управління активами банку в Україні в посткризовий період. *Вісник Хмельницького національного університету*. 2017. № 5. С. 244-248.
35. Волкова Н.І., Кункель А. О. Тенденції та особливості кредитної діяльності вітчизняних банків на сучасному етапі розвитку економіки. *Економіка і організація управління*. № 29. С. 52-63.
36. Довгань Ж. Особливості управління кредитною діяльністю банківських установ у сучасних умовах. *Світ фінансів*. 2015. № 4. С 46-49.
37. Демчук Н.І., Коваль А.М. Менеджмент кредитного портфеля банку. *Науковий вісник Херсонського державного університету Серія Економічні науки*. 2017. Випуск 23. Частина 1. С. 154-157.
38. Волкова В.В., Волкова Н.І., Ставська К.А. Концепція вдосконалення оцінки якості кредитного портфеля в управлінні кредитною діяльністю банку. *Економіка і організація управління*. 2021. № 1 (41). С. 30-40.
39. Кочетигова Т.В., Лелюк М.Е. Оцінка ризику кредитного портфеля банку. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2017. Випуск 16. С. 722-725.

40. Постанова Правління Національного Банку України від 2 серпня 2004 р. N 361 «Методичні рекомендації щодо організації та функціонування систем ризик–менеджменту в банках України» URL : <https://ips.ligazakon.net/document/PB04006>. (дата звернення : 17.09.2021 р.).

41. Джулай І.А. Щодо оцінки ризиків і механізмів їх зниження в комерційних банках: Наукові праці Кіровоградського національного технічного університету : економічні науки. 2007. вип. 12. Ч. 1. URL : http://www.kntu.kr.ua/doc/zbir_12.pdf#page=224. (дата звернення : 17.09.2021 р.)

42. Труш І. Є. Основні методи оцінки кредитного ризику банку в системі управління ним. *Ефективна економіка*. 2014. № 9. С. 12-15.

43. Прут М.О. Основні методи оцінки рівня фінансового ризику в комерційних банках. *Актуальні проблеми економіки*. 2010. №9. С. 223-229.

44. Радова Н. В., Гаркуша Ю. О. Методи та інструменти управління кредитним ризиком у банках. *Збірник наукових праць «Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики»*. 2018. Т. 26. С. 64-71.

45. Шматко Н.М. Методика кількісної оцінки кредитного ризику банківського портфеля. URL : https://essuir.sumdu.edu.ua/bitstream-download/123456789/52200/5/Shmatko_Metodyka_kilkisnoi_otsinky.pdf (дата звернення : 17.09.2021 р.)

46. Мельник К. М. Формування та вплив кредитного портфеля на кредитний ризик комерційного банку (на прикладі ПАТ КБ «ПриватБанк»). *Збірник наукових праць Уманського національного університету садівництва*. 2017. Вип. 90(2). С. 105–114.

47. Коваленко В. В. Управління кредитним портфелем в умовах фінансової невизначеності функціонування банків. *Регіональна економіка та управління*. 2016. 1 (08). С. 60-65.

48. Коваленко В. В. Система ризик–менеджменту кредитно–інвестиційного діяльності в банках. *Інфраструктура ринку*. 2019. Вип. 37. С. 584–590.

49. Балянт Г.Р. Вдосконалення кредитної стратегії банку в контексті управління кредитним ризиком. *Молодий вчений*. 2016. № 12.1 (40). С. 632-637.

50. Жмурко І.В. Основні напрями підвищення ефективності банківського кредитування в Україні. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2017. Випуск 15. С. 519-524.

51. Постанова Правління Національного Банку України від 30.06.2016 № 351. Про затвердження Положення про визначення банками України розміру кредитного ризику за активними банківськими операціями URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0351500-16#Text>. (дата звернення : 17.09.2021 р.).

52. Дячек С.М. Стратегії та методи управління проблемними кредитами комерційних банків. URL : <https://conf.ztu.edu.ua/wp-content/uploads/2019/01/240.pdf>. (дата звернення : 17.09.2021 р.).

53. Семенча І. Є., Ткачова А. А. Управління кредитним портфелем банку в сучасних економічних умовах в Україні: проблеми та шляхи їх подолання. *Ефективна економіка*. 2014. № 6. URL : <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=3117>. (дата звернення 15.10.2023).

54. Молдавська О. В. Деякі аспекти використання структурного аналізу в комплексній оцінці якості кредитних портфелів банків України. *Ефективна економіка*. 2014. № 10. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/efek_2014_10_42 (дата звернення 15.10.2023).

55. Мамонова Г. В. Шляхи оптимізації кредитно–інвестиційної діяльності банків України. *Сучасні питання економіки і права*. 2014. Вип. 1. С. 88-92.

56. Сеньковська О. С. Аналіз кредитного портфеля банку та шляхи його покращення. *Економічний аналіз*. 2014. Том 17. № 1. С. 189–198.

57. Волкова В.В., Власенко О. С. Підвищення якості кредитного портфеля як чинник мінімізації кредитного ризику банку. *Економіка і організація управління*. 2021. №2(42). С. 76-85.

58. Варцаба В.І. Проблеми та напрями підвищення якості кредитних портфелів українських банків у реаліях часу. *Науковий вісник Ужгородського Університету Серія Економіка*. 2022. Випуск 1 (59). С. 102-103.

59. Котелевська Ю. В. Оптимізація кредитного портфеля банку із застосуванням ієрархічної моделі обґрунтування прийняття багатокритеріальних рішень. *Фінансово–кредитна діяльність: проблеми теорії та практики*. 2014. Вип. 1. С. 184-190.

60. Kovalenko, V., Kochorba, V., Koval, N. Study of the current state of the credit portfolio of Ukrainian banks and the efficiency of its management. *Financial and Credit Systems: Prospects for Development*. 2021. 1(1), P.7-16.

61. Болгар Т. М. Науково–методичні засади побудови моделі оцінки якості кредитного портфеля банку. *Академічний огляд*. 2016. № 1. С. 50-59.

62. Мельник О. О. Проблемні кредити: аналіз якості кредитного портфеля банків України. *Науковий погляд: економіка та управління*. 2019. № 1. С. 200-211.

63. Волкова Н.І. Вибір кредитної стратегії банками України. *Науковий вісник НЛТУ України*. 2014. Вип. 24.3. С 45-52.

64. Дмитришин М. В. Удосконалення політики управління кредитним портфелем ПАТ КБ «ПриватБанк» на основі SWOT–аналізу кредитного портфелю комерційного банку. *Економічний вісник університету*. 2016. Вип. 28. С. 165-171.

65. Крупка М. І. Оцінка обсягів та якості кредитного портфеля банків України. *Ефективна економіка*. 2015. № 11. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/efek_2015_11_14 (дата звернення 15.10.2023).

66. Стешенко О. Д., Красовська Х. В. Управління кредитним портфелем комерційного банку. *Вісник економіки транспорту і промисловості*. 2013. Вип. 42. С. 390-393.

67. Зайцева І. Ю., Малишко Н., Палій О. Управління проблемними кредитами банків. *Вісник економіки транспорту та промисловості*. 2019. № 68. С. 199-207.

68. Офіційний сайт АТ «Універсалбанк» веб-сайт. URL : <https://www.universalbank.com.ua/> (дата звернення 15.10.2023).
69. Фінансова звітність АТ Універсалбанк 2020 р. URL : <https://www.universalbank.com.ua/storage/app/uploads/public/608/c00/775/608c00775650a153754536.pdf> (дата звернення : 17.09.2023 р.).
70. Фінансова звітність АТ Універсалбанк 2021 р. URL : <https://www.universalbank.com.ua/storage/app/uploads/public/629/f38/a51/629f38a519b84195988375.pdf> (дата звернення : 17.09.2023 р.).
71. Фінансова звітність АТ Універсалбанк 2022 р. URL : <https://www.universalbank.com.ua/storage/app/uploads/public/629/f38/a51/629f38a519b84195988375.pdf> (дата звернення : 17.09.2023 р.).
72. Рейтинг банків за обсягом кредитного портфелю станом на 01.01.2023 URL : <https://finbalance.com.ua/news/reytinh-bankiv-za-obsyahom-kreditnoho-portfelyu-na-01012023> (дата звернення 15.10.2020).
73. Кремень О.І., Кремень В.М. Фінанси: навчальний посібник. Київ: Центр учбової літератури, 2020. 447 с.
74. Чиж Н. М. Сучасний стан банківського кредитування в Україні. URL: http://www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Ekfor/2011_2/63.pdf (дата звернення 15.04.2021).
75. Банківський сектор завдяки високій операційній ефективності отримав прибуток 24,7 млрд грн у 2022 році. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/>. (дата звернення 15.04.2021).
76. Ворошилов Є.В., Шелест О.Л. Проблеми управління кредитним портфелем банку та шляхи їх подолання. *ЕКОНОМІЧНІ СТУДІЇ*. 2017. # 5 (18). С. 20-25.
77. Степаненко С. В., Римар О. Г., Гулюк О. І. Методи вдосконалення управління кредитним портфелем банку в сучасних умовах. *Ефективна економіка*. 2021. № 3. URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=8758> (дата звернення: 11.11.2023).

ДОДАТОК А

АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО «УНІВЕРСАЛ БАНК»
Фінансова звітність, на 31 грудня 2020 року та за рік, що закінчився на цю дату

Звіт про фінансовий стан АТ «УНІВЕРСАЛ БАНК»
на 31 грудня 2020 року

(тис.грн.)

Найменування статті	Примітки	на 31 грудня 2020 року	на 31 грудня 2019 року
АКТИВИ			
Грошові кошти та їх еквіваленти	6	4 157 895	2 167 422
Кредити за зборгованість банків	7	241 954	-
Кредити та зборгованість клієнтів	8	16 408 875	9 743 128
Інвестиції в цінні папери	9	10 689 832	3 598 494
Похідні фінансові активи	35	44 685	-
Інвестиційна нерухомість	10	30 162	22 469
Дебіторська зборгованість щодо поточного податку на прибуток	29	4 060	4 060
Відстрочений податковий актив	29	12 494	13 172
Основні засоби та нематеріальні активи	11	161 472	165 707
Інші активи	12, 13	2 154 485	2 001 927
Необоротні активи, утримувані для продажу, та активи групи вибуття	14	57 302	79 976
Усього активів		33 963 216	17 796 355
ЗОБОВ'ЯЗАННЯ			
Кошти банків	15	2 298 635	64 552
Кошти клієнтів	16	27 379 911	14 339 616
Інші залучені кошти	17	270	475
Резерви за зобов'язаннями	18	101	15 142
Інші зобов'язання	19, 20	1 624 745	1 673 510
Усього зобов'язань		31 303 662	16 093 295
ВЛАСНИЙ КАПІТАЛ			
Статутний капітал	21	3 702 672	3 102 672
Емісійні різниці	21	1 375 076	1 375 440
Незарєєстрований статутний капітал		-	300 000
Резерви та інші фонди банку		53 301	-
Резерви переоцінки	23	(1 642)	28 625
Нерозподілений прибуток / (непокритий збиток)		(2 469 853)	(3 103 677)
Усього власного капіталу		2 659 554	1 703 060
Усього зобов'язань та власного капіталу		33 963 216	17 796 355

Затверджено до випуску та підписано
«29» квітня 2021 року

Голова Правління

Старомінська І.О.

Головний бухгалтер

Мілошко Т.В.

Продовження ДОДАТКУ А

АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО «УНІВЕРСАЛ БАНК»
Фінансова звітність на 31 грудня 2020 року та за рік, що закінчився на цю дату
Звіт про прибутки та збитки та інший сукупний дохід АТ «УНІВЕРСАЛ БАНК» за 2020 рік

Найменування статті	Примітки	(тис. грн.)	
		за 2020 рік	за 2019 рік
Процентні доходи	24	3 970 573	2 206 754
Процентні витрати	24	(1 607 379)	(980 186)
Чистий процентний дохід/(Чисті процентні витрати)	24	2 363 194	1 226 568
Комісійні доходи	25	3 307 908	1 790 991
Комісійні витрати	25	(1 561 362)	(585 338)
Чистий прибуток/(збиток) від операцій із фінансовими інструментами, які обліковуються за справедливою вартістю через прибуток або збиток	28	95 330	(24 578)
Чистий прибуток/(збиток) від операцій із борговими фінансовими інструментами, які обліковуються за справедливою вартістю через інший сукупний дохід		11	80
Чистий прибуток/(збиток) від операцій із іноземною валютою		237 928	135 440
Чистий прибуток/(збиток) від переоцінки іноземної валюти		(69 921)	7 992
Чистий прибуток/(збиток) від переоцінки об'єктів інвестиційної нерухомості		4 770	(372)
Доходи/(витрати), які виникають під час первісного визнання фінансових активів за процентною ставкою, вищою або нижчою, ніж ринкова		-	(2 305)
Чистий збиток від зменшення корисності фінансових активів	7, 8, 9, 10, 13	(932 550)	(553 594)
Чистий збиток/(прибуток) від збільшення/(зменшення) резервів за зобов'язаннями	18	54	1 195
Чистий прибуток/(збиток) від припинення визнання фінансових активів, які обліковуються за амортизованою собівартістю		(6 023)	(412)
Інші операційні доходи	26	270 999	302 817
Витрати на виплати працівникам	27	(473 533)	(324 045)
Витрати зносу та амортизація	27	(55 896)	(50 472)
Інші адміністративні та операційні витрати	27	(2 495 214)	(1 390 952)
Прибуток/(збиток) до оподаткування		685 695	533 015
Витрати на податок на прибуток	29		
Прибуток/(збиток) за рік		685 695	533 015
ІНШИЙ СУКУПНИЙ ДОХІД:			
СТАТТІ, ЩО НЕ БУДУТЬ РЕКЛАСИФІКОВАНІ В ПРИБУТОК ЧИ ЗБИТОК			
Зміна результатів переоцінки основних засобів	23	5 197	1 695
Інший сукупний дохід, що не буде рекласифікований у прибуток чи збиток	23	(678)	649
Інший сукупний дохід, що не буде рекласифікований у прибуток чи збиток після оподаткування		4 519	2 344
СТАТТІ, ЩО БУДУТЬ РЕКЛАСИФІКОВАНІ В ПРИБУТОК ЧИ ЗБИТОК			
Зміна результатів переоцінки боргових фінансових інструментів:			
чиста зміна справедливої вартості	23	(33 356)	26 142
чиста зміна справедливої вартості, перенесена до складу прибутку чи збитку	23	(36 015)	26 622
Інший сукупний дохід, що буде рекласифікований у прибуток чи збиток після оподаткування		2 659	(480)
Інший сукупний дохід після оподаткування		(33 356)	26 142
Інший сукупний дохід після оподаткування		(28 837)	28 486
Усього сукупного доходу/(збитку) за рік		656 858	561 501
Прибуток/(збиток) на акцію від діяльності, що триває, грн.	30	2,00	1,72
Чистий прибуток/ (збиток) на одну просту акцію, грн.	30	2,00	1,72

Затверджено до випуску та підписано
«29» квітня 2021 року

Голова Правління
Головний бухгалтер

Старомінська І.О.
Мілюшко Т.В.

Цей звіт слід читати разом з примітками на сторінках 5 - 79, які є складовою частиною цієї фінансової звітності

2

ДОДАТОК Б

АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО «УНІВЕРСАЛ БАНК»
Фінансова звітність на 31 грудня 2021 року та за рік, що закінчився на цю дату

Звіт про фінансовий стан АТ «УНІВЕРСАЛ БАНК»
на 31 грудня 2021 року

(тис.грн.)

Найменування статті	Примітки	на 31 грудня 2021 року	на 31 грудня 2020 року
АКТИВИ			
Грошові кошти та їх еквіваленти	6	6 356 498	4 157 895
Кредити за заборгованість банків	7	233 428	241 954
Кредити та заборгованість клієнтів	8	26 064 068	16 408 875
Інвестиції в цінні папери	9	19 647 780	10 689 832
Похідні фінансові активи	35	113 500	44 685
Інвестиційна нерухомість	10	29 891	30 162
Дебіторська заборгованість щодо поточного податку на прибуток	29	326	4 060
Відстрочений податковий актив	29	17 294	12 494
Основні засоби та нематеріальні активи	11	203 379	161 472
Інші активи	12, 13	4 861 838	2 154 485
Необоротні активи, утримувані для продажу, та активи групи вибуття	14	59 715	57 302
Усього активів		57 587 717	33 963 216
ЗОБОВ'ЯЗАННЯ			
Кошти банків	15	5 374 235	2 298 635
Кошти клієнтів	16	42 773 788	27 379 911
Похідні фінансові зобов'язання	35	166	-
Інші залучені кошти	17	-	270
Зобов'язання щодо поточного податку на прибуток	29	159 102	-
Резерви за зобов'язаннями	18	101	101
Інші зобов'язання	19, 20	2 556 018	1 624 745
Усього зобов'язань		50 863 410	31 303 662
ВЛАСНИЙ КАПІТАЛ			
Статутний капітал	21	4 202 672	3 702 672
Емісійні різниці	21	1 912 465	1 375 076
Резерви та інші фонди банку		121 871	53 301
Резерви переоцінки	23	(46 489)	(1 642)
Нерозподілений прибуток / (непокритий збиток)		531 788	(2 469 853)
Усього власного капіталу		6 714 307	2 659 554
Усього зобов'язань та власного капіталу		57 587 717	33 963 216

Затверджено до випуску та підписано
«25» лютого 2022 року

Голова Правління

Головний бухгалтер

Мілюшко Т.В.

Продовження ДОДАТКУ Б

АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО «УНІВЕРСАЛ БАНК»
Фінансова звітність на 31 грудня 2021 року та за рік, що закінчується на цю дату
Звіт про прибутки та збитки та інший сукупний дохід АТ «УНІВЕРСАЛ БАНК» за 2021 рік

Найменування статті	Примітки	(тис. грн.)	
		за 2021 рік	за 2020 рік
Процентні доходи	24	7 056 733	3 970 573
Процентні витрати	24	(1 873 973)	(1 607 379)
Чистий процентний дохід/(Чисті процентні витрати)	24	5 182 760	2 363 194
Комісійні доходи	25	5 960 222	3 307 908
Комісійні витрати	25	(3 061 351)	(1 561 362)
Чистий прибуток/(збиток) від операцій із фінансовими інструментами, які обліковуються за справедливою вартістю через прибуток або збиток	28	59 916	95 330
Чистий прибуток/(збиток) від операцій із борговими фінансовими інструментами, які обліковуються за справедливою вартістю через інший сукупний дохід		-	11
Чистий прибуток/(збиток) від операцій із іноземною валютою		412 627	237 928
Чистий прибуток/(збиток) від переоцінки іноземної валюти		3 097	(69 921)
Чистий прибуток/(збиток) від переоцінки об'єктів інвестиційної нерухомості		1 963	4 770
Доходи/(витрати), які виникають під час первісного визнання фінансових активів за процентною ставкою, вищою або нижчою, ніж ринкова		-	-
Чистий збиток від зменшення корисності фінансових активів	6, 7, 8, 9, 12, 13	(802 090)	(932 550)
Чистий збиток/(прибуток) від збільшення/(зменшення) резервів за зобов'язаннями	18	-	54
Чистий прибуток/(збиток) від припинення визнання фінансових активів, які обліковуються за амортизованою собівартістю		(1 025)	(6 023)
Інші операційні доходи	26	792 270	270 999
Витрати на виплати працівникам	27	(658 656)	(473 533)
Витрати зносу та амортизація	27	(61 008)	(55 896)
Інші адміністративні та операційні витрати	27	(4 548 539)	(2 495 214)
Прибуток/(збиток) до оподаткування		3 280 186	685 695
Витрати на податок на прибуток	29	(207 975)	-
Прибуток/(збиток) за рік		3 072 211	685 695
ІНШИЙ СУКУПНИЙ ДОХІД:			
СТАТТІ, ЩО НЕ БУДУТЬ РЕКЛАСИФІКОВАНІ В ПРИБУТОК ЧИ ЗБИТОК			
Зміни результатів переоцінки основних засобів	23	43	5 197
Інший сукупний дохід, що не буде рекласифікований у прибуток чи збиток	23	(8)	(678)
Інший сукупний дохід, що не буде рекласифікований у прибуток чи збиток після оподаткування		35	4 519
СТАТТІ, ЩО БУДУТЬ РЕКЛАСИФІКОВАНІ В ПРИБУТОК ЧИ ЗБИТОК			
Зміни результатів переоцінки боргових фінансових інструментів:	23	(44 883)	(33 356)
чиста зміна справедливої вартості		(44 538)	(36 015)
чиста зміна справедливої вартості, перенесена до складу прибутку чи збитку	23	(345)	2 659
Інший сукупний дохід, що буде рекласифікований у прибуток чи збиток після оподаткування		(44 883)	(33 356)
Інший сукупний дохід після оподаткування		(44 883)	(28 837)
Усього сукупного доходу/(збитку) за рік		3 027 363	656 858
Прибуток/(збиток) на акцію від діяльності, що триває, грн.	30	8,04	2,00
Чистий прибуток/ (збиток) на одну просту акцію, грн.	30	8,04	2,00

Затверджено до випуску та підписано
«25» лютого 2022 року

Голова Правління

Головний бухгалтер

Мішовко Т.В.

ДОДАТОК В

АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО «УНІВЕРСАЛ БАНК»
Фінансова звітність на 31 грудня 2022 року та за рік, що закінчився на цю дату

Звіт про фінансовий стан АТ «УНІВЕРСАЛ БАНК»
на 31 грудня 2022 року

(тис.грн.)

Найменування статті	Примітки	на 31 грудня 2022 року	на 31 грудня 2021 року (перераховано)*	на 01 січня 2021 року (перераховано)*
АКТИВИ				
Грошові кошти та їх еквіваленти	6	19 723 002	6 356 498	4 157 895
Кредити та заборгованість банків	7	2 929 520	233 428	241 954
Кредити та заборгованість клієнтів	8	17 876 206	24 071 665	14 523 200
Інвестиції в цінні папери	9	34 349 384	19 647 780	10 689 832
Похідні фінансові активи	34	313 527	113 500	44 685
Інвестиційна нерухомість	10	64 881	29 891	30 162
Дебіторська заборгованість щодо поточного податку на прибуток		326	326	4 060
Відстрочений податковий актив	28	-	17 294	12 494
Основні засоби та нематеріальні активи	11	225 025	203 379	161 472
Інші активи	12, 13	11 058 202	6 854 241	4 040 160
Необоротні активи, утримувані для продажу, та активи групи вибуття	14	19 159	59 715	57 302
Усього активів		86 559 232	57 587 717	33 963 216
ЗОБОВ'ЯЗАННЯ				
Кошти банків	15	350 269	5 374 235	2 298 635
Кошти клієнтів	16	69 412 909	42 773 788	27 379 911
Похідні фінансові зобов'язання	34	-	166	-
Інші залучені кошти		-	-	270
Зобов'язання щодо поточного податку на прибуток		571 710	159 102	-
Відстрочені податкові зобов'язання	28	55 102	-	-
Резерви за зобов'язаннями	17	99 492	101	101
Інші зобов'язання	18, 19	6 865 950	2 556 018	1 624 745
Усього зобов'язань		77 355 432	50 863 410	31 303 662
ВЛАСНИЙ КАПІТАЛ				
Статутний капітал	20	4 202 672	4 202 672	3 702 672
Емісійні різниці	20	1 912 465	1 912 465	1 375 076
Резервні та інші фонди банку	22	655 659	121 871	53 301
Резерви переоцінки	22	274 190	(46 489)	(1 642)
Нерозподілений прибуток / (непокритий збиток)		2 158 814	533 788	(2 469 853)
Усього власного капіталу		9 203 800	6 724 307	2 659 554
Усього зобов'язань та власного капіталу		86 559 232	57 587 717	33 963 216

*Інформацію щодо змін у порівняльній інформації представлено у Примітці 4.23

Затверджено до випуску та підписано
«25» травня 2023 року

Голова Правління

Старомінська І.О.

Продовження ДОДАТКУ В

АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО «УНІВЕРСАЛ БАНК»
Фінансова звітність на 31 грудня 2022 року та за рік, що закінчився на цю дату

Звіт про прибутки та збитки та інший сукупний дохід АТ «УНІВЕРСАЛ БАНК» за 2022 рік

Найменування статті	Примітки	за 2022 рік	(тис. грн.) за 2021 рік (перераховано)*
Процентні доходи, які розраховуються за ефективною процентною ставкою	23	10 054 626	7 056 128
Інші процентні доходи	23	687	605
Процентні витрати	23	(1 569 240)	(1 873 973)
Чистий процентний дохід	23	8 486 073	5 182 760
Комісійні доходи	24	4 247 158	4 487 361
Комісійні витрати	24	(4 868 503)	(3 061 351)
Чистий прибуток від операцій із фінансовими інструментами, які обліковуються за справедливою вартістю через прибуток або збиток	27	380 394	59 916
Чистий прибуток від операцій із борговими фінансовими інструментами, які обліковуються за справедливою вартістю через інший сукупний дохід		181	-
Чистий прибуток від операцій із іноземною валютою		4 790 134	412 627
Чистий прибуток від переоцінки іноземної валюти		53 935	3 097
Чистий прибуток від переоцінки об'єктів інвестиційної нерухомості	10	11 583	1 963
Чистий збиток від зменшення корисності за фінансовими інструментами	31	(6 191 905)	(802 090)
Чистий прибуток/(збиток) від припинення визнання фінансових активів, які обліковуються за амортизованою вартістю		8 396	(1 025)
Інші операційні доходи	25	923 891	792 270
Витрати на виплати працівникам	26	(920 573)	(658 656)
Витрати зносу та амортизація	26	(63 398)	(61 008)
Інші адміністративні та операційні витрати	26	(3 905 601)	(3 075 678)
Прибуток до оподаткування		2 951 765	3 280 186
Витрати на податок на прибуток	28	(792 951)	(207 975)
Прибуток за рік		2 158 814	3 072 211
ІНШИЙ СУКУПНИЙ ДОХІД:			
СТАТТІ, ЩО НЕ БУДУТЬ РЕКЛАСИФІКОВАНІ В ПРИБУТОК ЧИ ЗБИТОК			
Зміни результатів переоцінки основних засобів	22	17 845	43
Податок на прибуток, що відноситься до змін у резерві переоцінки основних засобів	22	(3 212)	(8)
Інший сукупний дохід, що не буде рекласифікований у прибуток чи збиток після оподаткування		14 633	35
СТАТТІ, ЩО БУДУТЬ РЕКЛАСИФІКОВАНІ В ПРИБУТОК ЧИ ЗБИТОК			
Зміни результатів переоцінки боргових фінансових інструментів, оцінених за справедливою вартістю через інший сукупний дохід	22	359 062	(44 883)
Податок на прибуток, що відноситься до змін у резерві переоцінки боргових фінансових інструментів, оцінених за справедливою вартістю через інший сукупний дохід	22	(53 016)	-
Інший сукупний дохід, що буде рекласифікований у прибуток чи збиток після оподаткування		306 046	(44 883)
Інший сукупний дохід після оподаткування		320 679	(44 848)
Усього сукупного доходу за рік		2 479 493	3 027 363
Базовий та розбавлений прибуток на одну просту акцію, грн.	29	5,14	8,04

*Інформацію щодо змін у порівняльній інформації представлено у Примітці 4.23

Затверджено до випуску та підписано
«25» травня 2023 року

Голова Правління
Головний бухгалтер

Старомінська І.О.
Мілюшко Т.В.

Декларація академічної доброчесності
здобувача вищої освіти ЗНУ

Я, Шило Владислав Миколайович, студент 2 курсу, заочної форми навчання, економічного факультету, спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування», освітньої програми «Фінанси і кредит», адреса електронної пошти: shilovm@ukr.net, підтверджую, що написана мною кваліфікаційна робота на тему «Стратегія управління кредитним портфелем АТ «Універсалбанк» в умовах фінансової нестабільності» відповідає вимогам академічної доброчесності та не містить порушень, що визначені у ст. 42 Закону України «Про освіту», зі змістом яких ознайомлений/ознайомена;

– заявляю, що надана мною для перевірки електронна версія роботи є ідентичною її друкованій версії;

– згодна на перевірку моєї роботи на відповідність критеріям академічної доброчесності у будь-який спосіб, у тому числі за допомогою Інтернет-системи, а також на архівування роботи в базі даних цієї системи.

Дата _____

Підпис _____

Шило В.М.

ПІБ (студента)

Дата _____

Підпис _____

Кисільова І.Ю.

ПІБ (наукового керівника)